

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MUHASEBE BİLİŞİM SİSTEMİNİN KÜÇÜK VE ORTA
BOY İŞLETMELER (KOBİ) ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
SAKARYA İLİNDE BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve KIYMAZ

**Enstitü Anabilim Dalı : İşletme
Enstitü Bilim Dalı : Muhasebe Finansman**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Nevran KARACA

TEMMUZ-2013

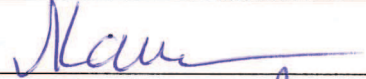

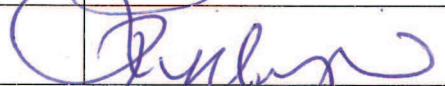
T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MUHASEBE BİLİŞİM SİSTEMİNİN KÜÇÜK VE ORTA
BOY İŞLETMELER (KOBİ) ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
SAKARYA İLİNDE BİR UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve KIYMAZ

“Bu tez/..../201.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Nevcan KARACA	KABUL	
Prof. Dr. Ermen COŞKUN	KABUL	
Yrd. Doç. Dr. Recep YILMAZ	KABUL	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Merve KIYMAZ

05.07.2013

ÖNSÖZ

Giderek küreselleşen ve adeta küçük bir köy haline gelen dünyamızda bilişim sektörünün katkıları yadsınamaz. Üretimden pazarlamaya insan kaynaklarından finansa bütün yönetim fonksiyonları bilişim sektöründen en iyi şekilde faydalanırken muhasebe de bu birimlerden ayrı kalmamış ve bünyesinde bilişim sistemlerine yer vermiştir. Bu tezin yazılma amacı Muhasebe Bilişim Sistemlerinin kapsamını detaylı olarak açıklamak ve KOBİ'lerin bundan ne ölçüde yararlandığını göstermektir.

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden sevgili danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nevran Karaca'ya değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Tezin yazım aşamasından jüride savunmaya kadar geçen süre boyunca yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Erman Coşkun ve Yrd. Doç. Dr. Recep Yılmaz'a teşekkürleri bir borç bilirim. Ayrıca bütün süreç boyunca desteğini ve katkılarını esirgemeyen sevgili arkadaşım Dilek Sürmeli'ye teşekkürlerimi sunarım. Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim anneme ve aileme şükranlarımı sunarım.

MERVE KIYMAZ

05.07.2013

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	i
TABLO LİSTESİ	ii
ŞEKİL LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: BİLİŞİM SİSTEMLERİ:	5
1.1. Bilişim Sistemlerinin Tanımı ve Önemi	5
1.2. Bilişim Sistemlerinin Gelişim Süreci	8
1.3. Bilişim Sistemlerinin Getirdiği Avantajlar ve Dezavantajlar	9
1.4. Bilişim Sisteminin Çeşitleri	12
1.4.1. Hiyerarşiye Göre Bilişim Sistemleri	12
1.4.1.1 Elektronik Veri İşleme Sistemleri	12
1.4.1.2. Ofis Otomasyon Sistemleri.....	12
1.4.1.3. Yönetim Bilişim Sistemleri	13
1.4.1.4. Karar Destek Sistemleri.....	13
1.4.1.5. Üst Düzey Yönetici Bilgi Sistemleri	13
1.4.1.6. Uzman Destek Sistemler.....	13
1.4.2. Fonksiyonlarına Göre Bilişim Sistemleri	14
1.4.2.1. Yönetim Bilişim Sistemleri	16
1.4.2.2. Pazarlama Bilişim Sistemleri	17
1.4.2.3. Üretim Bilişim Sistemleri.....	18
1.4.2.4. İnsan Kaynakları Bilişim Sistemleri.....	18
1.4.2.5. Finans Bilişim Sistemleri	19
1.4.2.6. Muhasebe Bilişim Sistemleri.....	20

BÖLÜM 2: MUHASEBE BİLİŞİM SİSTEMLERİNİN TANIMI ÖNEMİ VE GENEL ÖZELLİKLERİ	23
2.1 Muhasebe Bilişim Sistemlerinin Tanımı ve Önemi	23
2.2. Muhasebe Bilişim Sistemlerinin Yapısı	27
2.3. Muhasebe Bilişim Sistemlerinde Veri ve Bilgi Akışı	29
2.4. Muhasebe Bilişim Sistemlerinin Elemanları	32
2.4.1. Hesap Planı Sistemi	32
2.4.2. Belge Sistemi	34
2.4.2.1. Oluşumuna Göre Belgeler	35
2.4.2.2. İşlevlerine Göre Belgeler	35
2.4.2.3. Düzenlendikleri Kanunlara Göre Belgeler	35
2.4.3. Defter Sistemi	36
2.4.4. Personel	37
2.4.5. Yazılım ve Donanım	37
2.4.6. Haberleşme Araçları	38
2.4.7. Raporlar	38
2.4.7.1. İşletme Dışı Raporlar	39
2.4.7.2. İşletme İçi Raporlar	40
2.5. Muhasebe Bilişim Sistemlerinde Kayıt İşleme Süreci	40
2.5.1. Muhasebe Bilişim Sistemlerinde İşlem Döngüsü	41
2.5.1.1. Hasılat İşlemleri Döngüsü	41
2.5.1.2. Harcama İşlemleri Döngüsü	42
2.5.1.3. Üretim İşlemleri Döngüsü	44
2.5.1.4. İnsan Kaynakları İşlemleri Döngüsü	48
2.5.1.5. Finansman İşlemleri Döngüsü	49
2.5.1.6. Kaydetme ve Raporlama Döngüsü	49

2.6. Yönetim Bilişim Sistemleri İle Muhasebe Bilişim Sistemleri Arasındaki İlişki ...	49
2.7. Kurumsal Kaynak Planlama Sistemleri	52
2.8. KOBİ'ler ve Muhasebe Bilişim Sistemleri	54

BÖLÜM 3: SAKARYA İLİNDEKİ KOBİLERİN YÖNETİMİNDE MUHASEBE BİLİŞİM SİSTEMLERİNİN KULLANIMI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Daha Önce Bu Alanda Yapılmış Çalışmalar.....	57
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	59
3.3. Araştırmanın Yöntemi.....	60
3.4. Örnek Kütle Seçimi.....	60
3.5. Veri Toplama Yöntemi	60
3.6. Verilerin Analiz Yöntemi.....	61
3.7. Anket Soruları	61
3.8. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi.....	64
3.8.1. Demografik Özellikler.....	64
3.8.2. Muhasebe Bilişim Sistemlerinin İşletme Yönetiminde Kullanılmasına İlişkin Verilerin Analizi.....	68
3.8.2.1. Cronbach's Alpha Güvenilirlik Testi.....	68
3.8.2.2.KMO ve Bartlett Testi	68
3.8.3. Faktör Analizi.....	69
3.8.3.1. Muhasebenin Diğer Birimlerle Olan Entegrasyonu ve İşletme İçin Bilgi Üretimi.....	72
3.8.3.2. Muhasebe Bilişim Sisteminin Faydaları.....	75
3.8.3.3. Muhasebe Bilişim Sisteminde Karşılaşılan Sorunlar.....	75
3.8.3.4. Muhasebe Bilişim Sisteminin Özellikleri.....	76
3.8.4. Muhasebe Bilişim Sistemlerini Kullanırken Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Verilerin Analizi.....	78

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	79
KAYNAKÇA	81
EKLER.....	91
ÖZGEÇMİŞ.....	94

KISALTMALAR

APICS	: American Production and Inventory Control Society Başkanlığı
BS	: Bilişim Sistemleri
CRM	: Customer Relationship Management
diğ.	:diğerleri
EVİS	: Elektronik Veri İşleme Sistemleri
İK	: İnsan Kaynakları
İKBS	: İnsan Kaynakları Bilişim Sistemleri
KKP	: Kurumsal Kaynak Planlama
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiye Geliştirme ve Destekleme İdaresi
MBS	: Muhasebe Bilişim Sistemleri
md.	: madde
MRP	: Material Requirements Planning
OOS	: Ofis Otomasyon Sistemleri
PBS	: Pazarlama Bilişim Sistemleri
SATSO	: Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
T.T.K.	: Türk Ticaret Kanunu
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TOSYÖV	: Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları
ÜDYBS	: Üst Düzey Yönetici Bilgi Sistemleri
V.U.K.	: Vergi Usul Kanunu
vb.	: ve benzeri ve Yöneticiler Vakfı
VTYS	: Veri Tabanı Yönetim Sistemi
YBS	: Yönetim Bilişim Sistemleri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Örgütlerde Bilişim Sistemleri Uygulamaları ve Bilgi Kullanımı	14
Tablo 2 : Pazarlama Bilişim Sistemleri Örneği.....	17
Tablo 3 : Üretim Bilişim Sistemleri Örneği	18
Tablo 4 : İnsan Kaynakları Bilişim Sistemleri Örneği.....	19
Tablo 5 : Muhasebe Bilişim Sistemleri Örneği.....	20
Tablo 6 : KOBİ Tanımı	54
Tablo 7 : Katılım Oranları	63
Tablo 8 : İşletmelerin Yapısına Dair Verilerin Analizi Tablosu.....	65
Tablo 9 : İşletmelerin Yapısına Dair Verilerin Analizi Tablosu (Devam).....	66
Tablo 10 : İşletmelerde Kullanılan Muhasebe Paket Programlarına İlişkin Veriler	67
Tablo 11 : İşletmelerde Kullanılan Kurumsal Kaynak Planlama Programlarına İlişkin Veriler.....	68
Tablo 12 : Cronbach's Alpha Güvenilirlik Testi.....	68
Tablo 13 : KMO ve Bartlett Testi	69
Tablo 14 : Faktör Analizinde Grupların Dağılımı.....	70
Tablo 15 : Muhasebenin Diğer Birimlerle Olan Entegrasyonu ve İşletme İçin Bilgi Üretimi Grubuna Ait Veriler	74
Tablo 16 : Muhasebe Bilişim Sisteminin Faydaları Grubuna Ait Veriler	75
Tablo 17 : Muhasebe Bilişim Sisteminde Karşılaşılan Sorunlar Grubuna Ait Veriler	76
Tablo 18 : Muhasebe Bilişim Sisteminin Özellikleri Grubuna Ait Veriler	77
Tablo 19 : Muhasebe Bilişim Sistemleri İşlerin Hızını Artırır İfadesine Ait Veriler ..	77
Tablo 20 : Muhasebe Bilişim Sistemini Kullanırken Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Verilerin Analizi.....	78

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 : Bilişim Sistemlerinin Temel Bileşenleri	6
Şekil 2 : Organizasyonlar ve Bilişim Sistemleri Arasındaki Bağımlılık	8
Şekil 3 : İşletme Bilgi Sistemleri Piramidi	16
Şekil 4 : Muhasebe Bilişim Sisteminin Yapısı	28
Şekil 5 : Bilgi Sistemlerinde Bilgi Akışı	29
Şekil 6 : Muhasebede Bilgi Akışı	30
Şekil 7 : Satın Alma Emrinin Oluşturulması	42
Şekil 8 : Tedarikçi Seçimi	43
Şekil 9 : Üretim İşlemleri I.....	45
Şekil 10 : Üretim İşlemleri II.....	47

Tezin Başlığı: Muhasebe Bilişim Sistemlerinin Küçük ve Orta Boy İşletmeler Üzerindeki Etkisi: Sakarya İlinde Bir Uygulama

Tezin Yazarı: Merve KIYMAZ **Danışman:** Yrd. Doç. Dr. Nevran KARACA

Kabul Tarihi: 5 Temmuz 2013 **Sayfa Sayısı:** v (ön kısım) + 94 (tez)

Anabilimdalı: İşletme **Bilimdalı:** Muhasebe ve Finansman

Günümüzde Küçük ve Orta Boy İşletmeler(KOBİ) ülke ekonomileri içerisinde oldukça büyük bir öneme sahiptir. Keza ülkemizde de şirketlerin yaklaşık % 98'i KOBİ'lerden oluşmaktadır. Bu oran göz önünde bulundurulduğunda KOBİ'lerin ekonomiye katkısının büyük olduğu aşikârdır. Bu yüzden KOBİ'lerin etkin bir şekilde yönetilmesi oldukça önemlidir. Yoğun rekabet şartları altında faaliyet gösteren işletmelerde, yöneticiler ancak muhasebeden ve diğer bilişim sistemlerinden sağlanan bilgiler sayesinde etkin bir yönetim gerçekleştirebilirler.

Bu çalışmada ülkemizde sanayi sektörü sıralamasında dokuzuncu, gelişmişlik sırasında yirmi üçüncü sırada bulunan Sakarya ilindeki KOBİ'lerin Muhasebe Bilişim Sistemlerinden ne derece faydalandığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla bir anket çalışması hazırlanarak KOBİ yöneticilerinin Muhasebe Bilişim Sistemlerinden ne ölçüde faydalandığını, mevcut sistemlerin yönetici beklentilerini karşılayıp karşılamadığı ortaya konulmuştur.

Çalışma üç bölümden oluşmakta olup, çalışmanın birinci bölümünde bilişim sistemleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır. İkinci bölümde yönetim bilişim sistemlerinin bir alt dalı olan muhasebe bilişim sistemleri açıklanmış, muhasebe bilişim sistemi deyince gelinen son noktalardan birisi olan Kurumsal Kaynak Planlama sistemlerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise Muhasebe Bilişim Sistemlerinin Sakarya ilindeki KOBİ'lerde kullanılma oranını ve işletmelere getirdiği avantajları ve dezavantajları hazırlanan bir anket çalışması ile tespit edilmiştir.

Çalışmanın sonucunda Sakarya'da faaliyet gösteren KOBİ'lerde muhasebe bilişim sistemlerinin henüz bilgisayarlar, internet ve paket programlardan öteye gitmediği tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen orta boy işletmelerin yaklaşık % 30'unun muhasebe bilişim sistemleri aracılığıyla bölümler arası bilgi alışverişi sağladıkları ancak işletmenin üretim, yönetim, finans, pazarlama, insan kaynakları ve muhasebe birimleri arasında sağlanması gereken entegrasyon ve bilgi akışının halen etkin bir şekilde kullanılmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil olan küçük boy işletmelerin ise muhasebe bilişim sistemlerini kullanmadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Bilişim Sistemleri, Muhasebe Bilişim Sistemleri, Muhasebe, , KOBİ*

Title of the Thesis: The Effect of Accounting Information Systems at Small and Medium Enterprises (SMEs): A practice in Sakarya	
Author: Merve KIYMAZ	Supervisor: Assist. Prof. Nevran KARACA
Date: 5 Temmuz 2013	Nu. of pages: vii v(pre text)+ 94(main body)
Department: Business Administration	Subfield: Accounting and Finance
<p>Nowadays Small and Medium Size Businesses (SMEs) have a great importance in the economies of countries. Likewise, in our country %98 of companies consist of SMEs. In the view of ratio contribution of SMEs to the economy is obvious. Therefore management of SMEs is quite important. In businesses that operate under conditions of intense competition, managers can perform an effective management thanks to the information which have been provided by accounting and other information systems.</p> <p>In this study, it is aimed to determine SMEs in Sakarya which city is the ninth place in industry sector and twenty third of development have whether benefitted from Accounting Information Systems or not. To this end by preparing a survey manager's of SMEs what extent they have benefitted from Accounting Information Systems, whether existing systems meet with the expectation of managers have been demonstrated</p> <p>Study consists of three parts. In the first part Information Systems have been described in detail. In the second part, Accounting Information System that is a sub-brunch of Management Information System has been explained and being a last point in the Accounting Information System, Enterprise Resource Planning (ERP), has been clarified. In the third part using ratio of Accounting Information Systems in the SMEs which operate in Sakarya has been examined. Also advantages and disadvantages of this system have been determined by a questionnaire.</p> <p>According the result of this study, it has been examined that according to SMEs that operate in Sakarya, Accounting Information Systems are only computers, internet and accounting software packages. Approximately % 30 of businesses which attend to our research have been used Accounting Information Systems but it has also determined that integration among departments of production, management, finance, human resources and accounting still have not been using effectively. Small enterprises that have been included to this study have not used Accounting Information Systems yet.</p>	
Key Words: <i>Information Systems, Accounting Information Systems, Accounting, SMEs</i>	

GİRİŞ

Günümüzde işletmelerin önem göstermek zorunda oldukları temel unsurlardan bir tanesi rekabettir. Ancak rekabet üstünlüğü sağlayan işletmeler, rakiplerine kıyasla daha fazla avantaj elde ederek faaliyetlerini sürdürmektedirler. Giderek küreselleşen dünyamızda rekabet avantajı sağlayan en önemli faktör ise bilgidir. Doğru ve güvenilir bilgiye en kısa zamanda ulaşmak işletmeler için artık zorunlu bir hale gelmiştir. Doğru ve güvenilir bilgiye ise bilişim sayesinde kolaylıkla ulaşılabilmektedir. Ayrıca literatür incelendiğinde, işletmelerin üretim sürecinde ve işletmenin diğer fonksiyonlarını yerine getirmesinde bilişimin rolünün büyük olduğu ve işletmelerin performansını artırarak rekabet üstünlüğü sağladığı açıkça görülmektedir. Bu yüzden KOBİ'lerin bilişim teknolojilerine uyum sağlamaları günümüzde ihtiyaçtan çok zorunluluk haline gelmiştir.

Bugün dünyada KOBİ'ler ülke ekonomileri içerisinde oldukça büyük bir öneme sahiptir. Keza ülkemizde de bu oran %98'lere ulaşmaktadır. Ancak literatür incelendiğinde bütün dünyada ve ülkemizde ekonominin temelini oluşturmalarına rağmen KOBİ tanımı ile ilgili ortak bir görüş birliği sağlanamamıştır. Zaten doğaları gereği bu işletmeler için ortak bir tanımlama yapmak imkânsızdır. Çünkü her işletmenin bağlı olduğu iş kolları, gereksinimleri, üretim teknikleri her ülkede farklılık göstermektedir. Hatta aynı ülke içinde farklı kurumların farklı KOBİ tanımları yaptıkları da görülmektedir.

Ülkemizde KOSGEB, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, TOSTÖV ve diğer kurumların KOBİ tanımları birbirinden farklılık göstermektedir. Bu bağlamda; KOSGEB'e göre; 1-50 arasında işçi çalıştıran sanayi işletmeleri küçük ölçekli sanayi işletmeleri, 51-150 arasında işçi çalıştıran sanayi işletmeleri de orta ölçekli sanayi işletmeleridir. Hazine Müsteşarlığına göre; 1-9 işçi çalıştıran işletmeler çok küçük ölçekli, 10-49 işçi çalıştıran işletmeler küçük ölçekli, 50-520 işçi çalıştıran işletmeler orta ölçekli işletmelerdir. Dış Ticaret Müsteşarlığına göre; 1-200 işçi çalıştıran işletmeler küçük ve orta boy işletmelerdir.

KOBİ'lerin ayakta kalabilmesi ve dünya ile entegre olması internet ve bilişim teknolojilerini kullanmaktan geçmektedir. Çünkü bilişim sadece yaşadığımız dünyayı değiştirmekle kalmayıp işletmeleri de şekillendirmektedir. İşletmelerde iş yapılış yöntemleri ve ticaret şekilleri de değişmektedir. Bu bağlamda KOBİ'ler mutlaka bilişim

alt yapısını bünyelerinde oluşturmali, sipariş alımından başlayarak, üretim, muhasebe, finans, pazarlama, satın alma ve dağıtıma kadar giden tüm süreçlerde bilişim sistemini kullanmaladırlar. Bu sayede işletmelerin verimliliği artacak, işler daha kısa zamanda daha kaliteli ve düşük maliyetlerle yapılacak ve rekabet üstünlüğü sağlamalarına yardımcı olacaktır.

Yönetim Bilişim Sistemlerinin bir parçası olan Muhasebe Bilişim Sistemlerinin amacı etkin bir kaydetme, sınıflandırma, analiz ve raporlama sayesinde işletme yöneticilerine karar verme aşamasında kolaylık sağlamaktır. Kullanılan Muhasebe Bilişim Sistemleri sayesinde yöneticiler doğru ve güvenilir bilgiye tam zamanında ulaşarak işletme için hayati önem taşıyan bir takım kararları tam zamanında vererek önemli avantajlar elde etmektedir. Söz konusu işletmeler olduğunda ve muhasebe de işletmenin dili olduğuna göre muhasebe bilgilerinin yönetim kararlarında kullanılması oldukça önemlidir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, yönetim bilişim sistemlerinin bir alt sistemi olan muhasebe bilişim sistemlerinin KOBİ'lerde ne ölçüde kullanıldığını ortaya koymak ve işletmelerin kullandığı bilişim sistemlerinin işletme beklentilerini karşılayıp karşılamadığını belirlemektir.

Çalışmanın Önemi

Daha önce de belirtildiği üzere işletmelerin rekabet üstünlüğü sağlamak için son teknolojileri yakından takip edip kendi bünyelerinde kullanmaları neredeyse bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu bağlamda MBS'nin sağladığı etkin kaydetme, sınıflandırma, analiz ve raporlama işlevleriyle işletmelere büyük katkılar sağlamaktadır. İstenilen bilgiler en kısa zamanda ve doğru şekilde karar vericilere ulaşmakta ekstra zaman, para ve emek harcanmasına gerek kalmamaktadır. Her ne kadar bu sistemleri kurmak belli bir maliyet ve zaman gerektirse de başarıyla kurulmuş bir MBS'nin işletmelerin büyümesinde üstleneceği rol oldukça büyüktür.

Türkiye'de Muhasebe Bilişim Sistemlerinin kullanımı (MBS) konusunda bugüne kadar yapılmış olan akademik çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların büyük bir kısmının nüfus yoğunluğu az olan ve sanayisi az gelişmiş olan şehirlerde yapıldığı görölmektedir. Sözkonusu çalışmalar, Muhasebe Bilişim Sistemlerinin işletmelere önemli katkıları

olmasına rağmen bu sistemlerin işletmeler tarafından yaygın şekilde kullanılmadığını göstermektedir. Bu çalışmada da sanayisi gelişmiş olan bir şehirde faaliyet gösteren KOBİ'lerin MBS'nin kullanım düzeyinin ortaya konması ile, MBS'den yararlanma düzeyinin sanayinin gelişmişlik düzeyine göre değişiklik arz edip etmeyeceğine ilişkin bir tespit yapılmış olacaktır. Bu bağlamda çalışmanın organize sanayinin gelişmiş olduğu Sakarya ilinde uygulanarak desteklenmesi çalışmanın esas hedefini oluşturmaktadır.

Çalışmanın İçeriği

Bu çalışma; “Bilişim Sistemleri”, “Muhasebe Bilişim Sistemleri” ve “KOBİ'lerde Muhasebe Bilişim Sistemi Uygulaması” olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde bilişim sistemi kavramı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bilişim sisteminin tanımı, bilişim sisteminin türleri, gelişim süreci, temel bileşenleri, avantajları ve dezavantajları ile yönetim bilişim sistemleri detaylı olarak incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde muhasebe bilişim sisteminin tanımı ve genel özellikleri anlatılmıştır. Ayrıca muhasebe bilişim sistemlerinin yapısı, muhasebe bilişim sistemlerinde veri ve bilgi akışı, muhasebe bilişim sisteminin elemanları ve muhasebe bilişim sistemlerinde kayıt ve işleme sürecine yer verilmiştir. Son olarak yönetim bilişim sistemleri ile muhasebe bilişim sistemleri arasındaki ilişki irdelenerek Kurumsal Kaynak Planlama sistemlerine değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise KOBİ'lerin muhasebe bilişim sistemlerini kullanımlarına ilişkin olarak Sakarya ilinde yapılan bir anket uygulamasına ve analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada öncelikle bilişim sistemleri ve muhasebe bilişim sistemleriyle ilgili mevcut literatür taranarak teorik altyapı incelenmiştir. Çalışmanın araştırma kısmında ise, işletmelere yönelik bir anket hazırlanmış ve işletme personeline gönderilerek uygulama için gerekli veriler toplanmıştır.

Sakarya İlinde faaliyet gösteren KOBİ'ler arasından kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak bir örneklem grubu belirlenerek bu işletmelerin sahiplerine ve üst düzey

yöneticilerine yönelik anket çalışması yapılmıştır. İşletme sahipleri ve yöneticilerine anketler online olarak gönderilmiş ve yine online olarak geri bildirim alınmıştır. 854 KOBİ arasından seçilen 271 işletmeye anket uygulanmış ve ankette demografik sorular dâhil toplamda 47 soru sorulmuştur. Anket çalışması ile toplanan veriler SPSS 20 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu bağlamda çalışmada birbiri ile orta düzeyde ya da oldukça ilişkili anket soruları 5'li likert ölçeği kullanılarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Çok sayıda bu değişkenlerin birkaç kümede toplanabilmesini sağlamak amacı ile faktör analizi yapılmıştır.

Araştırmanın Kısıtları

Araştırma kapsamındaki verilerin toplanması için Sakarya Ticaret ve Sanayi Odasına (SATSO) kayıtlı bütün işletmeler tespit edilmiş olup her birine anketler online olarak yollanmıştır. Ancak mail adreslerinin bir kısmının yanlış kaydedilmesi bir kısmının ise anketlere cevap vermemesi çalışmanın kısıtını oluşturmaktadır. Bu yüzden SATSO'da telefon numaraları kayıtlı bulunan işletmeler tek tek aranarak ankete cevap vermeleri istenmiştir. Çoğu firmanın telefon numarasının kayıtlarda bulunmaması da bir kısıt olarak karşımıza çıkmıştır.

BÖLÜM 1: BİLİŞİM SİSTEMLERİ

Bu bölümün amacı, bilişim sistemlerini detaylı olarak incelemektir. Bu amaçla bölümde; bilişim sistemleri kavramı, bilişim sistemlerinin gelişim süreci, temel bileşenleri, amaçları ve getirdiği avantajlar ve dezavantajlar anlatılmıştır. Ayrıca Yönetim Bilişim Sistemleri ve bu sistemlerin alt sistemleri olan Üretim, Pazarlama, Finans ve Muhasebe Bilişim Sistemleri detaylı olarak incelenmiştir.

1.1. Bilişim Sistemlerinin Tanımı ve Önemi

Yirmi birinci yüzyılda her alanda büyük değişimler yaşanmaktadır ve organizasyonların hayatlarında yeni bir çağ açılmaktadır. Şirketler entelektüel bilgi depolarına, bilgiye ve pratik uygulamalara daha önce hiç olmadığı kadar önem vermektedir. Bu yüzden ki şirketler ancak doğru bilgiyi doğru yerde kullandıkları zaman kendi çapında olmaktan çıkıp liderliğe doğru yükselebilmektedir (Koza, 2008, s.73).

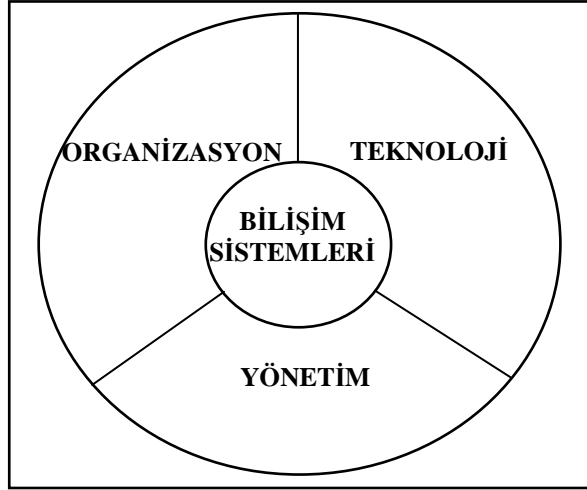
Gelişen teknolojiler ve artan gereksinimler bilgiye olan ihtiyacı oldukça artırmıştır. Bu teknolojilerden tam anlamıyla yararlanabilmek, sorunları çözmek ve bilgiyi uygun şekilde kullanabilmek için bilişim sistemleri oluşturulmuştur (Timisi, 2003). Bu bağlamda bilişim sistemleri, yöneticilerin karar vermesi için gerekli olan bilgiyi değişik kaynaklardan toplayan, işleyen, saklayan ve verileri raporlayan formal bir bilgi sistemi olarak tanımlanır (Tekin ve diğ., 2000). Formal bilişim sistemleri bilgisayar destekli olabileceği gibi el emeği ile de olabilir ancak günümüzde bilişim sistemleri denilince akla bilgisayar destekli bilişim sistemleri gelmektedir. Bilgisayar destekli bilişim sistemleri kullanılırken de yazılım ve donanım teknolojisi kullanılmaktadır (Hicks,1993, s.3).

Bilişim sistemi; “belirli amaçları yerine getirmek için, verileri karar vericiler için anlamlı bilgilere dönüştürecek insan gücü, yazılım ve yönetsel süreçlerden oluşan bir settir” (Behan ve Holmes, 1990). Bilişim Sistemi işletme içerisindeki her türlü veri bilgi ve üst bilgiyi bir araya getirip uygun yerde ve uygun zamanda kullanılmasını sağlayan sistemdir. Ancak günümüzdeki güçlü rekabet ortamında sadece işletme içi bilgiler yeterli olmayıp dış çevredeki işletmeyi etkileyen faktörlerde önem kazanmaktadır (Çelik ve Akgemci, 2010, s.89).

Bilişim sistemlerinin en önemli fonksiyonu veriden bilgi üretmektir. Bu üretilen bilgi sayesinde ise işletme yöneticileri daha hızlı ve doğru kararlar vererek rekabet üstünlüğü sağlamaktadırlar (Laudon ve Laudon, 2006, s.8).

BS görevler etrafında örgütlenmekten ziyade sonuçlar etrafında örgütlenmektedir. Bilgi çağında bir çok örgütün kaliteyi yükseltmek, maliyeti düşürmek ve zamandan kazanmak için daha fazla bilişim sistemlerinden yararlandığı görülmektedir (Koza, 2008, s.75).

Bilişim sistemleri sadece bilgisayar teknolojisi ile sınırlı değildir. Aynı zamanda sosyal bilimleri de içermektedir. Bu yüzden ki bilişim sistemlerini etkin bir şekilde kullanmak için organizasyon, yönetim ve teknolojiye hâkim olmak gerekmektedir (Akman, 2010, s.6).

Şekil 1. Bilişim Sistemlerinin Temel Bileşenleri

Kaynak: (Laudon ve Laudon, 2005, s.7).

Organizasyon: Bilişim sistemleri organizasyonun bir parçasıdır. İşletme büyüdükçe yapılan çalışmalar ve buna bağlı olarak çalışan personel sayısında da bir artış meydana gelir. Yönetim kademeleri ve iş bölümü fazlalaşır. İşletme amaçlarını kararlaştırırlar, politikaları düzenleyenler ve işletmenin denetimini yapanlar arasında iş bölümü genişledikçe bu faaliyetleri düzenlemek, görevleri dağıtmak, yetki ve sorumlulukları belirlemek önem kazanmaktadır. Bu bağlamda işletmenin amaçlarına ulaşabilmesi için faaliyetlerin belirlenmesi, bir sıra ve düzene konularak iş bölümü yapılması işletmenin organizasyonunu meydana getirir (Mucuk, 2011, s.142).

Örgütlenme veya organize etme genel bir ifadeyle “beşeri ve maddi faktörlerin işletme amaçlarını etkin ve verimli bir biçimde gerçekleştirmek üzere düzenlenmesidir” şeklinde tanımlanabilir (Oluç, 1969).

Her organizasyonun kendine ait bir kültürü vardır. Bununla birlikte her organizasyonun, çalışanları tarafından kabul edilmiş kuralları, planları ve değerleri vardır ve bu kültürün parçaları bilişim sisteminde her zaman bulunur (Önder, 2005).

Yönetim: Günümüz rekabet ortamında faaliyet gösteren işletmelerde yöneticiler, ancak muhasebeden ve diğer bilişim sistemlerinden sağlanan bilgilerden yararlanarak etkin bir yönetim gerçekleştirmektedirler (Karakaya, 2007). Bilgiyi işleyen ve üreten teknolojiler olarak bilişim teknolojileri, işletmelerin yapıları, işlevleri ve düzeyleri üzerinde önemli değişimlere neden olmaktadır ve böylelikle organizasyonun yönetimi ve tasarımında güçlü rol oynarlar. Gerek operasyonel, gerek yönetsel gerekse üst düzey yöneticilerin yaratıcı olması ve problemler karşısında hızlı ve doğru kararlar vermeleri beklenir. Bilişim sistemleri ise bütün seviyelerdeki yöneticilerin doğru ve hızlı kararlar almasını sağlar (Crowston ve Malone, 1994)

Teknoloji: Woodward teknolojinin işletme yapısı üzerinde çok büyük etkisinin olduğunu savunmaktadır. Yaptığı bir araştırmada, işletmelerin formal yapısının kullandıkları üretim teknolojisine göre değişiklik gösterdiğini kanıtlamıştır. Yaptığı araştırmanın sonucunda örgütsel değişikliği ortaya çıkaran unsurun teknoloji olduğunu ortaya çıkarmıştır (Woodward, 1980). Bununla birlikte bilişim teknolojisinin etkileri her grupta farklı olacaktır. Çünkü farklı gruplar, sonuçların ölçümü, ekonomik baskılar ve iş prosedürleri alanlarında farklı davranacakları için bilişim teknolojilerinden faydalanma düzeyleri de farklı olacaktır (Çelik ve Akgemci, 2010, s.68)

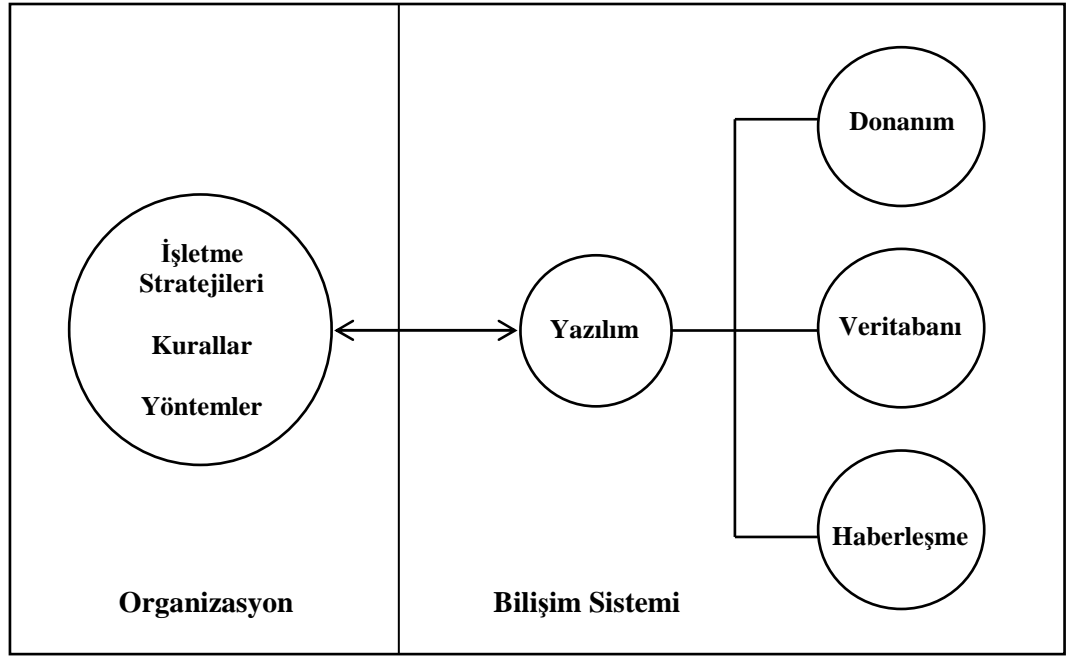
Bilişim sistemleri organizasyonları bir arada tutan en önemli bağlardandır. Buna bağlı teknolojiler bilginin elektronik araçlar yardımıyla kullanılmasını sağlayan teknolojilerdir ki bunlar, yazılım, donanım, veritabanı, telekomünikasyon vb. araçlardır (Laudon ve Laudon, 2002, s.11).

Yazılım: Bilgisayar donanımında kullanılan çeşitli programlara yazılım denir. Bilgisayar donanımının çalışmasını sağlayan yazılımlar olduğu gibi bilgisayarda işlem yapmayı

sağlayan yazılımlar da vardır. Kelime işlemciler, sunu, programlama dilleri ses programları bunlara örnektir.

Donanım: Bilgisayarların girdi, veri işleme ve çıktıları üreten fiziksel yapılarını oluşturan araçların tamamına donanım denilmektedir. Örneğin ekran, klavye, sabit disk, yazıcı vb. (Özçam, 2010, s.10).

Veritabanı: “Verilerin sistematik bir şekilde toplanmasını, ilişkilendirilmesini ve organize edilmesini sağlar” (Çelik ve Akgemci, 2010, s.90).

Şekil 2: Organizasyonlar ve Bilişim Sistemleri Arasındaki Bağımlılık

Kaynak: Laudon ve Laudon, 2002, s.11)

1.2.Bilişim Sistemlerinin Gelişim Süreci

Geçmiş insanlığın doğuşuna dayanan bilgi sistemleri bu uzun geçmişine rağmen yakın zamana kadar sınırlı ölçüde kullanılmıştır. 1930’larda Amerika’nın hizmet ekonomisine geçmesiyle bilgiye olan ihtiyaç artmıştır. Bununla birlikte bilgilerin gerektiğinde kullanılmak üzere saklanması ve daha sonra işlenip değerlendirilmesi müthiş önem kazanmıştır. Ancak 1963 yılına gelindiğinde ilk olarak bilgisayar icat edilmiş ve bir otel tarafından kullanılmaya başlanmıştır. 1974 yılına gelindiğinde ise ilk veri tabanı oluşturulmuştur. Artık veriler klasik dosyalarda saklanmak yerine veri tabanlarında saklanmış ve gereksiz dosya kullanımı ve dosya arayışları için harcanan zaman

minimumuna indirilmeye çalışılmıştır. 1980 yılına gelindiğinde ise artık bilgisayarlar kişiselleştirilmeye başlamış ve herkesin kullanabileceği boyutlara indirilmiştir. Ve nihayet 1990 yılında internet ortaya çıkmış ve 1991 yılında Amerika interneti herkesin kullanımına açmıştır. İnternetin herkesin kullanımına açılmasıyla birlikte bilgi teknolojilerinin gelişiminde müthiş bir hızlanma olmuştur ve bilgiye ve bilişime verilen önemde günden güne artmıştır.

Günümüzde işletmelerin faaliyet kapasiteleri artmış büyüme gelişme ve küreselleşme zorunlu hale gelmiştir. Bununla birlikte yöneticiler ihtiyaç duydukları doğru bilgiye ulaşma çabası içerisine girmişlerdir. Bilgisayar ve internet yöneticilerin bilgiye ulaşmasında en önde gelen araçlardan biri haline gelmiştir. Ancak işletmelerin büyümesi ile birlikte, işletme içindeki haberleşme ağının genişlemesi ve karmaşık hale gelmesi sorunu ortaya çıkmıştır. Bu sorunun giderilmesi artan bilgi ihtiyacının karşılanması ile mümkündür ve bu bilgi ihtiyacı da bilişim sistemlerinin işletmelerdeki yerini alması ile sağlanacaktır (Şahin, 2006).

1.3. Bilişim Sistemlerinin Getirdiği Avantajlar ve Dezavantajlar

Teknolojik gelişmeler işletmelerde yeni düzenlemeleri ve değişimleri meydana getirmektedir. Bir zamanlar insanoğlu buharlı makinelerin kullanılmasının getirdiği avantajlardan büyük ölçüde yararlanırken aynı zamanda bazı ekonomik ve toplumsal değişimleri de yaşamıştır. Bu bağlamda son yıllarda bilişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler bir yandan avantajlar sağlarken bir yandan da her alanda hızlı düzenlemeleri ve değişimleri beraberinde getirmiştir (İraz, 2007).

Bilişim sistemlerinin ve teknolojilerinin etkili bir şekilde yönetimi işletmeler açısından büyük fırsatlar sağlamaktadır. Bu fırsatlardan bir kaçısı, ürün geliştirme süresinin kısaltılması, yeni ürünlerin pazara kısa sürede ulaştırılması ürün çeşitliliğinin artması, maliyetlerin azalması ve müşteri gereksinimlerinin doğru zamanda karşılanabilmesi olarak sıralanabilir. Bu avantajların sağlanması ancak ve ancak bilişim sistemlerinin işlevini tam olarak yerine getirmesine bağlıdır.

Bilişim sistemleri, işletmelerde muhasebe, finansman, üretim, pazarlama ya da insan kaynakları kadar önemli bir alan haline gelmiştir. Çalışanların verimliliği, morali, müşteri hizmetleri ve müşteri memnuniyetinin sağlanmasında büyük rol oynamaktadır.

Bunlara ek olarak bilişim sistemleri yöneticilerin hızlı ve doğru karar vermesini sağlamakla beraber küresel pazarda rekabete dayalı mal ve hizmetlerin üretiminde etkili olmaktadır (Özçam, 2010, s.8).

Verilere kolay ve hızlı ulaşım, rahat iletişim, verimlilik ve etkinliği artırma gibi konularda büyük imkânlar sağlayan bilişim teknolojilerinin kullanımı, özellikle finans medya ve eğitim alanlarında hızla yaygınlaşmaktadır. Bu yüzden ki bugün işletmelerin ya da diğer kurumların faaliyetlerini sürdürmesi büyük ölçüde bilişim sistemlerinden ve teknolojiden yararlanmalarına bağlıdır (Yıldız, 2007, s.2).

Bilişim sistemleriyle birlikte elde edilen enformasyon miktarındaki artış da önem kazanmıştır. Modern iletişim teknolojileri kamunun elde ettiği enformasyon miktarında da bir artışa neden olmuştur ve ağ teknolojileri, internet, uydu yayıncılığı vb. araçlar bilgiye ulaşma, talep etme ve bilgi kullanımını kolaylaştırmıştır. Aynı zamanda iletişimde hızlanma yaşanmış, modern iletişim teknikleri, enformasyon ve bilgiye ulaşmada zaman, mekân sınırları ortadan kalkmıştır. Bilgiye ulaşma büyük hız kazanmış, internet ve uydu teknolojileri sayesinde dünyanın her yerindeki bilgiye istenilen zamanda ulaşma imkânı kolaylaşmıştır (Çelik ve Akgemci, s.58).

Bilişim teknolojilerin işletmeler üzerinde yarattığı bir takım etkiler şöyle sıralanabilir (Mc Farlan, 1990, s. 73-75)

1. Günümüzde kullanılan teknolojilerin hiç şüphesiz en önemli katkısı zamandan elde edilecek olan kazançtır. Farklı sektörlerde bir ürünün üretilme süreçleri göz önüne alındığında bilişim teknolojileri sayesinde üretim sürecinin önemli ölçüde kısaldığı gözlenmiştir.
2. Maliyetlerin düşürülmesi ve verimliliğin artırılması bilişim teknolojilerinden başlıca etkilenen alanlar arasında yerini almıştır.
3. Bilişim teknolojilerinin artması ile ürün kalite standartları da artmaya devam etmektedir.
4. Uzman sistemlerin yaygınlaşması ve veri tabanı yönetim sisteminin kullanılmaya başlanması yöneticilerin kararlarını önemli ölçüde etkilemeye devam etmektedir.

5. Verilerin çok fazla miktarda birikmesi yöneticileri adeta veri dağları ile karşı karşıya bırakmıştır. Yöneticilerin kendileri için gerekli olan veriyi çıkarıp bulmaları için veri madenciliği önem kazanmaya başlamış ve bu alanda yazılımlar geliştirilmeye başlanmıştır (Pass, 1997, s.24).
6. İlerleyen teknoloji maliyetleri düşürmekte aynı zamanda daha kısa sürede üretim imkânı sağlamaktadır. Bununla birlikte bilişim teknolojileri sayesinde maliyetler sabit tutularak ürünler daha uygun fiyata piyasaya sürülmektedir.
7. Bilişim teknolojilerinin yaygınlaşması ile dağıtım kanalları elektronik hale gelmeye başlamış buda aracı kurumların küçülmesine ya da tamamen ortadan kalkmasına neden olmuştur.
8. Örgütler artık hiyerarşik yapıdan daha yalın bir hale dönüşmeye başlamış ve örgüt üyeleri grup çalışmalarına yönelmişlerdir.

İşletmeler için pek çok avantaj sağlayan bilişim sistemlerinin kuruluş ve uygulama esnasında bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır. En önemli sorunlardan biri bilişim sistemleri için yapılan yatırımların plansızlığıdır. Yetersiz yapılan yatırımlar işletmenin rekabet gücünü azaltacağı gibi verimliliğini de düşürecektir. Bu yatırımların en başta planlanması, geri dönüşü ve karşılığının alınıp alınamayacağı tasarlanmalıdır. Teknoloji yatırımları iyi ve planlı yapılırsa başarı getirir ve rekabet gücünü artırır. Ancak son teknolojilerin kullanımı her zaman başarıyı beraberinde getirmeyebilir. Burada işletmenin yapısı, birimleri ve yönetimi çok iyi incelenmeli ve bundan sonra teknoloji yatırımları yapılmalıdır (Onursoy, 1999).

Bilişim sistemleri avantajları olduğu kadar bir takım dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Günümüzde hem bireysel hem de kurumsal olarak bilişim sistemlerine olan ihtiyaç giderek artmakta ve bununla birlikte bu sistemlerde meydana gelebilecek arıza ve saldırılara karşı duyarlılık da artmaktadır. Bilgisayar sistemlerine ve ağlara yönelik yapılan saldırılar bu sistemlerde ciddi aksaklıklara neden olmakta ve para, zaman itibar ve bilgi kaybına neden olmaktadır.

On yıl kadar önce bilişim sistemleri ile işlenen bilgiler kilitli kapılar arkasında saklanabiliyor ve bilginin güvenliğine yönelik tehditler ve bir takım hırsızlık olayları bu şekilde önlenebiliyordu. Ancak bugün bilişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, yaygınlaşması ve uzaktan yönetilebilmesi çok değişik güvenlik sorunlarını ortaya

çıkarmaktadır. Yani bilişim teknolojilerine yönelik alt yapı hizmetlerinin ucuzlaması ve internet kullanımının artması ile bilişim sistemleri aracılığı ile yönetilen ve bu sistemde tutulan bilginin güvenliğini sağlamak gün geçtikçe daha da zorlaşmaktadır (Yıldız, 2007, s.3).

1.4. Bilişim Sisteminin Çeşitleri

1980'lerde bilişim sistemleri genellikle veri işleme sistemleri ve yönetim bilişim sistemleri olarak sınıflandırılırken günümüzde hiyerarşiye göre (kullanıcıların bulunduğu seviyeye göre) ve fonksiyonlarına göre bilişim sistemleri olarak ayrılmaktadır. (Laudon ve Laudon, 2006, s.40).

1.4.1. Hiyerarşiye Göre Bilişim Sistemleri

Hiyerarşiye göre bilişim sistemleri ise altı alt gruba ayrılmaktadır. Bunlar: Elektronik veri işleme sistemleri, ofis otomasyon sistemleri, yönetim bilişim sistemleri, karar destek sistemleri, üst düzey yönetici bilgi sistemleri, uzman sistemlerdir. (Laudon ve Laudon, 2006, s.40).

1.4.1.1. Elektronik Veri İşleme Sistemleri

İşletme faaliyetleri ile ilgili rutin verilerin işlenmesini sağlayan bilişim sistemidir. İşletmenin yapmış olduğu satışlar, ödemeler, alımlar EVİS yardımıyla derlenmekte işlenmekte ve sınıflandırılmaktadır. Veriler bilişim sistemindeki bilgisayarlara klavye, optik okuyucu yahut diğer giriş cihazları kullanılarak girilir. Veriler işlemeye hazır hale gelene kadar bilgisayarlarda saklanır. İşleme alınan veriler rapor, tablo, grafik gibi faydalı bilgiye dönüşür (Anameriç, 2005, s.23).

1.4.1.2. Ofis Otomasyon Sistemleri

OOS işletme içerisinde rutin kararların verilmesinde kullanılır ve temel amacı çalışanların kırtasiyeciliğe ilişkin iş yüklerini azaltmaktır (Koza, 2008, s.77). İlk OOS daktilo ve telefonlardan oluşurken günümüzde çok çeşitli elektronik ve bilgisayarlı ofis cihazları OOS içerisinde yer almaktadır. Örneğin ofis içi iletişim için telekonferans yönteminin kullanılması. OOS'nin donanım bileşenleri şunlardır: Ana bilgisayar terminalleri, kişisel bilgisayarlar, kablo bağlantıları, optik tarayıcılar, telefonlar, faks makineleri (Mardan, 2007).

1.4.1.3. Yönetim Bilişim Sistemleri

Karar alma sürecine katkıda bulunan bilgileri alt kademe yöneticilerden alıp, istenen formata sokup orta kademe yöneticilere kullanmaları için aktaran bilişim sistemleridir. Yani yönetici kendine ulaşan bilgiyi inceleyecek, analiz edecek, değerlendirecek ve bunun sonucunda karar verecektir. Ancak bunu yapabilmesi gerekli olan bilginin kendisine ulaşmasına bağlıdır ve bu aktarmayı sağlayacak olan da YBS'dir (Koza, 2008, s.77).

1.4.1.4. Karar Destek Sistemleri

Tüm alt düzey çalışanlardan gelen bilgilerin tepe yöneticiye iletilmesi ve yöneticilerin bu bilgiler ışığında karar almalarını sağlayan sistemlerdir. Ancak sadece işletme içinden gelen bilgiler karar almada yeterli değildir. Aynı zamanda işletme dışı bilgiler de karar almada çok önemli yere sahiptir. İşletme dışı bilgiler ise rakiplerin faaliyetleri ile ilgili olan bilgilerdir ki yoğun rekabet ortamında asla göz ardı edilemez. Bu bağlamda hem işletme içi hem işletme dışından gelen bilgilerin işlenip yöneticilerin uzun vadede stratejik kararlar almalarını sağlayan sistemler karar destek sistemleridir (Laudon ve Laudon, 2006, s.44).

1.4.1.5. Üst Düzey Yönetici Bilgi Sistemleri

ÜDYBS, tepe yönetimin ihtiyaç duydukları kritik bilgileri uygun zamanda ve istenilen biçimde işletme içinden yada dışından sağlayan bilişim sistemleridir. ÜDYBS, tepe yöneticilerine grafikler ve iletişim teknolojileri aracılığı ile stratejik bilgileri vermek amacıyla geliştirilmiştir (Koza, 2008, s.79).

1.4.1.6. Uzman Destek Sistemler

Uzmanları destekleyici sistemlerdir. Veri işlenerek bilgiye dönüşür, bilgi de yorumlanarak üst bilgiye dönüşür. Burada yöneticilerin kullandıkları yorumlanmış bilgilerdir ve tecrübeleri sayesinde üst düzey kararlar alırlar. Yorumlanmış bilgiyi kullanan yöneticileri diğer çalışanlardan ayıran özellik yenilik üretmeleridir. Diğer çalışanlar var olan bilgilerin üzerinde çalışırken uzman sistemleri kullanan yöneticiler yeni bilgiler üretmektedirler. Bunu yaparken de AUTOCAD, SPSS vb. sofistike sistemlere ihtiyaçları vardır (Laudon ve Laudon, 2006, s.45).

Tablo1:Örgütlerde Bilişim Sistemleri Uygulamaları ve Bilgi Kullanımı

Bilişim Sistemleri	Bilgi Kullanımı
Elektronik veri işleme sistemleri	Örgüt faaliyetlerine ilişkin rutin veriler
Ofis otomasyon sistemleri	Operasyonel düzey için dijital veriler
Yönetim bilişim sistemleri	Genel yönetim düzeyi için planlama, kontrol, karar verme amaçlı bilgiler
Karar destek sistemleri	Üst düzey yönetici için örgüt içi ve dışı grafiksel bilgiler
Üst düzey yönetici bilgi sistemleri	Stratejik destek içeren analitik bilgiler
Uzman sistemler	Spesifik konularda uzmanlık önerileri içeren yapay zeka destekli üst bilgiler

Kaynak: Koza, 2008, s.76

1.4.2. Fonksiyonlarına Göre Bilişim Sistemleri

Fonksiyonlarına göre bilişim sistemleri ise; pazarlama bilişim sistemleri, üretim bilişim sistemleri, finans bilişim sistemleri, muhasebe bilişim sistemleri olarak adlandırılmaktadır (Laudon ve Laudon, 2006, s.40).

1.4.2.1. Yönetim Bilişim Sistemleri

Bilgi çağında organize bir toplum yaratmak için veri, bilgi ve üst bilgi yöneticiler için en önemli araçlardır. Literatürde bu kavramların tam bir tanımı olmamakla birlikte bütün tanımların içerdiği ortak özellikleri şöyledir:

Veri: İşlemlerin işlenmemiş bir biçimde kaydedilmesidir. Özümsememiş ve yorumlanmamış gerçekler olarak da tanımlanabilir. Evrende yığın halinde bulunurlar. Bir kısım sayıları, harfleri ve simgeleri belirten genel bir terimdir.

Bilgi: Verilerin işlenmesi ile bilgi elde edilir. İşleme sırasında YBS'den faydalanılır. Veriyi işleme aşamaları; verilerin toplanması ve girişinin yapılması, saklanması, analiz edilmesi, özetlenmesi, sınıflandırılması ve gruplandırılması olarak sıralanabilir. Yöneticiler karar verici olarak veriyi değil bilgiyi tercih ederler.

Üst Bilgi: Öğrenilmiş bilgi ya da yorumlanmış bilgi olarak tanımlanabilir. Olağan dışı durumlarda yöneticinin tecrübelerine dayanarak verdiği kararlar üst bilgi kapsamına girmektedir. Üst bilgi = Tecrübe + Bilgi eşitliği üst bilgiyi en uygun ifade etme şeklidir.

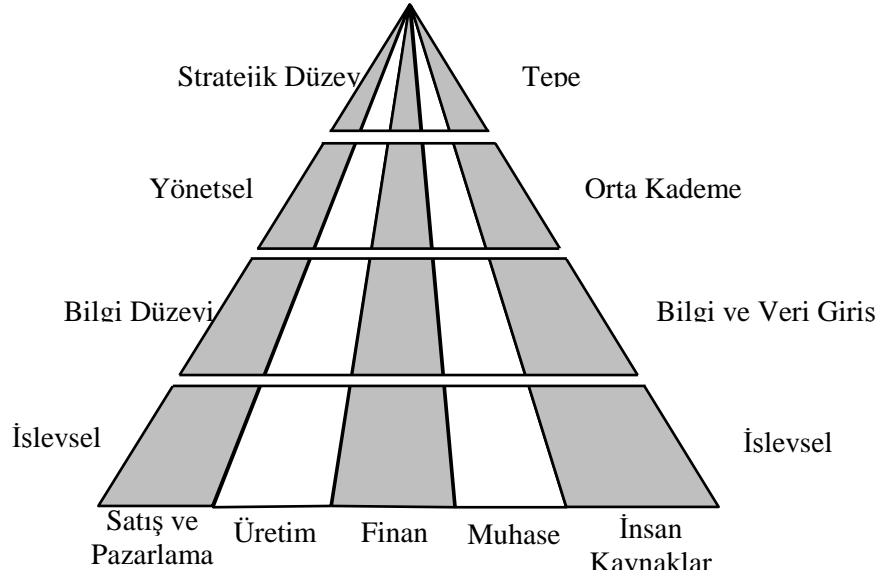
Yönetim Bilişim Sistemini oluşturan üç sözcük YBS'nin nasıl işlediği hakkında önemli ipuçları vermektedir. Yönetim kelimesi, bu sistemlerin yöneticilere yönelik olması ve yönetim aracı olması gerektiğini belirtmektedir. Bilişim kelimesi hareket yönü bilenden bilmek isteyene doğru olan bilginin toplumda dolaşan halidir. Bilgi kavramında tek özne tek kişi tarafından gerçekleştirilen eylem bilişim kavramında birden çok özne ve etkileşimler söz konusudur. Yani bilgi akışının önemini anlatmaktadır (Şan, 2005). Sistem kelimesi ise konunun sistematik bir şekilde ele alınmasını ve bilgi girişi, işlenmesi ve sonuç alınmasını anlatmaktadır. Yöneticiler, sonsuz bilgi kaynağı olan bilgisayarlar ile YBS'yi birbirine karıştırmamalı gereken ve istediği bilgiyi sistemden çekip onu kullanmalıdır. YBS için bilgisayar çok önemlidir ancak yönetici bu sistemi yönetim fiili çerçevesinde kullanmadığı sürece bilgisayarlar pahalı bir arşiv deposu olmaktan ileri gidemezler (Alıracı, 1995).

YBS adeta bir işletmenin kalbidir. Nasıl bir canlıda kalp kan pompalayarak vücuda oksijenin iletilmesini sağlıyorsa, YBS de işletme için gerekli olan bilgiyi üretir ve ilgili kişilere ulaşmasını sağlar (Çelik ve Akgemci, 2010, s.94). YBS'nin üzerinde görüş birliği sağlanmış bir tanımı yoktur. Ancak fonksiyonlarından ve örgüt içerisinde kullanımından yola çıkılarak yapılan bazı tanımlar şunlardır: “ YBS bir örgütün yönetiminde kullanılan bilgilerin işlenmesini ve iletilmesini sağlayan bir sistemdir; çevre ve örgüt dışı faaliyetlerinden ziyade örgüt içi faaliyetler üzerinde odaklanmış olup yönetim düzeyindeki planlama, kontrol ve karar verme faaliyetlerini desteklemektedir.” (Tekin ve diğ., 2000). YBS organizasyonda, bilginin bir kaynak olarak işlenmesi, kullanılması ve idare edilmesi için gerekli tüm faaliyetlerin ve sistemlerin kümesidir.” (Gökçen, 2007). “YBS öncelikle planlama, denetleme ve karar verme işlevlerinde yönetim kademesinde hizmet etmek, aynı zamanda karar alma organlarına doğru,

zamanında ve anlamlı bilgi sağlamak için geliştirilmiş bir sistemdir.” (Ülgen ve Mirze, 2004). “YBS rutin veri işlemlerini yapmak ve karar alıcılarına gerekli bilgileri sunmak için tasarlanmış işletme sistemleri dizisidir.” (Yeldan, 1991). “ Dar anlamda YBS bir örgütte yöneticiler ya da karar vericilerin isteklerine göre özel olarak işleyen veri tabanı yönetim sistemidir. Geniş anlamda ise YBS, hem iç hem de dış kaynaklardan elde edilen veriye dayalı uygun bilgiyle bütün fonksiyonlarda, her düzey yönetime işlerlik kazandırmak, çalışanlara sorumlu oldukları faaliyetleri planlamak, yöneltmek ve kontrol etmek için zamanlı ve etkin kararlar verebilmelerini sağlamaya yönelik biçimsel prosedürler kullanan bir sistemdir.” (Çelik ve Akgemci, 2010, s.95).

YBS organizasyonların stratejilerini ve hedeflerini belirlemede çok büyük öneme sahiptir. Küresel pazarda karşılaşılan rekabet ortamında avantaj sağlama, ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi alanında bilgi teknolojilerini kullanarak yerinde ve doğru kararlar almaya yardımcı olmaktadır (Evcimen, 2010).

YBS yönetsel açıdan planlama, örgütlenme, yöneltme, koordinasyon ve denetim alt sistemlerinden, işlevsel açıdan ise pazarlama, üretim, insan kaynakları, muhasebe finansman alt sistemlerinden oluşmaktadır. Bu bağlamda, YBS örgütle ilgili iç değerlendirme bilgilerini özetleyerek üst yönetim kademesine iletmekte ve örgütsel analize katkı sağlamaktadır (Emini, 2007).

Şekil 3. İşletme Bilgi Sistemleri Piramidi

Kaynak: Naralan 2007, Sevim 2003, Laudon 2003

Yukarıdaki Şekil 1 işletme bilgi sistemleri ile yönetim kademeleri arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Ayrıca hangi bilgi sisteminin hangi düzeyde ve ne oranda kullanıldığı gösterilmiştir.

1.4.2.2. Pazarlama Bilişim Sistemleri

“Pazarlama, işletme amaçlarına ulaşmayı sağlayacak değişimi gerçekleştirmek üzere, malların hizmetlerin ve fikirlerin geliştirilmesi, tutundurulması ve dağıtılması sürecidir.” (Mucuk, 2011). Reklam ve tanıtım, pazarlama yönetimi, pazar araştırması, üretim yönetimi, satış tahminleri, satış yönetimi vb. gibi işlemler pazarlama bilişim sistemleri sayesinde daha etkin yönetilmektedir.

“PBS, bir işletmenin pazarlama ile ilgili kararlarının alınmasına yardımcı olarak bilgilerin toplanması, işlenmesi, gerekli araştırmanın yapılması, analizi ve depolamayı sağlayan sistemdir.” (Fidan, 2009)

Tablo 2: Pazarlama Bilişim Sistemleri Örneği

SİSTEM	TANIM	ÖRGÜTSEL SEVİYE
Sipariş Süreci	Giriş süreç ve izlenen siparişler	Operasyonel
Pazar Analizi	Tüketicilerin veri kullanımı tanımı	Bilgi
Fiyatlama Analizi	Mal ve hizmetlerin fiyatlarının belirlenmesi	Yönetim
Satışların Tahmini	5 yıllık satış tahminlerinin hazırlanması	Stratejik

Kaynak: Laudon ve Laudon, 2001, s.49

PBS, yöneticilerin karar verme gücünü etkilediği gibi işletmelerde verimliliğin artmasına da yardımcı olur. Ayrıca küresel pazarda rekabet avantajı sağlar. Müşteri veri tabanı içeren Pazarlama Bilişim Sistemleri ise, müşterilere yakın olma, güçlü ilişkiler kurma ve devam ettirme imkânı sağlamaktadır (Alpugan ve diğ., 1997).

1.4.2.3. Üretim Bilişim Sistemleri

İşletmelerin üretim fonksiyonu girdilerin istenilen çıktılara dönüştürülmesi süreci olarak tanımlanabilir. Üretim işletmelerin birincil fonksiyonudur ancak organizasyondan organizasyona değişiklik göstermektedir. Bir imalat işletmesinin üretim süreci ile hizmet işletmesinin üretim süreci birbirinden çok farklıdır (Lezki ve diğ., 2012).

“Üretim bilişim sistemi işletmede üretilen mamullerin, hizmetlerin ve bunlara ilişkin girdilerin (hammadde, malzeme vb.) işletme içindeki fiziksel akışlarına ilişkin bilgileri sağlamaya yönelik bir bilişim sistemidir.” (Şahin, 2008). Üretim planlaması ve kontrolü, stok kontrolü ve yönetimi, kalite kontrol, bilgisayar destekli tasarım üretim bilişim sistemlerine birer örnektir (Önder, 2005, s.62).

Tablo 3: Üretim Bilişim Sistemleri Örneği

SİSTEM	TANIM	ÖRGÜTSEL SEVİYE
Makine Kontrol	Makine ve araçların eylemlerinin kontrolü	Operasyonel
Bilgisayar Destekli Tasarım	Yeni ürünlerin bilgisayarda dizayn edilmesi	Bilgi
Üretim Planlama	Ne zaman ne kadar ürün üretileceğinin kararlaştırılması	Yönetim
Konu lamayı Kolaylaştırma	Yeni ürünün nerede konumlandırılacağıının kararlaştırılması	Stratejik

Kaynak: Laudon ve Laudon, 2011, s.50

Üretim Bilişim Sistemleri'nin otomasyonuna paralel olarak, malzeme gereksinim planlaması, stok yönetimi, ürün geliştirme ve tasarım ve kaynak planlaması gibi konularda çeşitli yazılımlar geliştirilmiş ve bu yazılımlar sayesinde işletme yöneticileri daha kısa zamanda ve doğru bilgiye ulaşma şansına sahip olmuşlardır (Önder, 2005, s.62).

1.4.2.4. İnsan Kaynakları Bilişim Sistemi

İnsan Kaynakları fonksiyonu işletmedeki diğer fonksiyonlarla ilişkilidir, bu yüzden İKSB kurumsal başarıyı elde etmede önemli rol oynamaktadır. İKBS tarafından yerine

getirilen başlıca faaliyetler; iş analizi ve tasarımı, insan kaynakları planlaması, iş gören seçimi ve eğitimi, iş güvenliği vb. faaliyetlerdir. İKBS işletmelerin amaçlarına ulaşması için bir yandan iş süreçlerini desteklerden diğer bir yandan da maliyetleri düşürmektedir. Günümüzde İKBS'nin büyük bir kısmı maliyetleri azaltmaya yönelmekle birlikte, işletmelerdeki toplam potansiyel iş gücü yeteneğini elde etmeye ve mevcut iş gücünü yönetmeye yönelmektedir (Stair ve Reynolds, 2010, s.414).

Tablo 4: İnsan Kaynakları Bilişim Sistemleri Örneği

SİSTEM	TANIM	ÖRGÜTSEL SEVİYE
Eğitim ve geliştirme	Personel eğitim, beceri ve performans değerlendirmelerinin izlenmesi	Operasyonel
Kariyer Yolu	Personel için kariyer yolunun dizayn edilmesi	Bilgi
Dengeleme analizleri	Personelin ücret, maaş ve sosyal güvenlik dağılımının ve aralığının denetlenmesi	Yönetim
İnsan Kaynağı Planlaması	Uzun dönemli iş gücü ihtiyacının planlanması	Stratejik

Kaynak: Laudon ve Laudon, 2011, s.52

İKBS doğru şekilde kullanıldığında stratejik planlama içinde önemli bir araç olabilmektedir. İKBS enformasyonu, İK'nın ne kadar önemli bir rekabet aracı olabileceğinin anlaşılmasında karar vericilere yol gösterici nitelikte olmaktadır. Ayrıca İKBS personelin moralini, etkinliğini ve iş gücü maliyetlerini izlemek için kullanılabilir gibi işletmenin gelecekteki İK ihtiyaçlarını planlamak için de kullanılabilir (Anthony ve diğ., 2010, s.123).

1.4.2.5.Finans Bilişim Sistemleri

Finans bilişim sistemi, organizasyonlardaki finansal yöneticilere işletmenin gereksinim duyduğu kaynakların en uygun maliyetli olanının bulunması, bu kaynakların tahsisi, parasal kaynakların tedariki ve bu parasal kaynakların uygun işletme varlıklarına yönlendirilmesi ve bunların kontrol ve denetimini sağlayan bütünlük bir sistemdir. Gereksinim duyulan parasal kaynakların bulunması ve bu kaynakların etkin bir şekilde

kullanılmasına ek olarak nakit yönetimi, portföy yönetimi, sermaye bütçelemesi, finansal tahmin ve finansal planlama konuları üzerine odaklanan sistemler finans bilişim sistemleridir. Ayrıca finansal veri işleme, finansal denetim ve raporlama, sermaye yapısı, sorumluluk raporları, yatırım projeleri, yapısal olmayan finansal planlama işlevi, yapısal planlama işlevi, duran varlık yönetimi, birleşme kararları vb. konular finans bilişim sistemini içermektedir (Esen, 1998).

1.4.2.6. Muhasebe Bilişim Sistemleri

Muhasebe Bilişim Sistemi finansal muhasebe, yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi gibi geleneksel muhasebeleri içeren geniş bir kavramdır. Temel bilişim sistemleri arasında en önemlisi ve etkilisidir.

Mali nitelikli işlemler ve bunlarla ilgili diğer verileri toplayıp bunları muhasebe bilişim sistemine girmek, verileri işlemek ve ileriki zamanlarda kullanmak için depolamak, kullanıcılar için gerekli raporları sağlamak ve bilgiyi doğru ve güvenilir olarak üretebilmek amacıyla süreçleri bir bütün olarak kontrol eden sistem muhasebe bilişim sistemidir (Hoşcan, s.35).

Tablo 5: Muhasebe Bilişim Sistemleri Örneği

SİSTEM	TANIM	ÖRGÜTSEL SEVİYE
Alacakların Tahsili	Takipteki alacakların işletmeye ödenmesi	Operasyonel
Portföy Analizi	İşletme yatırımlarının portföy analizi	Bilgi
Bütçeleme	Kısa dönemli bütçe hazırlama	Yönetim
Kar Planlama	Uzun dönemli kar planlama	Stratejik

Kaynak: Laudon ve Laudon, 2001, s.51

“Muhasebe Bilişim Sistemi, bir örgütün kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma biçimini, örgütün işlemleri sonucunda bu kaynaklarda meydana gelen artış ve azalışlar ve örgütün finansal açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bunları ilgili kişi ve kuruluşlara ileten bir bilgi sistemidir” (Sevilengül, 1995).

Muhasebe Bilişim Sistemi Finansal Muhasebe Bilişim Sistemi ve Maliyet Muhasebesi Bilişim Sistemidir kendi içerisinde iki alt sisteme ayrılmaktadır. Bunlara kısaca değinecek olursak:

Finansal Muhasebe Bilişim Sistemi: Finansal muhasebe, kıymetleri, işlemleri ve bu işlemlere ait sonuçları devamlı olarak saklayan yazılı bellektir. Finansal muhasebede bilgiler herhangi bir değişime uğramadan kaydedilirler (Sevilengül, 1994, s.19). İşletmenin varlıklarında ve bu varlıkların sağlanmasında kullanılan kaynaklardaki değişimleri tespit etmek ve ortaya çıkan özkaynak artış ve azalışlarının belirlenerek işletmenin çeşitli aşamalarında karın ve zararın bulunması finansal muhasebenin fonksiyonudur (Küçüksavaş, 2001, s.3)

Finansal muhasebe bilgi sistemi genellikle işletme dışına bilgi sunan bir sistemdir. Ancak kimi zaman işletme içi bilgi akışında da yer almaktadır. İşletme dışında müşteriler, satıcılar, hissedarlar, işletmeye borç verenler gibi bilgiyi kullanacak taraflar mevcuttur. Finansal muhasebe bilgiyi “girdi-işleme-çıkı” akışını izleyerek karşı tarafa ulaştırmaktadır. Girdi olarak elde ettiği verileri, belgelerle işletmenin veri tabanına yerleştirdikten sonra dönem içinde yapılan işlemler sonucu verileri kullanabilir hale getirip yine bilgisayarda oluşturulan finansal raporlar vasıtası ile bilgiler karşı tarafa ulaştırılır (Varıcı, 2007, s.59).

Finansal muhasebe tarafından üretilen bilgiler çoğunlukla finansal nitelikte olup bilanço ve gelir tablosu olarak ifade edilen finansal tablolara aktarılır ve ihtiyacı olan tarafa iletilir. Ayrıca bu temel tablolara bağlı olarak hazırlanan fon akım tablosu, nakit akım tablosu, öz sermaye değişim tablosu gibi ek finansal tablolarla da bilgiler ilgili kişilere sunulmaktadır.

Maliyet Muhasebesi Bilişim Sistemi: Maliyet muhasebesi işletme içi maliyet verilerinin değerlendirilmesi, sınıflandırılması, kayıtlanması, analiz edilmesi ve bunların yöneticilere maliyet bilgileri olarak sunulması ve raporlanması faaliyetlerini kapsamaktadır (Hacırüstemoğlu, 2000).

Bir maliyet bilişim sisteminin amacı global pazarda maliyet, kalite, işlevlilik ve zamanlamaya dayanarak rekabet üstünlüğü sağlayacak mal ve hizmet üretmek için, kaynakların verimli kullanılmasına yardımcı olacak bilgileri sağlamaktır (Akpınar,

2007,s.41). Bu bağlamda maliyet muhasebesi bilişim sisteminin uygun yönetim, planlama ve kontrol sistemi sağlayabilmesi için aşağıdaki hedefleri yerine getirmesi gerekmektedir: (Erden, 2004, s.70; Akdoğan, 2004, s.7)

- İşletme faaliyetlerini yerine getirirken tüketilen kaynakların maliyetlerini belirlemek,
- Yerine getirilen faaliyetlerin verimlilik ve etkinliğini belirlemek,
- İşletmenin gelecek dönemlerdeki başarısını artıracak yeni faaliyetler belirlemek ve bu faaliyetleri değerlemek,
- Giderlerin kontrolünü ve kalite standartlarını koruyarak imkânlar dâhilinde maliyetleri düşürecek yöntemler geliştirmek,
- Birden fazla seçenek arasında karar vermek zorunda olan yöneticilere maliyetle ilgili doğru, verimli ve güvenilir bilgiler vermek.

BÖLÜM 2: MUHASEBE BİLİŞİM SİSTEMİNİN TANIMI, ÖNEMİ VE GENEL ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde öncelikle muhasebe bilişim sistemlerinin yapısı, elemanları ve MBS’de veri ve bilgi akışı anlatılmıştır. Ayrıca MBS’nin Yönetim Bilişim Sistemleri içerisindeki yerine değinilerek, başlıca veri tabanı uygulamalarına yer verilmiştir. Öte yandan MBS’nin kurumsallaşmada önemli rol oynadığı göz önüne alınarak Kurumsal Kaynak Planlama Sistemleri ayrıca anlatılmış ve son olarak KOBİ’lerle Muhasebe Bilişim Sistemleri arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

2.1. Muhasebe Bilişim Sisteminin Tanımı ve Önemi

Yönetim bilişim sistemleri arasında en eski ve gelişmiş olanı muhasebe bilişim sistemidir. Muhasebenin tanımı yapılırken de, muhasebenin bir sistem olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu bağlamda muhasebe, ölçme, değerlendirme ve iletişim özelliği taşıyan, işletme için finansal sonuçlar doğuran işlemlere ait para ile ifade edilen verileri toplayan, bu verileri işletme için çalışan yöneticilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak kayıt, sınıflama ve analiz yoluyla işleyen ve elde ettiği sonuçları dönemsel olarak düzenleyen ve özet raporlar halinde ilgili kişilere sunan sistematik bir bilgi sağlama düzeni olarak tanımlanabilir (Büyükmirza, 2000, s.27).

Muhasebe hem iç hem de dış kullanıcılara bilgi sağlamaktadır. İşletme içinde işletmenin büyüklüğüne ve yapısına göre değişen bilgiler yöneticinin doğru karar almasına yardımcı olmaktadır. İşletmenin dışına sunulan raporlar ise işletme ile ilgili karar alacak üçüncü kişilere bilgi sağlamaktadır. İşletme içi bilgi kullanıcılarına bilgiyi yönetim muhasebesi ve maliyet muhasebesi sağlarken, işletme dışı kullanıcılara finansal muhasebe bilgi sunmaktadır.

Muhasebenin temel görevlerinden biri de kıymet hareketlerinin izlenmesidir. Para ile ifade edilen işlemler işletmenin varlık ve kaynaklarında değişiklikler meydana getirmektedir. Bu değişiklikleri meydana getiren mali nitelikteki işlemlerin toplanması, sınıflandırılması ve raporlar halinde ilgili kişilere sunulması gerekmektedir. Bu bağlamda muhasebe bilişim sistemi işletmenin varlık ve kaynaklarının oluşumu, kullanılış biçimi, tüketilen varlık ve kaynaklar sonucunda meydana gelen artış ve

azalışları ve işletmenin mali durumunu bilgiye ihtiyaç duyan kişi ve gruplara zamanında ve doğru şekilde ileten bir sistemdir (Savsar, 2005, s.43).

Önceleri muhasebeciler sadece kayıt tutma işlemi ile uğraşırken, bugün teknolojinin ilerlemesiyle muhasebeciler yorum ve analiz yapmaya yönelmişlerdir. Örneğin işletme herhangi bir barkot sistemini kullanıyorsa verilerin toplanması, kaydedilmesi, sınıflandırılması ve özetlenmesi oldukça kolay olacaktır (Karagül, 2005, s.79).

Günümüzde bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle işletmelerin bilgiye ulaşmaları daha kolay ve hızlı olmaktadır. Teknolojik alandaki gelişmeler muhasebeyi de etkilemiş ve bu alanda büyük kolaylıklar sağlamıştır. Muhasebe bilişim sistemi daha detaylı ve daha fazla kullanıcıya hitap eden bir sisteme dönüşmüştür. Teknolojinin ilerlemesiyle ortaya çıkan bilişim teknolojileri sadece kar amaçlı faaliyet gösteren işletmelerin değil bunun yanında kar amacı gütmeyen işletmelerin de faaliyetleri desteklemektedir. Bu bağlamda muhasebe bilişim sistemleri çeşitli düzeylerde kullanıcısı olan işletmelere uygun bilgi üretme, denetim ve kontrolünde önemli rol almaktadır (Pekdemir ve Önal, 1999, s.7).

Literatürde muhasebe bilişim sistemlerine ilişkin birçok tanım bulunmaktadır. Bunlardan bir kaçışöyledir:

- “MBS insan ve ekipman gibi kaynakları bir araya getirmektedir. MBS finansal ve diğer verilerin bilgiye dönüştürülmesi için tasarlanmış işletmedeki en eski ve en yaygın kullanılan bilgi sistemidir” (Acar ve Ömürbek, 2003, s.68).
- “MBS işletmelerde bilgi kullanıcılarına planlama, kontrol ve işletmenin faaliyetlerini sürdürmede ihtiyaç duyacakları verileri sağlayan bir veri işleme sürecidir” (Acar ve Dağlar, 2006).
- “MBS genel olarak yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmek, işletme faaliyetlerinin kontrolünü sağlamak ve geleceğe dönük işletme faaliyetlerini planlamak için gerekli bilgileri üreten ve birçok alt sistemden oluşan bir bilgi sistemleri dizisidir” (Banar, 2001, s.52).
- “MBS işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ile ilgili bilgiyi üretme ve bilgiyi kullanacaklara rapor olarak sunmak amacıyla yapılan bir biri ile ilişkili öğeler bütünüdür” (Karacaer ve İbrahimoglu, 2003).

Her işletmede bilgi sistemi bulunur fakat bilişim sistemi bulunmayan işletmeler de büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. İşletmelerde bilişim sistemi olmasa dahi her işletme muhasebe bilgilerini göz önüne alarak plan yapmak ve bu planlar doğrultusunda karar almak zorundadır. Çünkü işletmeler yasal olarak yaptıkları işlemleri belgelendirmek ve kaydetmek zorundadır. En azından vergi temelli muhasebe her işletmede bulunmaktadır. Vergi temelli olmasa dahi her işletmenin yıllık çıkarmış olduğu finansal raporlar birer bilgi kaynağıdır (Varıcı, 2007, s.55). İşletme ancak etkin bir enformasyon sağladığında bilişim sistemlerini büyük oranda kullanmış olacaktır. Bu da ancak işletmenin bölümleri arasındaki bilgi akışı ile sağlanabilir. Örneğin işletmedeki muhasebe departmanına ait bilgiler üretim departmanı ile paylaşılıyor ve bu bilgiler ışığında ham madde ve malzeme temin ediliyor ve ona göre üretim yapılıyorsa buradaki bilgi akışından ötürü bilişim sistemlerinin kullanıldığı söylenilebilir. Muhasebe bilişim sistemlerinde üretilen bilgiler büyük bir öneme sahiptir çünkü yöneticiler burada üretilen bilgilerle geleceğe dair kararlar verirler ve bu kararlar işletmenin sürekliliği açısından önemlidir. Bu bakımdan işletmelerin karlı olabilmesi için sürekliliği yakalamaları gerekmektedir.

MBS büyük oranda iletişimden ibarettir. İletişim ise bir kaynağın istenen amaçlara hizmet etmesi için alıcıya iletilmesidir. Etkili bir iletişimin gerçekleşmesi için gönderen, mesaj ve alıcı unsurlarının bulunması gerekmektedir ve bu unsurların her daim iletişim içerisinde olması gerekmektedir. Başarılı bir iletişim için gönderilen mesajlar anlaşılır ve açık olmalı ve alıcının isteklerini karşılamalıdır. MBS de kaynak olarak muhasebe bilgileri kullanılır. İletişim araçları muhasebe raporları, mesajı alanlar da yöneticiler, ortaklar, müşteriler vb. kişilerdir. İletişimde daha güvenilir ve hızlı bilgi akışı sağlayabilmek içinse elektronik iletişim kaynaklarına başvurulması daha güvenlidir (Demir, 2001, s.14).

Günümüzde yaşanan yoğun rekabet ortamı, işletmeleri mal ve hizmet üretirken daha fazla kaliteli esnek ve etkili olmaya zorlamaktadır. Bu yüzden de işletmelerin bilgiye olan ihtiyacı giderek artmıştır (Gil, 2009). Artan bilgi ihtiyacı ile de işletmelerin karar almada kullanılacak olan bilgileri sistemli bir şekilde kaydetmesi ve iletmesi gerekmektedir. MBS'nin temel amacı ise yönetimin her düzeyine gerekli bilgileri

zamanında ulaştırmaktır. Çünkü yöneticiler beklenmedik durumlarda hızlı karar alabilmek için sürekli ve zamanında bilgi istemektedirler (Veeken ve diğ., 2002).

Yönetim kararlarında kullanılacak olan bilgi, yönetim bilişim sistemleri sayesinde elde edilir. Bu süreçte MBS temel yönetim bilişim sistemlerinin en önemlisi ve en eskisidir (Gökdeniz, 2005, s.87). Her ne kadar MBS, YBS'nin bir alt sistemi olarak tanımlansa da bu konuda henüz görüş birliği sağlanamamıştır. MBS ile YBS arasındaki ilişkiye dayanan görüşler üç ana başlıkta toplanmaktadır: (Karcioğlu, 2000, s.11)

- Muhasebe bilişim sistemleri, yönetim bilişim sistemlerinin alt sistemidir. Bu görüş MBS'nin işletme dışındaki bilgiye ihtiyaç duyan kişi ve gruplara yönetim bilişim sistemi adına finansal tablo ürettiğini ileri sürer.
- Yönetim bilişim sistemi, muhasebe bilişim sisteminin alt sistemidir. Bu görüşe göre, MBS sadece işletme dışındaki çıkar gruplarına değil aynı zamanda işletme içine yani yönetime bilgi sunar. Bu yüzden YBS MBS'nin bir alt sistemi olmalıdır.
- Yönetim bilişim sistemi ile muhasebe bilişim sistemi karşılıklı olarak birbirini etkileyen sistemlerdir. Bu görüşe göre bu sistemler birbirinin alt sistemi değil, her iki sistemde yöneticilerin ve bilgiye ihtiyaç duyan çıkar gruplarının ihtiyaçını karşılamak için birlikte çalışmalıdırlar.

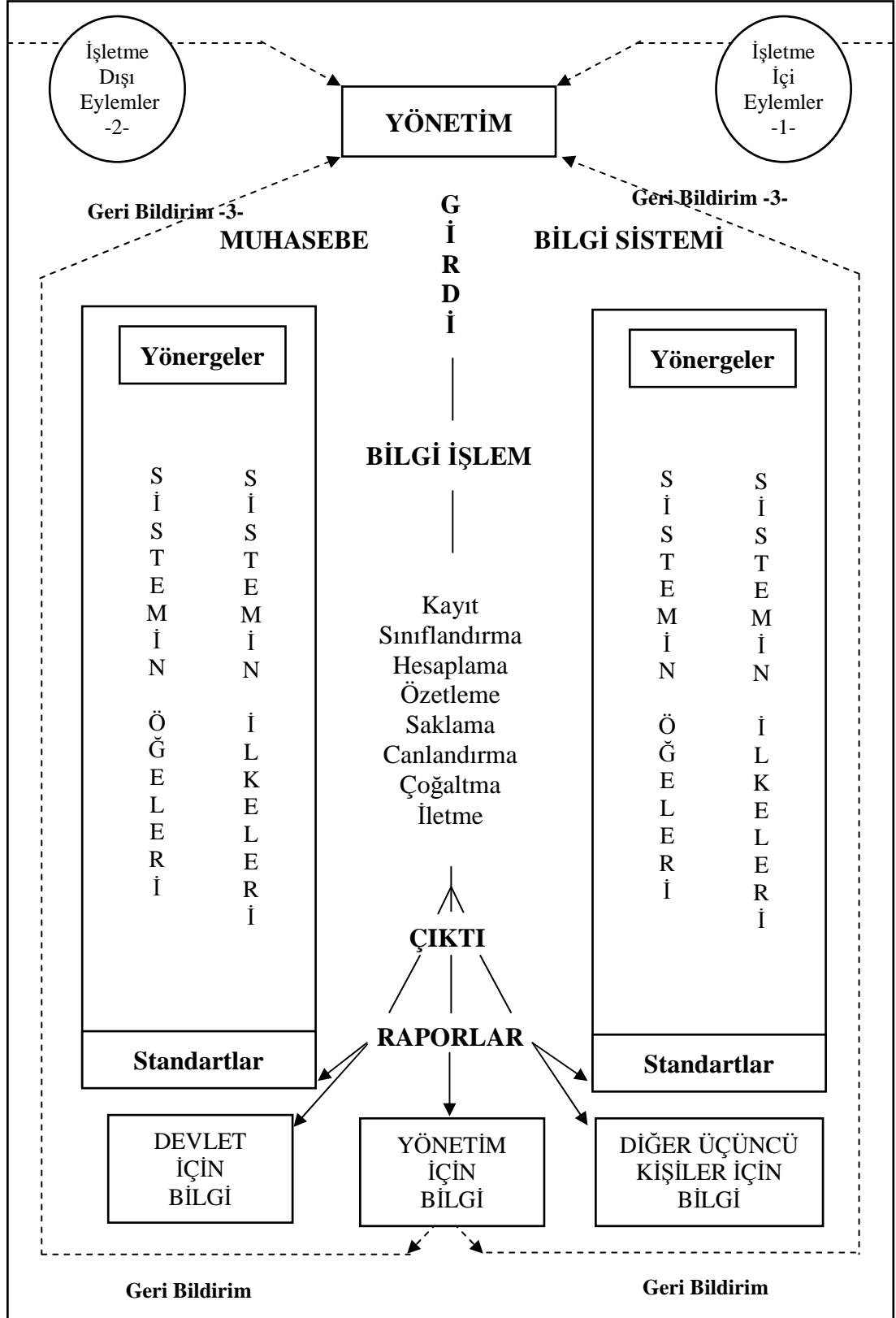
İşletmelerin planlama, koordinasyon ve kontrol faaliyetlerinin yerine getirilmesinde bilgi sunan MBS, işletmelerde yönetim fonksiyonlarının yerine getirilmesinde büyük rol almaktadır (Tanç ve Tanç, 2004). Ayrıca MBS diğer bilgi sistemlerinden topladığı bilgiler sayesinde işletmede departmanlar arası kontrolü ve denetimi sağlayabilmektedir. İşletmelerde MBS beş temel konuda bilgi üretmeye çalışmaktadır: (Güzel ve Mersin, 2007).

- Uzun vadeli planların yapılması ve bunlara ilişkin stratejilerin belirlenmesi,
- İşletme kaynaklarının dağılımı ile ilgili kararlar,
- Faaliyetlerle ilgili maliyet planlaması ve kontrolü,
- Performans ölçümü ve değerlendirilmesi,
- Finansal bilgilerin oluşturulması ve raporlanması

2.2. Muhasebe Bilişim Sisteminin Yapısı

Muhasebe bir sistem olduğuna göre bu sistemin girdileri, çıktıları ve bu girdilerin çıktılarına dönüşmesini sağlayacak bir bilgi işlem döngüsü olması gerekmektedir. Muhasebedeki girdileri işletme faaliyetleri ile ilgili veriler oluşturur ancak işletmede meydana gelen her olay muhasebenin kapsamına girmez. Muhasebenin sistemine dâhil olan olaylar işletmenin varlıklarında, kaynaklarında ve borçlarında değişime neden olan olaylardır.

Şekil 4'te de görüldüğü gibi MBS'nin çıktısını raporlar oluşturur. İşletme içinden çevreden ve geri bildirimler sayesinde girilen bilgiler, bilgi işlem eylemleri sonucu çıktılarına dönüşür. Çıktıların oluşması için girdilerin üzerinde yapılan işlemler süreçleme (bilgi işlem) aşamasında gerçekleştirilir. Girdi aşamasında mali nitelikteki her olayın belgelendirilmesi gerekmektedir ve böylelikle bu olaylara ait işlemler zaman, tutar, taraflar, konu ve miktar olarak belgelenmiş olur. Mali nitelikte bir olay geldiği zaman düzenlenen ve "ilk işlem belgesi" olarak adlandırılan belge ile muhasebe bilişim sistemine bilgiler dâhil edilir. Daha sonra süreçleme aşamasında ilk işlem belgelerinden yararlanılarak yevmiye kayıtları ve bunların büyük deftere aktarımı yapılır. Sistemin çıktıları ise raporlar halinde ilgili kişilere iletilir (Cemalcılar ve diğ., 2002. s.9). Ayrıca sistemin çalışabilmesi için bir takım unsurlar gereklidir. MBS'nin unsurları insan, haberleşme araçları, raporlar ve donanımlardır. Diğer bir yandan da sistemin çalışmasında esas olan genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve standartları göz ardı edilmemektedir (Sürmeli, 1996).

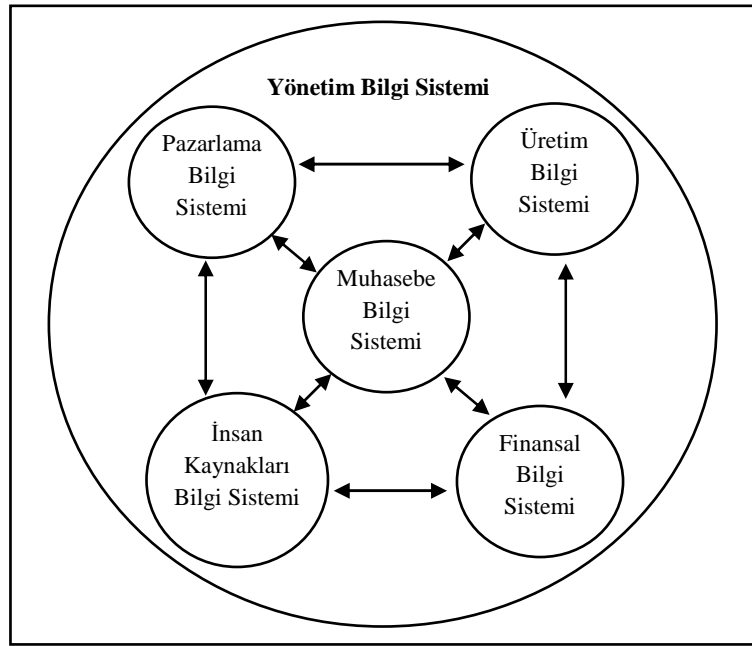

Şekil 4: Muhasebe Bilişim Sisteminin Yapısı

Kaynak: Daştan, 2005, s.88

2.3. Muhasebe Bilişim Sistemlerinde Veri ve Bilgi Akışı

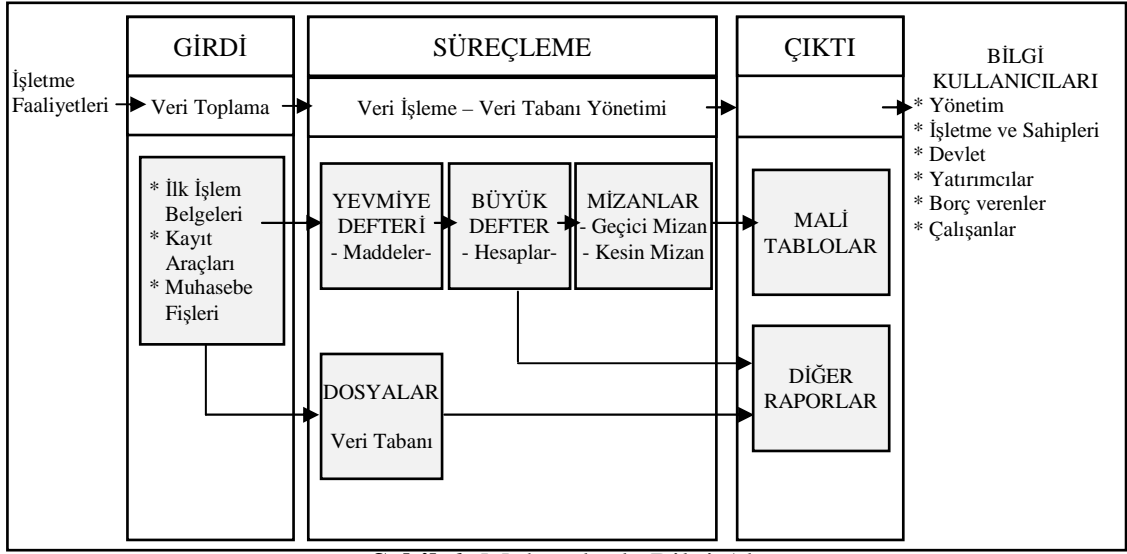
Şekil 5’te görüldüğü gibi işletme içerişindeki bütün bilgi sistemleri birbiri ile ilişki içerisindedir. Ancak bütün bilgi sistemlerinin ortasında muhasebe bilgi sistemleri bulunmaktadır. İşletmeye giren bütün bilgiler en sonunda muhasebe departmanı tarafından değerlendirilmekte ve alt sistemlere bilgi üretmektedir. Bu bağlamda muhasebe bilgi sistemi de kendi içerisindeki diğer alt sistemlerden bilgi alacaktır. Muhasebe bilgi sisteminin kendi içerisindeki alt sistemler ise Şekil’6 da açıkça görülmektedir.

Şekil 5: Bilgi Sistemlerinde Bilgi Akışı

Kaynak: Şan, 1996

MBS’ de veri ve bilgi akışı sağlanırken diğer bütün sistemlerde olduğu gibi “Girdi-İşleme-Çıktı” döngüsü kullanılmaktadır. Bu akışa göre veriler önce sisteme belgeler ışığında kaydedilir. Daha sonra veriler işlenerek -toplama, analiz, özetleme, sınıflandırma, gruplandırma- bilgiye dönüşür. Bu bilgiler iç ve dış çıkar gruplarına raporlar halinde sunulur.

Şekil 6: Muhasebede Bilgi Akışı

Kaynak: Sürmeli, 2005, s.65

MBS'nin girdileri öncelikle ilk işlem belgesine kaydedilmekte daha sonra ise günü birlik yevmiye defterine kaydedilmektedir. Günlük defterlere tarih sırasına kaydedilen bilgiler, konularına göre ayrılarak büyük defterlere kaydedilmektedir. Sonrasında büyük defterlere konularına göre kaydedilen bilgiler yöneticilerin ihtiyaç duyduğu tablolar haline dönüştürülmektedir (Akpınar, 2007, s.36). İlgili işlemler aşağıdaki gibi açıklanabilir: (Özalp, 2000,s.266; Banar 2001; Sevilengül, 1994, s.10)

- **Kayıt:** Veri ve bilgilerin toplanıp işleme tabi tutulmak üzere belgelendirilerek sisteme girişi yapıldıktan sonra tarih sırası göz önünde bulundurularak kaydedilmesidir. Veri ve bilgilerin kaydını yaparken kullanılan belgeler ışığında işlemlerin yevmiye defteri, büyük defter ve stok kartları gibi kayıt ortamlarına geçirilmesi de bir kayıt işlemidir.
- **Sınıflandırma:** Toplanan ve tarih sırasına göre kaydedilen bilgiler özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Varlıkların dönen varlıklar, duran varlıklar, kaynaklar gibi bölümlere ayrılması ya da maliyet giderlerinin, direkt işçilik, indirekt işçilik, ilk madde ve malzeme ve genel üretim giderleri olarak bölümlendirilmesi sınıflandırmaya birer örnektir. Bu bağlamda işlemlerin konularına ve özelliklerine göre kaydedilmesi izlenmesi ve raporlanması daha kolay hale gelmektedir.

- **Hesaplama:** Veri ve bilgilere ait matematiksel işlemlerin, raporun matematiksel modellerinin veya analiz tekniklerinin uygulanması işlemidir. Bilgi işlem aşamasında hesaplamanın önemi çok büyüktür ve farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Örneğin; çalışanlara ödenecek ücretlerin hesaplanması, mamul maliyetlerinin bulunması, işçilik giderlerinin saptanması, eski bilgilere yeni veri veya bilgilerin eklenmesi yada çıkarılması, dönem sonu karının veya zararının bulunması hesaplama işlemi ile yerine getirilmektedir.
- **Özetleme:** Çok sayıda ve yığın halinde bulunan bilginin kullanışlı kısa ve anlaşılır hale dönüştürülmesidir. Bilgiler yöneticilerin veya bilgiye ihtiyacı olan çıkar gruplarının anlamayacağı şekilde uzun listeler halinde ortaya çıkabilir. Bu durumun önüne geçilmesi için bilgilerin özünden sapmadan yararlı hale gelebilmesi için özetlenmesi gerekir. Bilanço, gelir tablosu, satışların maliyeti tablosu özetlemeye birer örnektir.
- **Saklama:** Veri veya bilgilerden yararlandıktan sonra ileride tekrar kullanılmak amacıyla ilgili dosyalara yerleştirilmesidir. Verilerin toplanması, analiz edilmesi, hesaplanması aynı zamanlara rastlamayabilir. Bu yüzden kaydedilip sınıflandırılan bilgilerin ileride hesaplamak üzere ilgili dosyalarda saklanması gerekmektedir. Bu veri veya bilgiler işletmenin faaliyetleri devam ettiği sürece saklanmaya devam eder.
- **Canlandırma:** Saklama işlemi ile biriken dosyaların zamanı geldiğinde veya ihtiyaç duyulduğunda tekrar kullanmak amacıyla hazır duruma getirilmesidir. Örneğin; ay sonunda bir işçinin ücretinin hesaplanabilmesi için, aybaşından ay sonuna kadar doldurulan puantaj kartlarının çıkarılıp incelenmesi bir canlandırma işlemidir.
- **Çoğaltma:** Veri veya bilgilerin kopyalar halinde çoğaltılma işlemidir. Çünkü mali nitelikteki belgeler işletme içerisindeki birden fazla yönetici tarafından kullanılması gerekebilir. Bu yüzden her bir yöneticinin aynı anda aynı belgeden yararlanabilmesini sağlamak amacıyla çoğaltma yapılmaktadır.
- **İletme:** Veri veya bilgilerin bilgi sistemi içinde bilgi işlem aşamalarına bağlı olarak bir defterden diğer bir deftere geçirilmesi, bir bölümden diğer bir bölüme gönderilmesi, işletmesin finansal durumunun ilgili kişilere sunulması işlemidir.

Veri veya bilgilerin bilgi işlem sırasında bir aşamadan diğer bir aşamaya geçişleri, kullanıcıların yararlanmasına uygun hale gelinceye kadar devam etmektedir. Bu nedenle bir işlemin çıktısı diğer işlemin girdisi olabilir ve etkili bir bilgi akışı iyi düzenlenmiş bir haberleşme ağı ile sağlanır.

2.4. Muhasebe Bilişim Sisteminin Elemanları

Muhasebe bilişim sistemlerinin etkili çalışabilmesi için bir takım unsurlara sahip olması gerekmektedir. Bu unsurlar literatürde birbirinden farklı şekilde nitelendirilmiştir. Sürmeli'ye göre bu unsurlar insan, haberleşme araçları, raporlar ve donanımlar şeklindedir (Sürmeli, 1978). Ancak literatürdeki bütün tanımların ortak noktasına bakıldığında bu unsurların, hesap planı, defter sistemi, personel, donanım ve raporlama sistemi olduğu görülmektedir. Bu unsurlar MBS'nin olmazsa olmazlarıdır ve hepsi birbiri ile ilişki içerisindedir. Çünkü bütün sistemler bir biri ile bağlantılıdır ve birisinde yaşanacak bir aksaklık sistemin bütün elemanlarını etkilemektedir (Varıcı, 2007, s.73).

2.4.1. Hesap Planı Sistemi

İşletmelerin kullandığı hesapların kodlanmış listesine hesap planı denilmektedir.

İşletmeler ekonomik faaliyetleri sonucu ortaya çıkan işlemleri kayda alırken çeşitli hesaplar kullanırlar. Benzer özellikteki işlemlerin aynı hesaba kaydedilmesi için belirli bir plana gerek vardır. Bu plana göre aynı özellik taşıyan hesapların bir grup içinde toplanması gerekmektedir (Feyiz ve diğ., 2011).

İşletme faaliyetleri yönetilirken muhasebeden elde edilen bilgilerin raporlara kolaylıkla aktarılmasına ve istatistiki bilgilerin kolay ve çabuk elde edilmesini sağlayacak bir hesap planı oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda hesap planı, muhasebe sisteminin çatısını oluşturmaktadır (Yıldız, 2002, s.8).

Çok küçük işletmeler hesap planı kullanmadan işlemleri işletme defteri denilen defterlere kaydederler. Ancak işletme büyüdüğü taktirde kayıtlar karmaşık hale geleceğinden kar ve zararı hesaplamak daha da zorlaşmaktadır. Bu yüzden işletmeler aynı nitelikteki işlemleri aynı hesaplara kaydederek bu süreci kolaylaştırabilirler. Ancak her işletme kayıtlarını kendi belirlediği sisteme göre tutarsa, ortaya çıkan sonucun işletme dışındakiler tarafından yorumlanması imkânsız hale gelecektir (Varıcı, 2007,

s.74). Diğer bir görüşe göre küçük işletmelerin karmaşık hesap planı kullanması, neredeyse hiç kullanılmayan hesapları da içereceğinden planın kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Büyük işletmelerde ise ayrıntısı az olan bir hesap planı kullanmak sürekli yeni eklemelere neden olacağından, planı sistemsiz hale getirmektedir. Bu yüzden hesap planı hazırlanırken işletmenin bünyesi çok iyi analiz edilmelidir (Erkural, 1979. s.4).

Muhasebede hesap adlarının yanı sıra hesap kodları da büyük öneme sahiptir. Çünkü mali işlemler bilgisayarlara aktarılırken hesap kodları vasıtası ile işlenirler. Özellikle bilgisayarlı muhasebede hesap planı büyük önem arz etmektedir. Çünkü hesap planı hem kayıt hem de raporlama sistemini etkilemektedir. Bütün girdiler ve bilgisayar çıktıları hesap planının sahip olduğu ayrıntılara göre oluşur. İşlemler bilgisayarlara en alt hesap seviyesinden girilir ve bilgisayar hesap planı çerçevesinde alt hesapları ait oldukları üst hesaplarda ve ana hesaplarda toplar (Tokaç, 2006, s.56).

Günümüzde teknolojinin de gelişmesiyle muhasebede imkânlar artmıştır. Barkot sistemi ile sisteme elle girişlerden doğacak hataların önüne geçilmektedir. Eğer bilgi yanlış girilirse sistemden doğru bilgi almak imkânsızlaşmaktadır ve MBS'nin amacı karar alıcılara doğru ve güvenilir bilgi sağlanmasıdır. Barkot sisteminde ise barkot üzerindeki kodlar daha önceden bilgisayarlara tanıtıldığından, stok giriş ve çıkışlarında veriler direkt olarak ilgili hesaplara geçmektedir (Tokaç, 2006, s.57).

Hesap planlarının MBS'den faydalanmak isteyen yöneticilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için bir takım özelliklere sahip olması gerekmektedir

- Hesap planı işletmenin büyüklüğüne göre uygun şekilde düzenlenmelidir : (Sürmeli ve diğ., 2006, s.212).
- MBS'den beklenen bilgilerin kullanım amacı ve alanı göz önünde tutulmalıdır (Kandıralı, 1984, s.32).
- Planlardaki sınıflandırma anlaşılması kolay ve açık olmalı hangi hesabın hangi konunun ana veya yardımcı hesabına kaydedileceği belirlenmelidir (Erkural, 1978, s.8).

- Hesap planı hazırlandığı işletmenin faaliyet alanına uygun olmalı, işletmelerin şubelerinde de hem şubenin hem de merkezin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır (Arat, 2004, s.68).
- Hesap planlarının kullanacak olan personel tarafından kabul edilmesine önem verilmektedir (Kandıralı, 1984, s.32).

2.4.2. Belge Sistemi

Muhasebede veri ve bilgilerin güvenilir olması için belgelere dayandırılması gerekmektedir. Aksi halde kayıtlar kişilerin isteklerine göre işlenir ve büyük güvenilirlik problemi yaratır. Ayrıca bir bilgi sistemi olan muhasebeden, doğru bilgiler alınabilmesi öncelikle kayıt esasına göre hazırlanan mali tabloların güvenilirliğine bağlıdır. Diğer bir yönden MBS'nin etkin çalışabilmesi için belge sisteminin çok iyi organize edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda iyi tasarlanmış bir belge sisteminde belgeleri kimin düzenleyeceği ve kimlere iletileceğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Muhasebe departmanı, işletmeyi gözlem, analiz, kayıt, sınıflandırma ve raporlarla inceleyerek yöneticilere bilgi sunarlar. Muhasebe departmanı diğer bölümlerin çalışmalarını her an gözlemleyemediği için bunları belgelerle kendilerine bildirmelerini ister. Bu belgeler doğrultusunda incelemelerini yaparak yöneticilere ve ihtiyacı olan çıkar gruplarına mali tablolar hazırlayarak bu belgeleri sunar (Ceran, 1993, s.60).

Muhasebe bilgilerinin bilgiye ihtiyacı olan yöneticilere faydalı olabilmesi ve mali tablo ve raporların objektif olarak hazırlanması için mutlaka belgelere dayandırılması gerekmektedir. Ayrıca muhasebenin temel fonksiyonu olan muhasebenin kaydetme işlevini yerine getirebilmesi için mali özellikteki bilgilerin toplanması gerekmektedir. Bilgi toplama ise işletme içinden ve dışından bir bilgi ve belge akımı ile sağlanmaktadır (Atabey ve Parlakkaya, 2004, s.4).

İşletmenin büyüklüğüne ve yapısına göre belgeler doğal ve yapay belgeler olarak sınıflandırılmaktadır. Yapay belgeler birbiri arasında farklılık gösterebilir çünkü her işletme yapay belgelerin şekil şartlarını kendisi belirler. Literatüre bakıldığında belgeler üç başlık altında toplanmaktadır: Oluşumuna göre belgeler, işlevlerine göre belgeler ve düzenlendikleri kanunlara göre belgeler.

2.4.2.1. Oluşumuna Göre Belgeler

Oluşumuna göre belgeler doğal belgeler ve yapay belgeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yapay belgeler işletmenin kendisi tarafından belirlenirken doğal belgeler ekonomik işlemler sonucu kendiliğinden oluşmaktadır.

Doğal belgeler işletme ile üçüncü kişiler arasındaki ilişkilerden doğan belgelerdir ve karşılıklı dış ilişkileri ilgilendirdiği için kanlarla düzenlenmiştir. Alış faturaları, ödeme dekontları gibi belgeler doğal belgelere örnektir (Argun, 1998, s.22). Şirketlerin, ortakların birbirleriyle ve işletme dışındaki kişi ve kurumlarla olan ilişkilerinden ötürü düzenlendiği için bu belgeler ayrıca ispat ve kontrol aracı işlevi üstlenirler (Ayboğa, 2001, s.66).

Yapay belgeler, işletme içi değer hareketlerini izlemek için kullanılmaktadır. İşletmeler yapay belgeleri çok yoğun bir şekilde kullanırlar çünkü işletme içi eylemler fazla olduğu için muhasebe kayıtlarının anlamlı bir kaynağa dayanması gerekmektedir. Ambar teslim fişi, ilk madde ve malzeme istek fişi ve muhasebe fişleri yapay belgelere örnektir (Durmuş ve Arat, 2004, s.26).

2.4.2.2. İşlevlerine Göre Belgeler

İşlevlerine göre bilgiler alış, satış ve giderlere ait genel nitelikli belgeler olarak sınıflandırılmaktadır. Alışlara ait belgeler işletme dışındaki kişi ve kurumlardan alınan mal ve hizmet karşılığı düzenlenen belgelerdir. Satışlara ait belgeler ise aksine üçüncü kişilere mal ve hizmet satıldıktan sonra düzenlenen satış faturası niteliğinde belgelerdir. Son olarak giderlere ait belgeler ise, işletmenin faaliyetlerini sürdürmesi için yapmış olduğu giderlerin karşılığında düzenlenen belgelerdir (Atabey ve Parlakkaya, 2004, s.2).

2.4.2.3. Düzenlendikleri Kanunlara Göre Belgeler

Belgeler Vergi Usul Kanunu'nda ve Türk Ticaret Kanunu'nda önemli yer almıştır. Özellikle doğal belgelerin şekil şartları ve içinde bulunması gerekenler ayrıntılı şekilde belirtilmiştir.

V.U.K.' da belgeler, vergi mükelleflerinin gelir ve giderleriyle ilgili bütün kayıtlarının ve vergi beyanlarının kanıtlanması amacıyla kullanılmasının yanında vergi idaresi yönünden de mükellefin beyanının denetimi için kullanılır (Argun, 1998, s.20).

T.T.K.'da belgeler tacir ve üçüncü kişilerin çıkarları yönünden incelenmektedir. İşletmelerin ve ortakların üçüncü kişilerle olan uyuşmazlıklarında ve ticari işletmenin iç işlemlerinde bir ispat ve kontrol aracı olarak kullanılmaktadır (Atabey ve Parlakkaya, 2004, s.3).

2.4.3. Defter Sistemi

İşletmelerin yaptıkları işlemleri kayıt altına almaları gerekmektedir. Defter tutma işletmeler için bir zorunluluktur çünkü zaman zaman işletme sahipleri kendi mevcutlarını, kaynaklarını, satışlarını borçlarını, kar ve zararını öğrenip ona göre karar almak isteyecektir.

Türk Ticaret Kanunu'na ve Vergi Usul Kanunu'nda işletmelerin tutmak zorunda olduğu defterler kanunla belirlenmiştir. Buna göre; işletmelerin bilanço esasına göre tutması gereken zorunlu defterler, yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteridir (V.U.K. md. 182, T.T.K. md.66).

Birinci sınıf tüccarlardan sürekli imalat ile uğraşanlar ayriyeten imalat defteri tutmak zorundadırlar. İkinci sınıf tüccarların ise yevmiye defteri tutmaları yeterlidir (V.U.K. md. 193,197).

Bilgisayarlı muhasebede yazılı bilgiler genelde bilgisayar çıktıları ile alınmaktadır. Tutulan defterlerin benzer şekilleri vardır. Genellikle defter yaprakları birbirine uzunlamasına ekli ve şerit biçimindedir. İşletmenin defter tutmak amacıyla edindiği bilgisayar çıktıları tasdik ettirilmeden kullanılmaz. Ayrıca MBS de bilgiler önemli olduğu için ciltlenerek saklanırlar. Saklama aşamasında defterler yerine son zamanlarda CD ve kayıt cihazları da kullanılmaktadır. Bu bağlamda yasal süreleri göz önüne alınarak defterlerin değil CD ve kayıt cihazlarının saklanması ve korunması gerekmektedir. Bununla birlikte bilgisayarlı muhasebe sisteminin ihtiyaçları karşılayabilmesi için, bilgisayarların gelecekteki ihtiyaçları karşılayacak nitelikte olması, kapasitesinin yüksek olması, hızlı çalışması, kullanımının kolay olması ve çok kullanıcı sistemlere uygulanabilir olması gerekmektedir (Tokaç, 2006, s.65).

Kayıt sistemi sayesinde muhasebe verileri bilgiye dönüşmektedir. Eskiden defterlere elle kayıt yapılıyorken bugün bilgisayarların işletmelerde yerini alması ile elle kayıt ortadan kalkmıştır. Elle defter tutarken bütün verileri ayrı ayrı hem defter-i kebir

hemde yevmiye defterine kaydedilirken, bilgisayarlar sayesinde muhasebe fişine eklenen bilgiler direkt olarak yevmiye defteri ve defter-i kebir kayıtlarına geçmektedir (Varıcı, 2007, s.133).

Bilgisayarların muhasebe işlemlerinde kullanılmasıyla daha fazla defter-i kebir açma imkânı doğmuş buna rağmen kayıtlarda karışıklık olma olasılığı azalmıştır. Ayrıca bordrolarında bilgisayarlar yardımıyla düzenlenmeye başlaması muhasebeye önemli katkılar sağlamıştır (Ceran, 1993, s.158).

2.4.4. Personel

İşletmelerde, muhasebe bilişim sistemine düşen görevleri yerine getirmesi için konuyu bilen ve sistemi çalıştıran personelin olması gerekmektedir. Sistemi kullanan personel işletme faaliyetlerine ilişkin veri ve bilgileri toplamak, kayıt, saklama, iletme gibi işlemleri gerçekleştirmek ve bu işlemler sonucuna göre raporlar çıkarmakla görevlidir (Banar, 2001, s.59). Bu görevlerin etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi için çalışacak personelin mesleki eğitim ve iş deneyimine sahip olması gerekmektedir (Şengel, 1998, s.247).

Sistemin çalışması için gerekli olan en önemli unsurlardan birisi de insandır. İnsan, sistemin diğer öğelerini amaçlamasının yanında sistemin çalışmasını sağlayan ve dengesini kuran bir unsurdur. MBS'nin asıl amacı doğru ve güvenilir bilgi üretmektir aksi halde sistemin fiziki öğeleri mükemmel derecede çalışsa bile hedef gerçekleşmeyecektir (Sevim, 2005, s.211).

2.4.5. Yazılım ve Donanım

Bilgisayar donanımı bilgisayara veri girerken, veriler işlenirken ve çıktı alınırken kullanılan fiziksel ekipmanlardır. Örneğin; Klavye, Mouse (fare), Monitör vb. işletmelerde satın alınacak olan donanımı belirleyen başlıca faktörlerden biri bilgisayarda yapılacak işlemlerin çeşidi ve hacmidir. Plansızca yapılan seçimler sonucu işletme için yetersiz ya da ihtiyaç olandan çok fazla kapasitede donanım satın alınması durumlarında işletme zarara uğrayacaktır. Bu yüzden işletme, mesleki bilgi ve deneyimi olan uzmanlara başvurmalıdır (Karahoca ve Karahoca, 1998, s.15).

Yazılım, bilişim sistemlerinde bilgisayar donanımının bileşenlerini kontrol eden ayrıntılı programlardır. Bilgisayar donanımı yazılım olmadan hiçbir işlevi yerine getiremez. Donanım ancak ve ancak iyi tasarlanmış bir yazılım ile değerlendirilir.

Bir işletme için muhasebe paket programı yazdırmak çok pahalıdır ve çok zaman ister. Bu yüzden işletmelerin hazır muhasebe paket programlarını kullanmaları daha uygundur. Ancak alınacak paket programın işletmenin kayıt ve raporlama sistemine uygun olması gerekmektedir (Tokaç, 2006, s.65).

2.4.6. Haberleşme Araçları

MBS’de haberleşme araçları veri ve bilgilerin toplanması için gerekli olan belgelerdir. Bu belgeler vasıtasıyla MBS kayıt, sınıflandırma, özetleme, hesaplama, çoğaltma ve iletme işlevlerini yerine getirir. İşletmelerde kullanılan haberleşme araçları birbirinden farklılık göstermekle birlikte hepsinin ortak amacı iletilmesi gereken bilgiyi alıcılara iletmesidir. Haberleşme araçları ilk işlem belgesi ve kayıt belgesi adı altında iki gruba ayrılmaktadır (Banar, 2001, s.60). İlk işlem belgeleri gider pusulası, müstahsil makbuzu, sevk irsaliyeleri, kasa fişleri serbest meslek makbuzu puantaj fişleri vb. belgelerdir. Kayıt belgeleri ise yevmiye defteri, defter-i kebir, envanter defteri ve stok kartlarıdır.

2.4.7. Raporlar

MBS’nin çıktıkları raporlardır. Sistemin temel amacı işletme gerçeklerinin muhasebe raporlarına yansıtılmasıdır. Bu bağlamda muhasebe sistemini tasarlarken etkin ve kullanışlı muhasebe raporları ve bunların içeriği belirlenmeli ve sistem raporları üretebilecek şekilde düzenlenmelidir. Aksi takdirde yönetimin bilgi ihtiyacını karşılamayan, yönetime gerekli bilgileri zamanında ulaştırmayan ve sonuç olarak maliyeti faydasından daha yüksek bir muhasebe faaliyeti ile karşılaşmak kaçınılmazdır (Sürmeli, 2005, s.202).

Raporlama; veriye erişme, biçimlendirme ve onu işletme içi yada dışındaki kullanıcılara sunma sürecidir. Diğer bir yandan raporlama iş zekâsı stratejisinin temelidir ve işletmeye dair bilgilerin karar vericilere ulaşmasını sağlayan muhasebenin bir alt sistemidir (Yücel, 1986, s.25).

İşletmecilik uygulamalarının sentezi sonucu raporlamanın temel ilkeleri ve raporda bulunması gereken temel özellikler sıralanmıştır. Bunlar (Kaynar, 2010, s.44);

Raporlarla ilgili temel ilkeler:

- Raporlar işletmenin yapısı ve yöneticilerin sorumluluk alanları göz önüne alınarak hazırlanmalıdır.
- Mevcut durumu gösteren rakamlar en uygun standartlar ile karşılaştırılmalıdır.
- Raporlarda önemli bilgilere yer verilmelidir.
- Raporlarda yorum bulunmalıdır.

Raporlarda bulunması gereken temel özellikler:

- Raporlar düzenli aralıklarla hazırlanmalıdır.
- Raporlar kısa sürede hazırlanmalıdır.
- Raporlar anlaşılır ve sunuş biçimi kolay olmalıdır.
- Bilgiler raporun amacına göre doğru olmalıdır.
- Raporlar standardize edilmelidir.
- Raporlar birbiri ile entegre olmalıdır.
- Raporların maliyeti göz önünde bulundurulmalıdır.

Muhasebe raporları farklı amaçlara göre farklı biçimlerde sınıflandırılabilir. Ancak hangi sınıflandırma biçimi seçilirse seçilsin hepsinin ortak noktası işletme ile ilgili kişi ve kuruluşların bilgi ihtiyacını karşılamasıdır (Yücel, 1986, s.27).

Muhasebe raporları işletme içi raporlar ve işletme dışı raporlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.4.7.1. İşletme Dışı Raporlar

Dış raporlar işletme dışındaki çıkar gruplarının ihtiyaçlarının karşılanması için düzenlenen raporlardır. İşletme dışında rapor talep edenlerin başında devlet gelmektedir. Kredi kurumları, sendikalar, tüketiciler ve çeşitli araştırma kurumları diğer işletme dışı kurumlardır (Kaynar, 2010, s.50). Bilanço, gelir tablosu, yıllık faaliyet raporları, nakit akım ve fon akım tablosu ise dış raporlara örnek verilebilir. İşletme yöneticileri kamuyu bilgilendirmek üzere gerekli olan tablolar haricinde, işletmenin

rekabet gücünü zayıflatacak bilgileri raporlamakla zorunlu değildir (Banar, 2001, s.62).

2.4.7.2. İşletme İçi Raporlar

İşletme yönetimine ya da iç bilgi kullanıcılarına gerekli olan sorumluluk raporları, bütçeler, sapma analizi ve özel amaçlı çeşitli raporları üreten sistem yönetim raporlama sistemidir (Sürmeli, 2005, s.203). Yönetim raporlama sistemi işletmelerin yönetilmesi için gerekli iç bilgileri sağlar. Bu sistem tarafından üretilen raporlar ise bütçeler, sapma raporları, maliyet-hacim-kar analizleri, sorumluluk raporları vb. dir. Bu raporlar geleceğe dair bilgi içeren raporlardır (Kaynar, 2010, s.52).

İşletme içi raporlar kontrol amacı taşıyan raporlardır ve yönetimin her düzeyine sunulmaktadır. Kontrol raporları da denilen bu raporlar yöneticilere işletme faaliyetlerinin durumu hakkında bilgi vermekte ve yöneticilere karar alma aşamasında yardımcı olmaktadır. İç raporlar işletmelerin koşullarına göre farklılık göstermekle birlikte bu raporlara genel olarak; bilanço, gelir tablosu, bütçeler, performans raporları vb. raporlar örnek verilebilir (Gürdal, 2004, s.106).

2.5. Muhasebe Bilişim Sistemlerinde Kayıt İşleme Süreci

MBS işletmede meydana gelen finansal nitelikteki olayları kaydeder, sınıflandırır, özetler ve raporlar halinde ilgili kişilere iletir. MBS bu işlemleri yaparken, satış ve hâsılat sistemleri alt sistemi, satın alma ve harcama işlemleri alt sistemi, üretim işlemleri alt sistemi, insan kaynakları alt sistemi gibi sistemlerle birlikte hareket ederek yerine getirmektedir.

Veri kaydetme sistemi, işletmelerle ilgili günlük işlemlerin belge ve dokümanlarına bağlı kalınarak muhasebe bilişim sistemlerine kaydedilmesini sağlayan bir alt sistemdir. İşletmelerde günlük olarak işletme faaliyetleri ile ilgili binlerce işlem gerçekleşir. Bu denli yoğun faaliyetleri etkin bir şekilde yürütmek amacıyla benzer özellikteki işletmeler belli gruplara ayrılır. Harcama, satış, üretim, insan kaynakları gibi işlem gruplarından her biri birbirinden farklı özellikteki finansal nitelikteki işlemleri ele alarak işler, işlemlere ilişkin veriler kaydetme sisteminde ayrıntılı olarak ele alınır, defterlere ise daha özet şekilde kaydedilir. Özellikle ticari faaliyetlere ilişkin geliştirilen bazı

muhasabe bilişim sistemleri; örneğin, MRP, ERP, CRM, vb. yazılımlar işletmelerde binlerce veriyi kaydetmekte işlemekte ve raporlamaktadır (Kaynar, 2010, s.13).

2.5.1. Muhasebe Bilişim Sistemlerinde İşlem Döngüsü

Muhasebe bilişim sistemleri; finansal muhasebe bilişim sistemi, maliyet muhasebesi bilişim sistemi, yönetim muhasebesi bilişim sistemi ve işlem süreç sistemi gibi alt sistemlerden oluşmaktadır. İşlem süreç sistem, işletme için değer yaratan ve muhasebeye konu olan işlemler döngüsünden oluşmaktadır. Nakit tahsilatı, nakit ödeme işlemleri, sermaye işlemleri muhasebe işlem döngüsü içerisinde yer alır ve her işletme bu işlemlerden en az biri uygulanmaktadır. Bu bağlamda MBS işlemler döngüsünden oluşan bir çok alt fonksiyona sahiptir (Boockholdt, 1996, s.71).

İşlem döngüsü olarak adlandırılan MBS altı temel alt fonksiyondan meydana gelmektedir. Bunlar, Hasılat işlemleri döngüsü, harcama işlemleri döngüsü, üretim işlemleri döngüsü, insan kaynakları döngüsü, finansman işlemleri döngüsü ve kaydetme ve raporlama döngüsüdür (Roomney ve Stainbart, 2003, s.36).

2.5.1.1. Hâsılat İşlemleri Döngüsü

Müşteriden siparişin alınması, siparişin hazırlanması, alacak kayıtlarının oluşturulması, faturalama, nakliye işlemleri ve müşteriden yapışan tahsilatlar hasılat işlemleri bünyesine girmektedir. Ancak bir takım sebeplerden ötürü müşteri satın almış olduğu mallardan tümünü yada bir kısmını iade edebilir. Satışlarla ilgili ortaya çıkan bu olay hasılatı azaltacağından hasılat işlemleri kapsamında ele alınmaktadır. Ayrıca yapılan iskontolar da brüt satış hasılatını azaltacağından hasılat işlemleri kapsamında ele alınmaktadır (Karagül, 2006, s.108).

İşletmede etkin olarak işleyen hasılat işlemleri döngüsünün fonksiyonları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır: (Wilkinson, 2000)

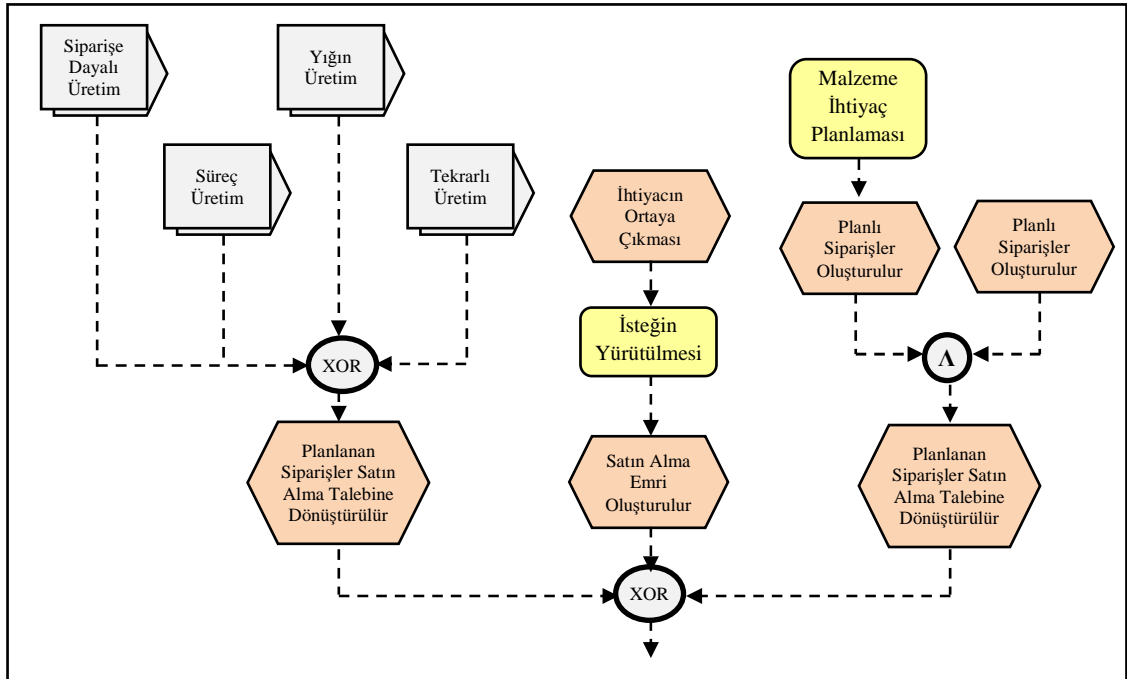
- Gerçekleşen hizmetin zamanında ve doğru olarak kayıtlara işlenmesi
- İtibarlı müşterilerin belirlenmesi,
- Hizmetin müşterilerin istediği şekilde sunulması,
- Tahsilatların doğru ve zamanında kayıtlara geçirilmesi,
- Hizmet sunulduktan sonra nakit alacakların yevmiye defterine kaydedilmesi,

- Hizmet teslim edilinceye kadar gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi,
- Nakit tahsilatı yapılana kadar gerekli tahsilat izleme politikalarının yapılması.

2.5.1.2. Harcama İşlemleri Döngüsü

Harcama işlemleri, işletmenin gereksinimleri doğrultusunda mal ve hizmetleri temin etmek üzere ihtiyacın belirlenmesi, tedarikçinin seçilmesi, siparişin verilmesi, malların teslim alınması yada sunulan hizmetten yararlanılması ve bu işlemlerden ötürü borç oluşmuşsa borcun ödenmesi işlemlerini kapsamaktadır (Bodnar ve Hopwood, 2000).

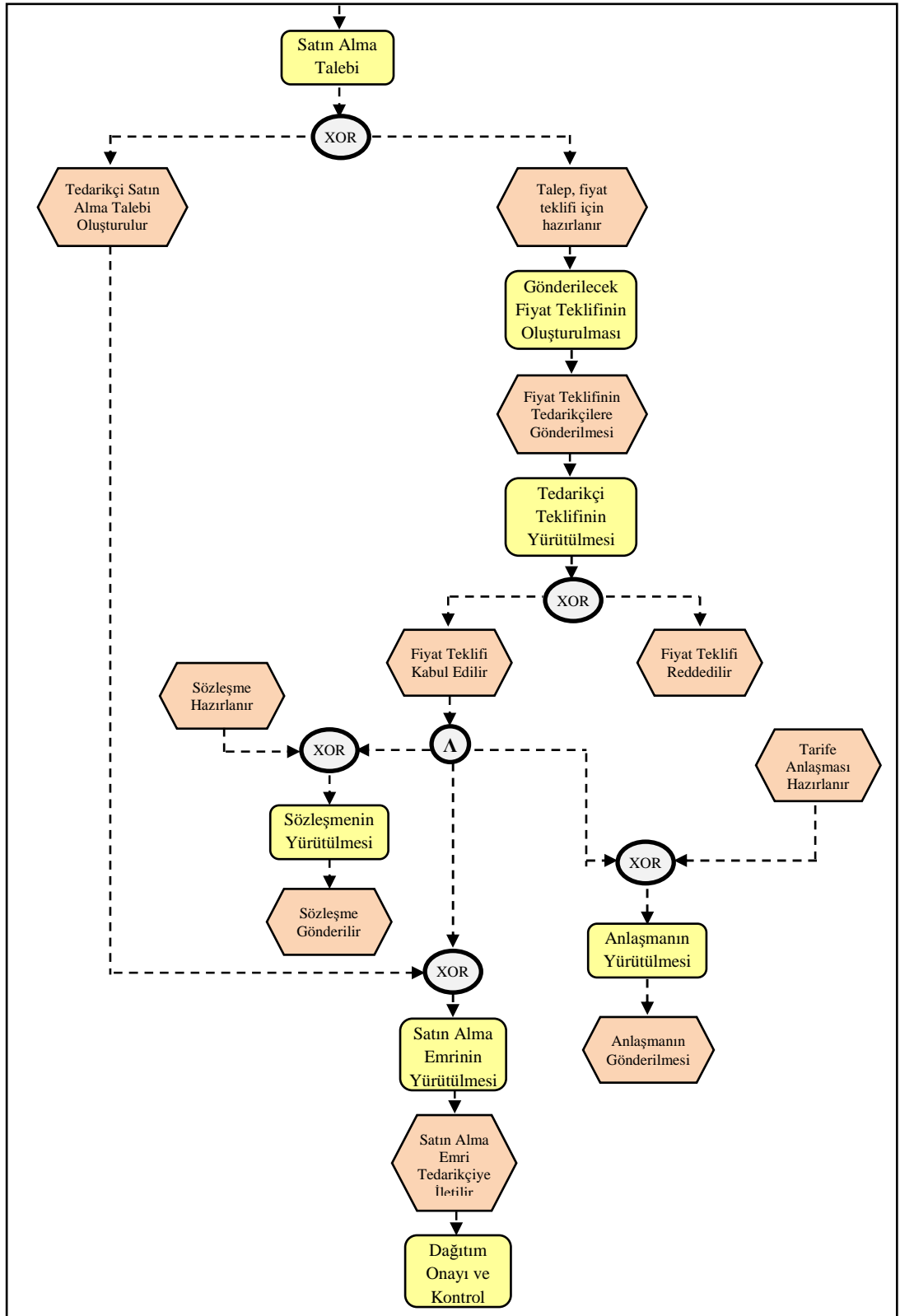
Harcama işlemlerinin başlangıç noktasını işletmenin gereksinimleri oluşturmaktadır. Şekil 7’de işletme içindeki ihtiyaçların üç farklı şekilde oluşabileceği gösterilmiştir. Gerek satın alma sisteminin kendiliğinden devreye girmesiyle gerekse üretim veya malzeme ihtiyaç planlaması sisteminden gelecek olan malzeme gereksinimi doğrultusunda harcama işlemleri başlamaktadır.

Şekil 7: Satın Alma Emrinin Oluşturulması

Kaynak: Curran ve diğ., 1998, s.114, (akt. Karagül, 2006, s.126)

Satın alma talebinin oluşturulmasının ardından kaynağın seçilmesi gerekmektedir ve talep edilen malzeme ile ilgili tedarikçilerle herhangi bir sözleşme yapılıp yapılmadığı kontrol edilmelidir.

Şekil 8: Tedarikçi Seçimi

Kaynak: Curran ve diğ., 1998, s.115, (akt. Karagül, 2006, s.128)

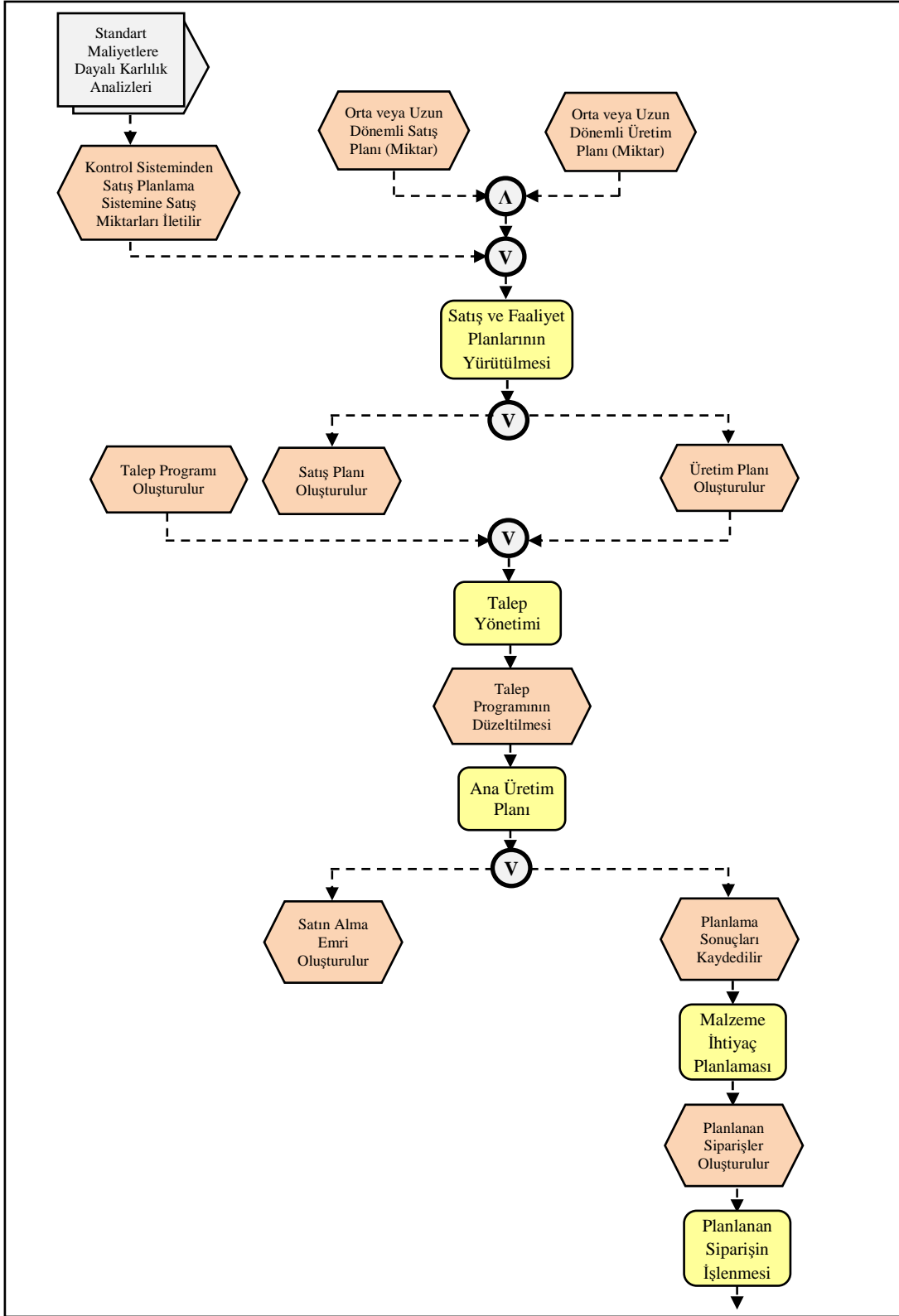
Eğer sisteme tedarikçilerle ilgili bilgiler işlenmişse, sisteme otomatik olarak “tedarikçili satın alma talebi oluşturarak” ilgili tedarikçiye iletmektedir. Daha sonra sistem tedarikçiye gönderilmek üzere fiyat tekliflerini hazırlamaktadır. Fiyat teklifini gösteren belgede ise ilgili mal veya hizmete dair ödeme şekilleri ve fiyatlar bulunmaktadır. Tedarikçi bu koşulları değerlendirerek teklifi kabul etmekte yada reddetmektedir. Bütün bu aşamalar Şekil’8 de ayrıntılı olarak gösterilmiştir (Bodnar ve Hopwood, 2000, s.325).

Malların teslimi sırasında “teslim alındı” belgesi düzenlenmektedir. Teslim alınan mallar malın hasarlı çıkması ya da siparişe uygun olmaması dolayısıyla iade edilebilmektedir. Mallar ilk incelemeden geçtikten sonra kalite kontrolü yapılır. Kalite kontrolünde sorun çıkmayan mallar “transfer emri” belgesi ile stoklara eklenir; kalite kontrolü geçemeyen mallar içinse iade prosedürü başlatılır. Bütün kontrol işlemleri bittikten sonra satın alma emrinde kararlaştırılan ödeme şartları çerçevesinde ödeme işlemleri yapılmaktadır (Bodnar ve Hopwood, 2000, s.327)

2.5.1.3. Üretim İşlemleri Döngüsü

“Üretim döngüsü, mal ve hizmetlerin üretimi ile ilgili verilerin işlenmesi ve bunun sonucunda gerçekleştirilen işletme faaliyetlerinin oluşması ile ilgili süreçtir” (Roomney ve Stainbart, 2003, s.468). Satış, teslim alma, depolama, tasarım, üretim planlama gibi üretimle ilgili birimler üretim döngüsü içinde yer almaktadır. Üretim planlama, stok kontrol, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi mal ve hizmet üreten muhasebelerin üretim döngüsü fonksiyonlarını oluşturmaktadır (Bodnar ve Hopwood, 2000, s.301-309).

Üretim işlemleri bir ürünün üretilmesi için gerekli olan işletme faaliyetlerini içermektedir. Bu bağlamda; ne üretileceği, nasıl ve ne zaman üretileceği gibi sorulara cevap aranmaktadır. Üretim yönetimi olarak bilinen bu faaliyetler kurumsal kaynak planlama sistemleri vasıtasıyla çok daha verimli şekilde yürütülebilmektedir (Bodnar ve Hopwood, 2000, s.327).

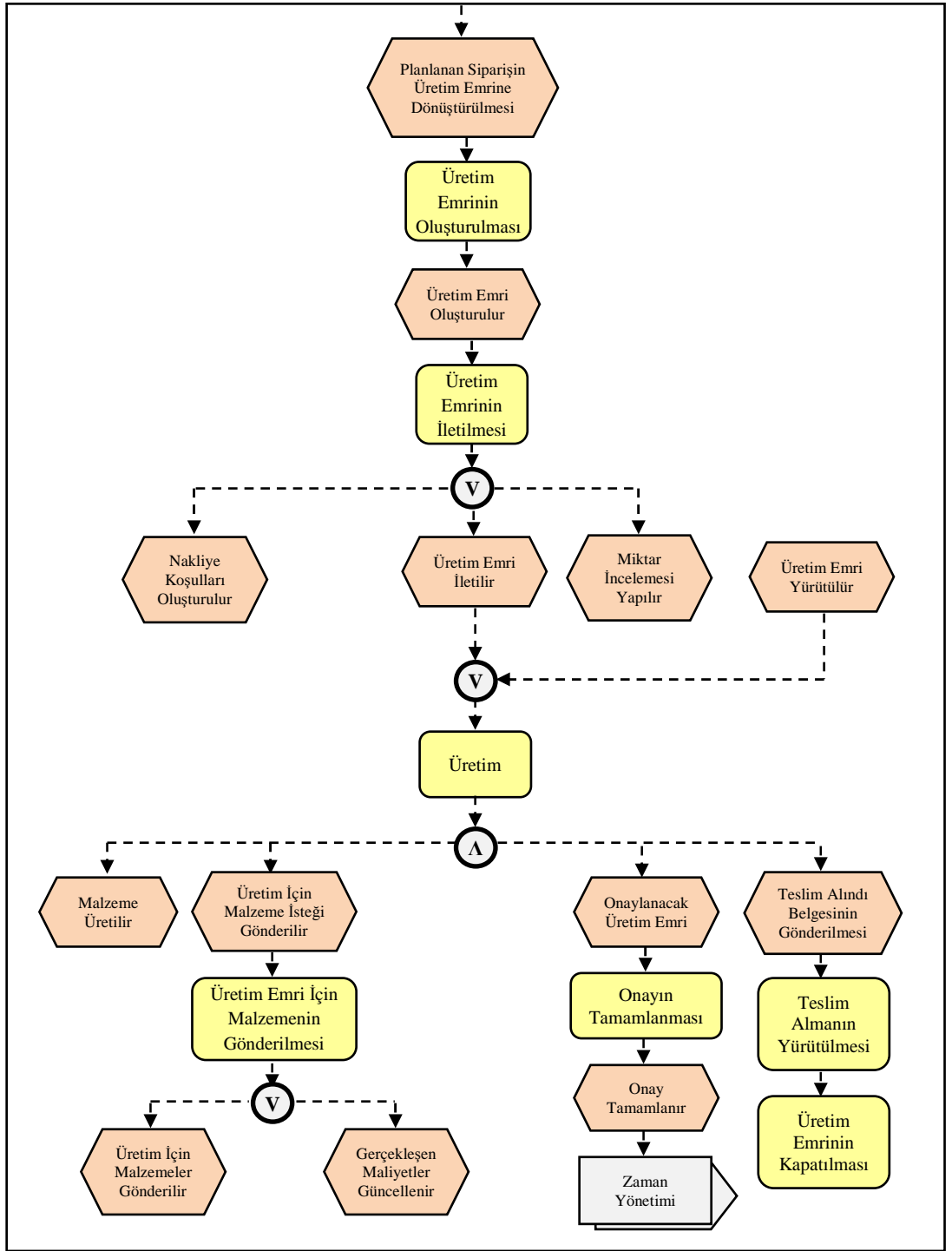

Şekil 9: Üretim İşlemleri I

Kaynak: Curran ve diğ., 1998, s.96, (akt. Karagül, 2006, s.132)

Şekil 9’de de görüldüğü gibi üretim işlemleri, satış ve üretim planlarının oluşturulup karşılaştırıldığı satış ve faaliyet planlaması işlemiyle başlamaktadır. Nihai mamuller elde etmek için üretim bitiş tarihi ve üretim miktarı belirlenmeden önce satış tahminleri ve müşteri siparişleri sisteme eklenmektedir. Müşteri taleplerinin ve uzun dönemli üretim planlarının birleşmesiyle ana üretim planı oluşturulmaktadır. Ana üretim planı hazırlanırken bütün her aşamada kapasite kontrolü yapılmakta ve kapasite seviyesi devamlı olarak izlenmektedir. Ana üretim planı çerçevesinde malzeme ihtiyaç planlamadan gerekli olan malzeme planı hazırlanmaktadır. Stoklarda bulunmayan malzemenin başka coğrafi bölgelerden tedarik edilmesi de malzeme ihtiyaç planlaması tarafından yürütülmektedir. Daha sonra üretimi planlanan siparişler “üretim emri” olarak sisteme girilmektedir. Buna dair işlemler Şekil 10’da açıkça görülmektedir. Üretim emrinde ise üretimin gerçekleşmesi için hangi personelin hangi üretim hattında ve ne kadar süre çalışacağına dair bilgiler bulunmaktadır (Curran ve diğ., 1998, s.95).

Üretilen mamulün maliyeti işletme faaliyetlerinde en önemli faktörlerden biridir. Ürünün maliyetine dâhil edilen direk ilk madde ve malzeme giderlerinin, işçilik giderlerinin ve genel üretim giderlerinin çok iyi hesaplanması gerekmektedir ki buda ancak etkin yönetilen maliyet muhasebesi sistemi ile sağlanmaktadır. Bununla birlikte üretilen mamullerin sadece maliyetinin belirlenmesi yöneticiler için yeterli değildir. Satış hâsılatları ve maliyetler hesaplanarak önceden belirlenmiş olan standartlarla karşılaştırılması gerekmekte ve bu karşılaştırmanın sonucunda analiz edilmesi gerekmektedir (Karagül, 2006, 133-135).

Şekil 10: Üretim İşlemleri II

Kaynak: Curran ve diğ., 1998, s.97, (akt. Karagül, 2006, s.133)

2.5.1.4. İnsan Kaynakları İşlemleri Döngüsü

İşletmelerde en önemli unsurlardan biri insandır. Çünkü işletmeler için gerekli olan sistemlerin tasarımı, kurulumu ve kullanılması insan aracılığı ile olmaktadır. İnsan kaynakları işlemleri de personelin işe girmesinden emekli olduğu zamana kadar geçen süre içerisinde yapılan işlemleri kapsamaktadır.

“İnsan kaynakları döngüsü işletme çalışanlarının iş gücü verimliliğinin ölçülmesi ve sonuçlarının veri işleme sürecine işlenmesinden oluşmaktadır” (Roomney ve Stainbart, 2003, s.504). İnsan kaynakları yönetimi, ödeme işlemleri ve personel raporlamasına dair işlemleri içermektedir. İnsan kaynakları döngüsü içerisinde, personel bilgi formu, zaman kartları, çalışma süresi fişleri, ödeme çekleri vb. bilgi işleme verileri amaçlanmaktadır. (Çelik ve Akgemci, 2010, s.222-223).

İnsan kaynakları döngüsünün amaçları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır: (Roomney ve Stainbart, 2003, s.505).

- İşletmeye yeni personel alınması,
- İşletmede çalışan personelin eğitimi,
- İşletmede çalışan personelin görevde yükselmesi,
- İşletmede çalışan personele yapılan ödemeler,
- İşletmede çalışan personelin performans ölçümü,
- İşletmede çalışan personelin kendi rızasıyla yada rızası olmadan işten çıkarılmasıdır.
- İşletme için iyi tasarlanmış bir insan kaynakları sistemi çok önemlidir. İşletme politikalarına uygun olarak işe alınan ve terfi edecek düzeyde deneyimli elemanlar işletme için değerli bir sermaye niteliğindedir. İşletmelerde verimli bir insan kaynakları yönetimi sistemine ihtiyaç duyulmaktadır çünkü çalışanların sorumluluklarını yerine getirebilmeleri, zor görevlerin tecrübeli ve başarılı kişilere verilmesi, çalışanların izlenmesi ve sürekliliğin sağlanması ancak iyi işleyen bir insan kaynakları yönetim sistemi vasıtası ile olmaktadır. Ayrıca personelin işe başlaması için ek eğitimler verilmesi gerekebilir. Bu bağlamda hizmet içi programlar personelin eğitimini amaçlamaktadır (Çelik ve Akgemci, 2010, s.223-224).

2.5.1.5. Finansman İşlemleri Döngüsü

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi ve sistemin diğer döngülerin de çalışmaya devam etmesi için fon kaynakları büyük öneme sahiptir. Çünkü işletmedeki bütün döngüler faaliyetlerini sürdürmek için fon kaynaklarını kullanmaktadır. Finansman işlemleri döngüsü, işletmenin sermayesinin kullanımı ve elde edilmesi ile ilgilidir. Nakit ve likit kaynaklar, tahvil, borç senedi, yatırımlar ve hisse senetli kaynaklar işletmenin sermaye fonunu oluşturmaktadır. İşletme bu fonları varlıkları içinde yer alan nakitlerden, kısa vadeli alacaklar, alacak senetleri gibi likit varlıklarla ya da banka kredisi alarak, tahvil sunarak, hisse senedi çıkararak yabancı kaynaklarla sağlayabilmektedirler (Çelik ve Akgemci, 2010, s.224).

2.5.1.6. Kaydetme ve Raporlama Döngüsü

Kaydetme ve raporlama döngüsü işletmelerin faaliyetlerinden kaynaklanan işlemlerin yevmiye defterine ve daha sonra büyük deftere kaydedilmesi ve daha sonra faaliyet sonuçlarını gösteren raporların karar vericilere sunulmasıdır. İşletmelerin muhasebe bilişim sisteminde en önemli rolü yevmiye defteri, defter-i kebir ve raporlama sistemi oluşturmaktadır. Kaydetme ve raporlama döngüsü işletmenin finansal ve yönetsel raporlarının oluşturulması ve tablolarının hazırlanması için gerekli olan veri ve bilgileri sağlamaktadır. Bu amaçla kullanılan belgeler ise; ilk işlem belgeleri olarak adlandırılan faturalar, serbest meslek makbuzları, gider pusulaları, çek bono poliçe vb. muhasebe fişleridir. Bu belgelerden hareketle muhasebe fişlerine kayıt yapılmakta ve bunlar daha sonra defterlere aktarılmaktadır (Acar ve Ömürbek, 2003, s.69)

2.6. Yönetim Bilişim Sistemleri ile Muhasebe Bilişim Sistemleri Arasındaki İlişki

Yönetim bilişim sistemi ile muhasebe bilişim sistemi arasındaki ilişki kaçınılmazdır. Çünkü işletmenin yönetim faaliyetleri planlama, örgütlenme, yöneltme, koordinasyon ve denetlemedir. Ve bu faaliyetlerin birçoğu muhasebe bilişim sistemlerinin katkılarıyla sağlanmaktadır. Ayrıca işletmede her faaliyetin sonuçları yönetim bilişim sistemlerinin birer alt sistemi olan üretim, insan kaynakları, finans, pazarlama birimlerinde değerlendirilir ve en son muhasebe birimi çalışanları tarafından yorumlanarak işletme içinde ve dışında bilgi ihtiyacı olanlara raporlanmaktadır.

İşletmelerin yapısında temel olarak iki sistem bulunmaktadır. Bunlar yönetim bilişim sistemleri ve muhasebe bilişim sistemleridir. YBS’de işlenmemiş (ham) veriler girilirken MBS’de işlenmiş veriler girilmektedir. YBS’yi oluşturan alt sistemler; pazarlama, finans, üretim, insan kaynakları iken MBS’yi oluşturan alt sistemler hâsılat, harcama, insan kaynakları ve üretimdir ve bu döngünün sonunda oluşan büyük defterler ve raporlardır. MBS’de ortaya çıkan bilgiler; YBS’ye iç ve dış çıkar gruplarının kullanımına sunulmaktadır. Yönetim bilişim sistemleri kendi alt sistemlerinden ve muhasebe bilişim sistemlerinden aldığı bilgileri işleyerek, karar destek sistemleri, uzman sistemler ve üst yönetim destek sistemlerini kullanarak kararların verilmesine yardımcı olmaktadır (Wilkinson ve diğ., 2000, s.17).

Muhasebe bilişim sistemi tarafından üretilen bilgiler ancak işletme kararlarında kullanıldığı sürece etkili olmaktadır. Burada karar vericiler ise YBS’nin en üst düzeyinde bulunan yöneticilerdir. İşletmede üst düzey yöneticilerin MBS’ den gelen bilgileri kullanarak vermesi gereken belli başlı kararlar ise; satılacak olan malların miktarının, satış zamanının fiyatının belirlenmesi, üretilecek olan mamullerin miktarının ve satış zamanının belirlenmesi, yatırımların nasıl finanse edileceğinin belirlenmesi, kar planlaması vb. kararlardır (Doğan, 1999, s.109).

Yönetimin en önemli fonksiyonu planlamadır. Planlama ise işletmede ne yapılacağından önceden belirlenmesi veya neyin, ne zaman, nerede ve kim tarafından yapılacağından kararlaştırılmasıdır (Şimşek, 2006, s.215). Bu bağlamda etkili bir plan yapılabilmesi için işletmenin durumunun çok iyi bilinmesi gerekmektedir. İşletmenin durumunu gösteren belgeler ise muhasebe birimi tarafından hazırlanan bilanço, gelir tablosu, fon akım tablosu öz kaynaklar değişim tablosu gibi tablolardır (Büyükmirza, 1998, s.26).

Bilişim sistemlerinin sağladığı hizmet, veri işleme sistemleri aracılığıyla verilerin işlenerek bilgiye dönüştürülmesi daha sonra da YBS’ler aracılığıyla bu bilgilerin işlenerek raporlar haline getirilmesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda YBS’nin planlamaya etkileri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Ülgen, 1980, s.183-188).

- Tüm yönetim kademelerinde karar vermek için gerekli olan bilginin sağlanmasını hızlandırır,
- Geleceğe dair planların doğruluk oranını artırır,

- Yöneticilerin karar yeteneklerini geliştirir,
- Planlama yapma süresini kısaltır ve maliyetleri düşürür,
- Yönetim hiyerarşisinde kararların merkezileşmesini sağlar.

Literatürde yönetim fonksiyonları ile ilgili açıklama yapan tüm kaynaklar, yönetimin planlama fonksiyonu ile denetleme fonksiyonu arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çünkü planlamanın yapılmadığı bir yönetim sürecinde denetlemeden söz etmek mümkün değildir (Şimşek, 2006, s.220). Açıklanan muhasebe bilgilerinin doğruluğunun saptanması bu bilgilerin denetlenmesi ve güvenilirliği hakkında raporlar çıkarılmasına bağlıdır. Bu yüzden her işletmenin bir muhasebecisi yani kontrolörü olması gerekmektedir (Cansen, 2007). Dolayısıyla “muhasebe için denetim, ekonomik faaliyet ve olaylarla ilgili bilgilerin önceden belirlenmiş ölçütlere uygunluk derecesini belirlemek ve sonuçları ile ilgili olanlara bildirmek amacıyla objektif olarak kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreçtir.” (Öndeş, 2000, s.81) Ancak bu şekilde doğru ve tarafsız bilgi kullanıcıları için hazır hale gelmektedir.

YBS'nin denetlemeye sağladığı en büyük katkı raporlamadır. İşletmede gerçekleşen faaliyetleri özetleyen, sapmaları ve yanlışlıkları gösteren, ulaşılmak istenen nokta ile gelinen nokta arasındaki durumu yansıtan bir sistemin işletmede var olması denetlemeyi kolaylaştırmaktadır (Anameriç, 2005, s.40).

YBS'nin denetlemeye katkıları ise aşağıdaki gibi sıralanmaktadır: (Ülgen, 1980, s.200-206).

- Denetim için gerekli olan bilgilerin zamanında ve doğru olarak edinilmesini sağlar,
- İyi bir raporlama sisteminin kurulmasına yardımcı olur,
- Faaliyet sonuçlarının üst kademe yöneticileri tarafından anında gözlenip denetlenmesine yardımcı olur,
- Sonuçlara dair yazılı verilerin dosyalanıp saklanmasını kolaylaştırır.

2.8. Kurumsal Kaynak Planlama Sistemleri

Kurumsal Kaynak Planlama (KKP) iş süreçlerini harekete geçirip, iş birimlerini bütünleştirerek işletme çalışanlarının eş zamanlı sisteme girişine izin veren ve rekabet avantajı sağlmasına yardımcı olan bütünleşik bir sistemdir (Jones ve Price, 2004, s.21).

KKP bir işletmede süregelen tüm bilgi akışının entegrasyonunu sağlayan ticari yazılım paketleridir. Ayrıca KKP işletmedeki bütün birimleri tek bir veri tabanında toplayarak verilerin tüm birimlerin ortak kullanımına sunulmasını sağlayan bir sistemdir (Aydoğan, 2008, s.109).

APICS (American Production and Inventory Control Society)'a göre ise; “KKP, etkili bir planlama ve gerekli tüm kaynakların kontrolü için müşteri siparişlerinin alımı, yerine getirilmesi, teslimi ve bunların hesapları ile raporlarını içeren bir yönetim sistemidir” (TMMOB, 2012, s.2).

KKP işletmenin amaçları ışığında müşteri taleplerini karşılayabilmek için farklı coğrafi bölgelerde bulunan tedarik üretim ve dağıtım kaynaklarını etkin şekilde planlama, koordinasyon ve kontrole tabi tutan bir yazılım sistemidir (Keçek ve Yıldırım, 2009, s.241).

KKP Sistemleri özetle, orta ve büyük ölçekte işletmeler için karmaşık ve standart yönetim yazılım uygulamaları olarak tanımlanmaktadır. Bu yazılımlar birbirine eklenerek daha büyük sistemler kurulabilmektedir. Bu bağlamda KKP sistemleri ayrık işlem süreçlerini birleştirerek merkezi bir şekilde yönetilmesini sağlamaktadır (Dülgerler, 2007, s.2-3).

KKP sistemleri hakkında bilinmesi gereken en önemli nokta, bu sistemlerin kurulmasının çok uzun sürmesi ve maliyetinin oldukça fazla olmasıdır. KKP sistemlerini bir işletmede kurmak ve etkin bir şekilde işlemlerini sağlamak için ciddi bir kaynak, zaman ve organizasyon içi maliyet yatırımı yapmak gerekmektedir. Bu bağlamda yöneticiler sistemin kurulup kurulmayacağı hakkında karar verirken ileriye dönük planları çok iyi şekilde yapmalı ve süreci etkili bir şekilde yönetmelidir (Dülgerler, 2007, s.3).

KKP sistemleri işletmelerin konuları ve büyüklüklerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Ancak bütün sistemlerin belli başlı ortak özellikleri vardır. Bunlar: (Dülgerler, 2007, s.4)

- Tüm sektörlerde uygulanabilen ve kurulumu sırasında özelleştirilebilen yazılım paketidir.
- Veri tabanı yazılımı, ara katman yazılımı ya da işletim sisteminden ziyade KKP bir uygulama yazılımıdır.
- Hem ana verileri hem de iş süreçlerine ait verileri saklayan bütünleşik bir sistemdir.
- Temel iş süreçleri hakkında çözüm önerileri sunar.
- Ülkeden ülkeye farklılık gösteren muhasebe işlemleri, özel şekilli belgeler oluşturulması ve insan kaynakları gibi işlevleri ülkelerin gereksinimlerine uygun şekilde yerine getirirler

İşletmelerin bütün departmanları (üretim, yönetim, pazarlama, muhasebe, finans, insan kaynakları) birbiri ile entegre olarak çalışma ihtiyacı duyarlar. İşletme içerisinde bu ihtiyaç ancak KKP sisteminin kurulması ile mümkün olmaktadır. KKP sistemi bütün işletmeyi birbirine entegre etmekle kalmaz aynı zamanda daha verimli çalışmak isteyen ilgili fonksiyonlara da bilgi sağlar. (Keçek ve Yıldırım, 2009, s.252)

KKP sisteminin işletmelere sağladığı en önemli katkılardan biri üst yönetime işletme faaliyetlerinin raporlanmasıdır. Bu sayede işletmelerde KKP sistemi, karar almayı kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı etkisiyle işletmenin rekabet gücünü artırmaktadır.

KKP sistemlerini önemli özelliklerinden bir diğeri de, şirketin coğrafi bakımdan farklı yerlerde olan şubelerini ve bunların bütün fonksiyonlarını merkezi olarak ve aynı anda yönetmeye imkân sağlamasıdır. Ulusal veya uluslar arası düzeyde ve birçok bölgede bulunan bir işletmenin tüm kaynaklarının etkin bir şekilde yönetilmesi ancak KKP sistemi ile mümkün olmaktadır. Yani müşteri siparişlerinin kısa sürede, istenilen zamanda ve maliyette karşılanabilmesi için işletmelerin dağıtım, üretim ve tedarik kaynaklarının aynı anda çalışması gerekmektedir (Bayraktar ve Efe, 2006).

KKP sisteminin kurularak bütün birimlerle entegre halde işlediği bütün işletmeler sağladığı faydalar kısaca aşağıdaki gibi özetlenmektedir: (Talu, 2004).

- Rekabetçi baskılara ve piyasa fiyatlarına daha hızlı tepki verme
- Daha esnek ürün konfigürasyonu,
- Stokların azaltılması,
- İşletme içindeki koordinasyonun artması,
- Üretim performansının artması,
- Belirlenen stratejilere uygun işletme yönetimi,
- İşletme kaynaklarının verimli kullanılması,
- Fabrikalar arası malzeme, işçilik, makine teçhizat, bilgi gibi üretim ve dağıtım kaynaklarının ortaklaşa ve etkin bir şekilde kullanılması,
- Müşteri memnuniyetinin artması,
- Bilginin kesintisiz olarak paylaşılması,
- Kullanılan bilginin kalitesinin artırılması,
- Direkt işlem maliyetinin azaltılması,
- Veri girişinin bir defada yapılması,
- Daha az kağıt kullanımı.

2.9. KOBİ'ler ve Muhasebe Bilişim Sistemleri

Bu bölümde KOBİ'ler ve muhasebe bilişim sistemleri arasındaki ilişkiye değinmeden önce KOBİ tanımından aşağıda kısaca bahsedilecektir.

KOBİ tanımlaması yapılırken genellikle, işletmede bulunan işçi sayısı, sermaye büyüklüğü ve cirosu kriter olarak kullanılmaktadır (Levy ve Powell, 2005). Türkiye'de ise KOBİ tanımı hakkında ortak bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bu yüzden AB ile uyumlu tek bir KOBİ tanımına sahip olmak amacıyla 18.11.2005 tarihinde bir yönetmelik yayınlanmış ve KOBİ'lerin tanımında ortaya çıkan karışıklık giderilmeye çalışılmıştır. Bu yönetmeliğe göre oluşturulan KOBİ tanımı Tablo'6 da gösterilmiştir.

Tablo 6: KOBİ Tanımı

	Mikro İşletme	Küçük İşletme	Orta Ölçekli İşletme
Çalışan Sayısı	0-9	10-49	50-249
Yıllık Net Satış Hâsılatı	≤1Milyon TL	≤5 Milyon TL	≤25 Milyon TL
Yıllık Mali Bilançosu	≤1 Milyon TL	≤ 5 Milyon TL	≤25 Milyon TL

Kaynak: Yazıcı, s.4

KOBİ genelde bir şahıs tarafından kurulan sahip ya da sahiplerince yönetilen, büyümesi için sermayeyi kendi içerisinde sağlayan, yerel çalışan ve göreceli olarak küçük iktisadi birimlerdir (Aypek, 2001).

Ülkemizde imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin %99'unu KOBİ'ler oluşturmaktadır ve ülke ekonomisinin yapı taşlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Buna bağlı olarak KOBİ'lerin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır: (Yılmaz, 2004, s.57)

- Daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlarlar,
- Esnek yapıları sayesinde ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenirler,
- Talep değişikliklerine daha kolay uyum gösterirler,
- Teknolojik yeniliklere daha yatkındırlar,
- Çoğunlukla profesyonel bir yönetim anlayışı yoktur, aile şirketi tarafından yönetilirler,
- Tasarrufları teşvik eder, yönlendirir ve hareketlendirirler,
- Politik ve sosyal sistemlerin denge ve istikrar unsurudur.

KOBİ'lerin en önemli özelliği dinamik ve değişime kolay adapte olabilmeleridir. Ancak finansal güçlerinin yetersizliği ve yönetimdeki zayıflık nedeniyle ortaya çıkan sorunlar rekabetçi güçlerini zayıflatmaktadır. Bu bağlamda küreselleşen dünya üzerinde KOBİ'lerin rekabetçi güçlerini göstermeleri için avantajlı yönlerini ortaya çıkarmaları eksik yönlerini ise tamamlamaları gerekmektedir (Erkan ve Eleren, 2001).

Modern işletmelerde işlemler çok karmaşık bir yapıya sahiptir. Üretim, mühendislik, satış, pazarlama ve yönetim gibi farklı birimlerde onlarca personel çalışmaktadır. Bu işletmelerde planlama, koordinasyon, kontrol faaliyetlerinin yerine getirilmesinde yararlanılan sistemler bulunmaktadır. Bu sistemler içerisinde muhasebe bilişim sistemi en büyük rolü üstlenmektedir. MBS; işletmelerde planlama, koordinasyon ve finansal durumun iyileştirilmesine yönelik bilgiler sağlarken diğer bir yandan da yöneticilere direkt bilgi sunma faaliyetini yerine getirmektedir. Ayrıca MBS'de üretilen bilgiler işletme içinde ve dışında bulunan çıkar gruplarının ihtiyacı olan bilgiyi sunmaktadır (Dinç ve Abdioğlu, 2009).

MBS KOBİ'ler tarafından kullanıldığında yönetim sürecinde etkinlik gözlenmekte ve muhasebe sistemi kontrol altına alınmış olmaktadır (Burgess, 1997). Ancak literatür incelendiğinde KOBİ'lerin MBS'nin önemine yönelik farkındalıklarının düşük olduğu görülmektedir. Oysaki muhasebe bilişim sistemleri KOBİ'lerin hedeflerine ulaşmasında büyük rol oynamaktadır (Reid ve Smith, 2007). KOBİ'lerin muhasebe bilişim sistemlerinden yeterince faydalanmamalarının nedeni ise işletme sahiplerinin aynı zamanda yönetici olmasından kaynaklanmaktadır (McMahon ve Holmes, 1991). Ayrıca yöneticilerin büyük bir kısmı MBS'nin kurulumunu ve sürdürülmesini karmaşık ve pahalı bir iş olarak görmektedirler (Breen ve diğ., 2003).

BÖLÜM 3: SAKARYA İLİNDEKİ KOBİLERİN YÖNETİMİNDE MUHASEBE BİLİŞİM SİSTEMLERİNİN KULLANIMI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde öncelikle KOBİ niteliğindeki işletmelerin MBS kullanımını üzerine yapılmış akademik çalışmalara yer verilmiştir. Sonrasında KOBİ'lerin muhasebe bilişim sistemlerini kullanımlarına ilişkin olarak Sakarya ilinde yapılan bir anket uygulamasına ve analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

3.1. Daha Önce Bu Alanda Yapılmış Çalışmalar

Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'lerin muhasebe bilgi sistemlerini kullanma düzeylerinin tespitine ilişkin yapılan akademik çalışmalar aşağıda özetlenmiştir

MİZRAHİ (2011); “KOBİ’lerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkin Kullanımı Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında MBS'nin yönetim kararlarında %65 oranda kullanılmadığını saptamıştır. Söz konusu çalışmada, MBS'nin etkin ve verimli kullanılabilmesi için öncelikle işletmelerin kurumsal yönetim anlayışını benimsemeleri ve tecrübeli yöneticilerle çalışmaları gerektiği belirtilmiştir. Çalışma kapsamında yapılan araştırmada Anonim Şirket statüsündeki KOBİ'lerin diğer işletmelere göre MBS'den daha fazla yararlandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca işletmede çalışan sayısı arttıkça MBS'den yararlanma düzeyinin de arttığı tespit edilmiştir. KOBİ'lerin MBS'yi etkin kullanabilmek için yapmış oldukları yatırımlar her ne kadar kısa vadede ek maliyet gibi görünse de yatırımların uzun vadede işletmenin başarısını artıracığı bu çalışmada ayrıca belirtilmiştir. Bu bağlamda MBS'yi etkin ve verimli kullanan işletmelerin başarılı olma şanslarının da yüksek olduğu ifade edilmektedir.

SAVSAR (2005), “ Küçük ve Orta Boy İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi, Çorum İlindeki KOBİ’lerde Tamamlayıcı Bir Araştırma” adlı çalışmasında Çorum ilinde faaliyet gösteren işletmelerdeki muhasebe bilgi sistemlerinin mevcut durumu tespit ederek işletme kararlarında muhasebe bilgilerinden yararlanma dereceleri ölçmeye çalışmıştır. Çalışma kapsamında 60 adet KOBİ ile araştırma yapılmış ve muhasebede çalışan uzman personelin sistemlerin etkinlik derecesini artırdığı ve teknolojinin muhasebe bilgi sistemine önemli katkılarının olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca “Muhasebe Bilgilerinden İşletme Kararlarında Yararlanılmaması” sonucu anket

uygulanan işletmelerde MBS'nin etkin ve verimli kullanılmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

ACAR ve ÖMÜRBEK (2003); “ Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımı Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama: Gıda Sektörü” adlı çalışmada mali raporların daha hızlı ve kapsamlı hazırlanabilmesi için bilgi teknolojilerinin gerekli olduğu varsayımından yola çıkılarak, teknolojilerin kullanım düzeyinin muhasebe bilgi sisteminin kullanım amaçlarına ulaşma düzeylerine etkisini tespit etmeye çalışmıştır. Bu çalışma dahilinde gıda sektörüne ait 246 işletme ile yapılan anket çalışmada bilgi teknolojilerinin muhasebe bilgi sistemi üzerine etkisi olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca araştırmada muhasebe bilgi sisteminin kullanım amaçları arasında ilk sırayı yöneticilerin plan yapma ve karar almada bu sistemleri kullandığı tespit edilmiştir.

KARA (2007); “ Bilgi Teknolojilerinin Çalışanlar Tarafından Benimsenmesi: Kdz. Ereğli'deki KOBİ Çalışanları Uygulaması” adlı çalışmada KOBİ'lerde bilgi teknolojilerini uygulamaya yönelik alt yapının kendi bünyelerinde mevcut olduğu fakat öncelikle yöneticilerin ve dolayısı ile çalışanların bilinçli olarak bu teknolojileri ve yönetim bilgi sistemlerini kullanmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Çalışanların bilgi teknolojilerini kullanmamalarının nedenin ise; eğitim yetersizliği, tasarım ve yönetici desteğinin eksikliği, ergonomik olmayan çalışma koşulları ve verimsiz sistem kullanımı olduğu tespit edilmiştir.

ÖZEN ve BİNGÖL (2006); “İşletmelerde Bilişim Teknolojileri ve Yenilikçilik: Erzurum, Erzincan ve Bayburt'taki KOBİ'lerde Bir Araştırma” adlı çalışmada Erzurum, Erzincan ve Bayburt'taki Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı 112 KOBİ dâhilinde araştırma yapmış olup bilişim teknolojileri ile yenilikçilik arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışmıştır. Bu bağlamda işletmelerde personel sayısı ve kullanılan teknoloji düzeyi arttıkça MBS'nin yönetim kararlarında kullanım oranının da arttığı gözlenmiştir. Personel sayısının ve sermaye büyüklüğünün işletme büyüklüğünü etkilediği göz önüne alındığında işletme büyüklüğü arttıkça MBS'nin kullanımının yönetim kararlarında oldukça etkisi olduğu görülmektedir.

VARICI (2007); “ Muhasebe Bilgi Sisteminin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi: Orta ve Doğu Karadenizdeki KOBİ'ler Üzerinde Bir Uygulama” adlı araştırmasının sonuçlarına göre; kurumsallaşma düzeyi yüksek olan işletmelerin %77,1'inde MBS'nin etkin olarak

kullanıldığını, %22,9’unda ise MBS’nin etkin olarak kullanılmadığını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca MBS ile kurumsallaşma arasında bir ilişki olduğu, MBS’nin kurumsallaşma üzerinde önemli etkisi olduğu tespit edilmiştir.

ŞAKLAK ve BURAN (2010); “ Küçük ve Orta Boy İşletmelerde (KOBİ) Muhasebe Bilgi Sisteminin Önemi” adlı çalışmasında Kırşehir İli Kaman İlçesinde faaliyet gösteren işletmelerin MBS’den etkin bir şekilde yararlanıp yararlanmadıklarını tespit etmek amacıyla bir çalışma yapmış ve bu bölgedeki işletme sahipleri ile ayrı ayrı görüşmeler ışığında sonuçlara ulaşmıştır. Bu bağlamda, KOBİ’lerin muhasebe bilgi sisteminden yararlanmadığı ve bilgisayarlarda hazır bulunan programlar ile işlemlerini gerçekleştirdikleri sonucuna varmıştır. Ayrıca işletmelerin başarılı olmaları ve dünyadaki gelişmelere ayak uydurabilmelerinin ancak etkin bir muhasebe sisteminin varlığı ve muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgilerle alınacak olan kararlara bağlı olduğunu belirtmiştir.

GÜZEL ve MERSİN (2007); “Bilgi Teknolojilerinin İşletmelerin Muhasebe Uygulamalarında Yarattığı Değişim” adlı çalışmalarını bilgi teknolojisindeki gelişimin muhasebe uygulamaları açısından yarattığı değişimi ortaya çıkarma amacıyla yapmışlardır. Bu bağlamda çalışmada, farklı özellikteki şirketlerde özellikle muhasebe iş süreçlerinin ne kadar karmaşık ve bilgi akışının ne kadar yoğun olduğu göz önüne alınarak bu hızlı iş akışında hata oranını en aza indirmek için gelişmiş yazılımlara ihtiyaç olduğu saptanmıştır. Ayrıca küçük ya da büyük her işletmenin muhasebe sistemlerinde işlenmesi gereken yüzlerce veriyi ancak bilgi teknolojileri sayesinde sınıflayıp, değerlendirip, raporlar haline getirebileceği vurgulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Sakarya ilinde faaliyet gösteren KOBİ’lerin muhasebe bilişim sistemlerini ne ölçüde kullandığını göstermek, mevcut sistemlerin yönetici beklentilerini karşılayıp karşılamadığını incelemek ve muhasebe bilişim sistemlerinin işletmelerde kullanılmaya başlamasıyla birlikte getireceği avantajları göstermektir.

Giderek küreselleşen ve adeta küçük bir köy haline gelen dünyamızda rekabet üstünlüğü sağlamak için işletmelerin son teknolojileri yakından takip edip kendi bünyelerinde kullanmaları neredeyse bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu bağlamda MBS sağladığı

etkin kaydetme, sınıflandırma, analiz ve raporlama işlevleriyle işletmelere büyük katkılar sağlayacaktır. İstenilen bilgiler en kısa zamanda ve doğru şekilde karar vericilere ulaşacak ekstra zaman, para ve emek harcanmasına gerek kalmayacaktır. Her ne kadar bu sistemleri kurmak belli bir maliyet ve zaman gerektirse de başarıyla kurulmuş bir MBS işletmelerin büyümesinde üstleneceği rol oldukça büyüktür.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada Sakarya İlinde faaliyet gösteren KOBİ'ler arasından bir örneklem grubu belirlenerek bu işletmelerin sahiplerine ve üst düzey yöneticilerine yönelik anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması yapılırken kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İşletme sahipleri ve yöneticilerine anketler online olarak gönderilmiş ve yine online olarak geri bildirim alınmıştır. 854 KOBİ arasından seçilen 271 işletmeye anket uygulanmış ve ankette demografik sorular dâhil toplamda 47 soru sorulmuştur. Anket çalışması ile toplanan veriler SPSS 20 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve bu analizler sonucu elde edilen bilgiler ışığında yorumlamalar yapılmıştır. Ayrıca işletmelerin muhasebe bilişim sistemlerini kullanmaları sonucunda elde ettikleri avantajlar ve dezavantajlar hipotezlerle test edilmiştir.

3.4. Örnek Kütle Seçimi

Sakarya ilinde SATSO ile ilişki içerisinde bulunan KOBİ sayısı 854'tür. Dolayısı ile anketler Sakarya'da faaliyet gösteren KOBİ'lere uygulanmış olup kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Toplamda 271 adet ankete geri dönüş yapılmıştır. Bu sayı araştırmanın güvenilirliği açısından yeterli olmakla birlikte güvenilirlik analizi izleyen kısımlarda yapılmıştır.

3.5. Veri Toplama Yöntemi

Çalışmaya dair veri toplama yöntemi olarak anket sistemi kullanılmıştır. Sakarya Ticaret ve Sanayi Odasına (SATSO) kayıtlı işletmeler ankete dahil edilmiştir. SATSO'da kayıtları bulunan işletmelerin bir kısmına tek tek online anketler yollanmış ve yine online olarak geri dönmeleri beklenmiştir. Ankette üç tanesi açık uçlu 44 tanesi kapalı uçlu olmak üzere 47 adet soru bulunmaktadır. Ayrıca soruların bir tanesinde katılımcıların önem sırasına göre değerlendirmeleri gereken bir soru bulunmaktadır.

3.6. Verilerin Analiz Yöntemi

Anket aracılığı ile toplanan veriler SPSS 20.0 for Windows istatistik programı ile analiz edilmiştir. Demografik sorular Frekans Analizine tabi tutularak sonuçları değerlendirilmiştir ve yüzde oranları her biri için ayrı ayrı gösterilmiştir. Likert ölçekli sorular için ise dört boyut belirlenerek Faktör Analizi uygulanmıştır.

3.7. Anket Soruları

Araştırma için 26 likert ölçekli soru oluşturulmuş olup, bu sorular aşağıda sıralanmıştır.

1. Muhasebe bilişim sistemleri işin kalitesini artırır.
2. Muhasebe bilişim sistemleri işlerin kontrollü yürümesini sağlar
3. Muhasebe bilişim sistemleri işlerin hızını artırır.
4. Muhasebe bilişim sistemleri verimliliği artırır.
5. Muhasebe bilişim sistemleri çalışanların performansını artırır.
6. Muhasebe bilişim sistemlerinin kullanımı kolaydır.
7. Muhasebe bilişim sistemleri ile üretilen raporlar tatmin edicidir.
8. Muhasebe bilişim sistemlerinin kullanımı zihinsel gayret gerektirir.
9. Muhasebe bilişim sistemlerini etkin bir şekilde kullanabilmek için yoğun eğitim gerekir.
10. Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken sık sık sorunlarla karşılaşılır.
11. Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken karşılaşılan sorunların kolayca üstesinden gelinebilir.
12. Muhasebe bilişim sistemlerini kurmanın maliyeti yüksektir.
13. Muhasebe bilişim sistemlerini kurmak için çok uzun zaman gereklidir
14. Muhasebe bilişim sistemlerinin kurulumu için üst düzey yöneticiler destek vermelidir.
15. Muhasebe bilişim sistemlerini kullanabilmek için uzman personel gerekir.
16. Muhasebe servisi çalışanları işlerini yaparken bilişim sistemlerinden yoğun şekilde yararlanmaktadır.
17. İşletmemizde veriler muhasebe servisi çalışanları tarafından düzenli olarak kaydedilir.
18. İşletmemizde kaydedilen veriler düzenli olarak sınıflandırılır.

19. Muhasebe servisi tarafından hazırlanan raporlar işletmemizde diğer servisler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.
20. İşletmemizde yatırım kararları alınırken muhasebe verilerinden önemli ölçüde yararlanılmaktadır
21. İşletmemizde yönetim kararları alınırken muhasebe verilerinden önemli ölçüde yararlanılmaktadır.
22. İşletmemizde pazarlama ve satış faaliyetleri yürütülürken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.
23. Satılacak olan malların satış şartlarının belirlenmesinde muhasebe biriminden yardım alınmaktadır.
24. Üretilecek olan malların satış fiyatının ve miktarlarının belirlenmesinde muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.
25. Üretimde kullanılacak olan makinelerin nitelikleri ve kapasiteleri belirlenirken muhasebe biriminden yardım alınmaktadır.
26. Üretim için gerekli olan hammadde ve diğer malların ödeme şartları belirlenirken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır
27. İşletmemizde kullanılan paket programlar yönetici beklentilerini tamamiyle karşılamaktadır.

Yukarıda verilen sorular, doğruluğunun saptanması için likert ölçeği kullanılarak katılımcılara sunulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda her bir soru için katılma oranları saptanmıştır. Tablo 7'deki verilere bakıldığında katılma oranı katılmama oranından yüksek olduğu için 25. soru hariç diğer soruların doğrulandığı görülmektedir. Ayrıca aşağıdaki Tablo 7'deki katılma ve katılmama oranları tespit edilirken katılımcıların “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” olarak işaretledikleri sorular katılma oranı, “kesinlikle katılmıyorum” ve “katılmıyorum” olarak işaretledikleri sorular ise katılmama oranı olarak tespit edilmiş olup “ne katılıyorum ne katılmıyorum” şeklindeki cevaplar bu oranların hesabında dikkate alınmamıştır.

Tablo 7: Katılım Oranları

İFADELER		ORANLAR %	
		Katılma	Katılmama
s.20	Muhasebe bilişim sistemleri için kalitesini artırır.	91,9	0,7
s.21	Muhasebe bilişim sistemleri işlerin kontrollü yürümesini sağlar.	90,4	0,7
s.22	Muhasebe bilişim sistemleri işlerin hızını artırır.	91,9	1,5
s.23	Muhasebe bilişim sistemleri verimliliği artırır.	83,7	7
s.24	Muhasebe bilişim sistemleri çalışanların performansını artırır.	83,8	4,8
s.25	Muhasebe bilişim sistemlerinin kullanımı kolaydır.	30,7	33,6
s.26	Muhasebe bilişim sistemleri ile üretilen raporlar tatmin edicidir.	84,1	3
s.27	Muhasebe bilişim sistemlerinin kullanımı çok fazla zihinsel gayret gerektirir.	48	8,4
s.28	Muhasebe bilişim sistemlerini etkin bir şekilde kullanabilmek için yoğun eğitim gerekir.	82,2	4,8
s.29	Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken sık sık sorunlarla karşılaşılır.	52,8	18,5
s.30	Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken karşılaşılan sorunların kolayca üstesinden gelinebilir.	42	37,3
s.31	Muhasebe bilişim sistemlerini kurmanın maliyeti yüksektir.	82,3	0,7
s.32	Muhasebe bilişim sistemlerini kurmak için çok uzun zaman gereklidir.	70,1	14,8
s.33	Muhasebe bilişim sistemlerinin kurulumu için üst düzey yöneticiler destek vermelidir.	93	1,5
s.34	Muhasebe bilişim sistemlerini kullanabilmek için uzman personel gerekir.	90	3,7
s.35	Muhasebe servisi çalışanları işlerini yaparken bilişim sistemlerinden yoğun şekilde yararlanmaktadır.	76,8	14
s.36	İşletmemizde veriler muhasebe servisi çalışanları tarafından düzenli olarak kaydedilir.	84,8	9,3
s.37	İşletmemizde kaydedilen veriler düzenli olarak sınıflandırılır.	79,3	12,9
s.38	Muhasebe servisi tarafından hazırlanan raporlar işletmemizde diğer servisler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.	69	14,7
s.39	İşletmemizde yatırım kararları alınırken muhasebe verilerinden önemli ölçüde yararlanılmaktadır.	56,5	14,8
s.40	İşletmemizde yönetim kararları alınırken muhasebe verilerinden önemli ölçüde yararlanılmaktadır.	67,1	18,8
s.41	İşletmemizde pazarlama ve satış faaliyetleri yürütülürken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.	67,9	17,4
s.42	Satılacak olan malların satış şartlarının belirlenmesinde muhasebe biriminden yardım alınmaktadır.	73,4	17
s.43	Üretilecek olan malların satış fiyatının ve miktarlarının belirlenmesinde muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.	68,6	18,5
s.44	Üretimde kullanılacak olan makinelerin nitelikleri ve kapasiteleri belirlenirken muhasebe biriminden yardım alınmaktadır.	57,6	16,2
s.45	Üretim için gerekli olan hammadde ve diğer malların ödeme şartları belirlenirken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.	63,8	24
s.46	İşletmemizde kullanılan paket programlar yönetici beklentilerini tamamiyle karşılamaktadır.	58,6	23,2

3.8. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Bu kısımda Sakarya İlinde faaliyet gösteren KOBİ'ler üzerinde muhasebe bilişim sistemlerinden yararlanma derecelerini tespiti yönelik olarak bir anket çalışması yapılmıştır. İşletmelere yapılan anketler ile toplanan veriler SPSS 20 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir.

3.8.1. Demografik zellikler

Ankete katılan şirketlere ait demografik özellikler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır. İşletmelerin faaliyet alanlarına bakıldığında katılımin en çoğunun % 22,1 ile gıda sektöründe olduğu görülmektedir. Bunu %12,9 ile tekstil sektörü takip etmektedir. Diğer katılımcıların faaliyet oranlarının ise %12,5 ile giyim, %10,0 ile motorlu kara taşıtları, %9,2 ile metal ürünleri, % 8,9 ile mobilya, % 8,5 ile kimyasal ürün, % 6,3 ile plastik ve kauçuk ürünleri ve içecek imalatı ve %3,3 ile ana metal sanayii olduğu görülmektedir.

Ankete katılan işletmelerin hukuki yapısına bakıldığında %4,1 ile Komandit şirket, % 8,9 ile Kollektif şirket, % 15,5 ile Adi şirket, % 27,7 ile Anonim şirket ve %43,9 ile Limited şirket olduğu görülmektedir. Ayrıca işletmelerin %46,9'u 10 yılı aşkın süredir faaliyet göstermektedir. Bununla birlikte işletmelerin % 26,2'sinin ise 6-9 yaşları arasında, %19,6'sının 2-5 yaşları arasında, %7,4'ünün bir yaşında olduğu görülmektedir.

Tablo 8: İşletmelerin Yapısına Dair Verilerin Analizi Tablosu

Özellikler	Seçenekler	F	%
Faaliyet Alanı	Gıda	60	22,1
	Tekstil	35	12,9
	Mobilya	24	8,9
	Motorlu Kara Taşıtları	27	10,0
	Plastik ve Kauçuk	17	6,3
	Metal Ürünleri	25	9,2
	Giyim Eşyası	34	12,5
	Ana Metal Sanayii	9	3,3
	İçecek Ürün İmalatı	17	6,3
	Kimyasal Ürün İmalatı	23	8,5
	Hukuki Yapısı	Adi Şirket	42
Kollektif Şirket		24	8,9
Komandit Şirket		11	4,1
Anonim Şirket		75	27,7
Limited Şirket		119	43,9
İşletmenin Yaşı	1	20	7,4
	2-5	53	19,6
	6-9	71	26,2
	10 yıl ve üzeri	127	46,9

Tablo 9'a bakıldığında ankete katılan işletmelerin %8,5'inin 1-5, % 37,6'sı 6-25. % 31,7'sinin 26-100, %22,1'inin 101 ve üzeri, çalışan sayısına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca ankete katılan işletmelerin %93,7'sinde muhasebe birimi bulunurken %6,3'ünde muhasebe birimi bulunmamaktadır. Yine Tablo 9'a bakıldığında işletmede çalışan sayısı arttıkça muhasebe biriminde çalışan personel sayısında da bir artış olduğu gözlenmektedir. Buna göre 1-5 arasında çalışanı bulunan işletmelerde sıfır yada bir muhasebe çalışanı bulunurken, işletmede çalışan sayısı arttıkça muhasebe personeli sayısının da 5 ve üzerine çıktığı görülmektedir.

Ankete katılan işletmelerde bulunan bilgisayar sayılarına bakıldığında, işletmelerin % 53,9'unda 10 ve üzeri bilgisayar bulunduğu görülmektedir. Ayrıca işletmelerin %23,6'sında 5-9 arasında bilgisayar bulunurken % 22,5'inde 0-4 arasında bilgisayar bulunmaktadır. Buna ek olarak ankete katılan bütün işletmelerde internet bağlantısı bulunurken, işletmelerin % 65,7'si kendi web adreslerine sahiptir.

İşletmelerde muhasebe paket programı varlığına dair verilere bakıldığında % 72,3'ünde paket programlar kullanılırken % 27,7'sinde kullanılmamaktadır. Ayrıca işletmelerin sadece % 8,8'i kurumsal kaynak planlama sistemi kullanmaktadır. İşletme sayısına ve kurumsal kaynak planlama sisteminin işletmeler için önemi göz önünde bulundurulduğunda bu oran oldukça küçüktür.

Tablo 9: İşletmelerin Yapısına Dair Verilerin Analizi Tablosu (Devam)

Özellikler	Seçenekler	F	%
İşletmede Çalışan Sayısı	1-5	23	8,5
	6-25	102	37,6
	26-100	86	31,7
	101 ve üzeri	60	22,1
Muhasebe Birimi Varlığı	Evet	254	93,7
	Hayır	17	6,3
Muhasebe Çalışanı Sayısı	0	6	2,2
	1	72	26,6
	2	95	35,1
	3	28	10,3
	4	35	12,9
	5 ve üzeri	35	12,9
İşletmedeki Bilgisayar Sayısı	0-4	61	22,5
	5-9	64	23,6
	10 ve üzeri	146	53,9
Muhasebe Biriminde Bulunan Bilgisayar Sayısı	0	6	2,2
	1	77	28,4
	2	89	32,8
	3	30	11,1
	4	24	8,9
	5 ve üzeri	45	16,6
İnternet Bağlantısı Varlığı	Evet	271	100,0
	Hayır	0	0
Web adresi Varlığı	Evet	178	65,7
	Hayır	93	34,3
Muhasebe Paket Programı Varlığı	Evet	196	72,3
	Hayır	75	27,7
KKP Kullanımı	Evet	22	8,8
	Hayır	249	91,2

Tablo 10'a bakıldığında işletmelerin kullandıkları muhasebe paket programları 17 adettir. Bir adet de geçersiz cevap bulunmaktadır. Bu bağlamda ankete katılan işletmelerin kullandıkları muhasebe paket programlarına bakıldığında en büyük orana % 21,8 ile ETA7 muhasebe paket programı sahiptir. İkinci olarak %9,6 ile ZİRVE muhasebe paket programı, üçüncü olarak ise %6,6 ile LİNK muhasebe paket programının kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 10: İşletmelerde Kullanılan Muhasebe Paket Programlarına İlişkin Veriler

Programlar	F	%
ZİRVE	26	9,6
DATASSİST	7	2,6
E-MOR	1	,4
E-YAZ	2	,7
ETA	2	,7
ETA SQL	8	3,0
ETA7	59	21,8
LİNK	18	6,6
LİKOM GUSTO	4	1,5
LİKOM PRESTO	4	1,9
LOGO	13	4,8
LOGO GO	13	4,8
LUCA	12	4,4
MİCRO	5	1,8
ORKA	2	,7
ÖZEL YAZILIM	5	1,8
VEGA WİN TİCARİ	11	4,1
abc (Geçersiz)	1	,4

Tablo 11'e bakıldığında KOBİ'lerin 22 tanesinin kurumsal kaynak planlama sistemi kullandığı görülmektedir. Ayrıca kullanılan sistemler işletmeden işletmeye farklılık göstermekte olup yedi farklı sistem kullanılmaktadır. Bunlardan en çok orana sahip olanlar % 2 ile SAP ve Netsis Kurumsal Kaynak Planlama Sistemidir. Bununla birlikte kullanılan diğer sistemlerin %1,6 ile Tiger-Plus, %1,2 ile Linkom, % 0,8 ile Uyumsoft ve %0,4 ile Canias olduğu görülmektedir. Ayrıca ankete katılan işletmelerin %0,8 i özel Kurumsal Kaynak Planlama sistemi kullanmaktadır.

Tablo 11: İşletmelerde Kullanılan Kurumsal Kaynak Planlama Programına İlişkin Veriler

Programlar	F	%
SAP	5	2,0
Netsis	5	2,0
Tiger-Plus	4	1,6
Canias	1	,4
Likom Gusto	3	1,2
Uyumsoft	2	,8
Özel KKP Yazılımı	2	,8

3.8.2. Muhasebe Bilişim Sistemlerinin İşletme Yönetiminde Kullanılmasına İlişkin Verilerin Analizi

3.8.2.1. Cronbach's Alpha Güvenilirlik Testi

Testin güvenilirliğini belirlemek için hesaplanan Cronbach's Alpha Güvenilirlik Testinin katsayısı $\alpha=0,938$ olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre testin güvenilir olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 12: Cronbach's Alpha Güvenilirlik Testi

	Örneklem Sayısı	%
Geçerli	271	100,0
Durum Geçersiz	0	,0
Toplam	271	100,0
Güvenilirlik İstatistikleri		
Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı		İfade Sayısı
	,938	27

3.8.2.2. KMO ve Bartlett Testi

Örneklem büyüklüğünün uygunluğu ile yapılan KMO ve Bartlett's Testine göre hesaplanan değer 0,862 dir. Bu değer Faktör Analizinin bu sorular için uygun olduğunu göstermektedir. Ayrıca değişkenler arasında anlamlı ilişki olduğu Tablo 13'deki Sig. değerinden görülmektedir.

Tablo 13: KMO ve Bartlett Testi

Toplam Yeterliliğin Kaiser-Meyer-Olkin Ölçeği		,862
	Yaklaşık Ki-Kare	6682,328
Bartlett Testinin Küreselliği	Df	351
	Sig.	,000

3.8.3. Faktör Analizi

Çalışmada birbiri ile orta düzeyde ya da oldukça ilişkili anket soruları 5’li likert ölçeği kullanılarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Çok sayıda bu değişkenlerin birkaç kümede toplanabilmesini sağlamak amacı ile faktör analizi yapılmıştır. Bu bağlamda faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi ve az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan istatistiksel tekniktir. Ayrıca faktör analizi bir faktörleşme ya da ortak faktör adı verilen yeni kavramları (değişkenleri) ortaya çıkarma ya da maddelerin faktör yük değerlerini kullanarak kavramların işlevsel tanımlarını elde etme süreci olarak da tanımlanmaktadır. Ayrıca iyi bir faktör oluşturmada değişken azaltma olmalı, üretilen yeni değişken yada faktörler arasında ilişkisizlik sağlanmalı, Ulaşılan sonuçlar, yani elde edilen faktörler anlamlı olmalıdır (Büyüköztürk, 2009).

Faktör analizinde kullanılan iki temel yaklaşım vardır. Bunlardan ilki açımlayıcı faktör analizi ikincisi ise doğrulayıcı faktör analizidir. Açımlayıcı faktör analizi, belli bir hipotezi sınamak yerine, ölçülen faktörlerin doğası hakkında bir bilgi vermeye çalışan analizdir. Doğrulayıcı faktör analizi ise geliştirilen bir hipotezi test etmeye yönelik incelemelerde kullanılan analiz türüdür (Tavşancıl, 2006). Buna göre; çalışmamızda açımlayıcı faktör analizi kullanılmış olup faktörler dört gruba ayrılmaktadır. Grupların soru dağılımları Tablo 14’de gösterilmektedir. Gruplar sırasıyla; muhasebenin diğer birimlerle olan entegrasyonu ve işletme için üretilen bilgiler, muhasebe bilişim sisteminin faydaları, muhasebe bilişim sisteminde karşılaşılan sorunlar ve muhasebe bilişim sisteminin özellikleri olarak belirlenmiştir.

Faktör Analizi sonuçlarına göre “s.22” olarak adlandırılan “Muhasebe bilişim sistemleri işlerin hızını artırır.” maddesi her bir grup için % 40’ın altında kaldığından dolayı herhangi bir gruba dahil edilmemiştir ve Faktör Analizi dışında tutulmuştur. Belirlenen gruplara göre soru içerikleri ise aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 14: Faktör Analizinde Grupların Dağılımı

	Faktor			
	1	2	3	4
s40	,876			
s41	,849			
s43	,833			
s44	,791			
s46	,784			
s38	,783			
s42	,757			
s39	,754			
s36	,751			
s45	,736			
s37	,734			
s35	,720			
s26	,578			
s33	,416			
s24		,791		
s23		,760		
s20		,722		
s21		,696		
s22				
s31			,809	
s32			,651	
s34			,644	
s28			,477	
s29				,469
s27				,712
s30	,441			,545
s25				,481

1. Grup: Muhasebenin Diğer Birimlerle Olan Entegrasyonu ve İşletme İçin Bilgi Üretimi

- Muhasebe bilişim sistemleri ile üretilen raporlar tatmin edicidir.
- Muhasebe bilişim sistemlerinin kurulumu için üst düzey yöneticiler destek vermelidir.
- Muhasebe servisi çalışanları işlerini yaparken bilişim sistemlerinden yoğun şekilde yararlanmaktadırlar.
- İşletmemizde veriler muhasebe servisi çalışanları tarafından düzenli olarak kaydedilir.
- İşletmemizde kaydedilen veriler düzenli olarak sınıflandırılır.
- Muhasebe servisi tarafından hazırlanan raporlar işletmemizde diğer servisler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.
- İşletmemizde yatırım kararları alınırken muhasebe verilerinden önemli ölçüde yararlanılmaktadır.
- İşletmemizde yönetim kararları alınırken muhasebe verilerinden önemli ölçüde yararlanılmaktadır.
- İşletmemizde pazarlama ve satış faaliyetleri yürütülürken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.
- Satılacak olan malların satış şartlarının belirlenmesinde muhasebe biriminden yardım alınmaktadır.
- Üretilen malların satış fiyatının ve miktarlarının belirlenmesinde muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.
- Üretimde kullanılacak olan makinelerin nitelikleri ve kapasiteleri belirlenirken muhasebe biriminden yardım alınmaktadır.
- Üretim için gerekli olan hammadde ve diğer malların ödeme şartları belirlenirken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.

- İşletmemizde kullanılan paket programlar yönetici beklentilerini tamamiyle karşılamaktadır.

2. Grup: Muhasebe Bilişim Sisteminin Faydaları

- Muhasebe bilişim sistemleri işin kalitesini artırır.
- Muhasebe bilişim sistemleri işlerin kontrollü yürütmesini sağlar.
- Muhasebe bilişim sistemleri verimliliği artırır.
- Muhasebe bilişim sistemleri çalışanların performansını artırır.

3. Grup: Muhasebe Bilişim Sisteminde Karşılaşılan Sorunlar

- Muhasebe bilişim sistemlerini etkin bir şekilde kullanabilmek için yoğun eğitim gerekir.
- Muhasebe bilişim sistemlerini kurmanın maliyeti yüksektir.
- Muhasebe bilişim sistemlerini kurmak için çok uzun zaman gereklidir.
- Muhasebe bilişim sistemlerini kullanabilmek için uzman personel gerekir.

4. Grup: Muhasebe Bilişim Sisteminin Özellikleri

- Muhasebe bilişim sistemlerinin kullanımı kolaydır.
- Muhasebe bilişim sistemlerinin kullanımı çok fazla zihinsel gayret gerektirir.
- Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken sık sık sorunlarla karşılaşılır.
- Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken karşılaşılan sorunların kolayca üstesinden gelinebilir.

3.8.3.1. Muhasebenin Diğer Birimlerle Olan Entegrasyonu ve İşletme İçin Bilgi Üretimi

Katılımcıların muhasebenin diğer birimlerle olan entegrasyonu hakkındaki görüşlerinin belirlenmesine yönelik kendilerine 14 adet likert ifadesi verilmiş olup katılım düzeyleri Tablo 15’de gösterilmiştir. “Muhasebe bilişim sistemlerinin kurulumu için üst düzey

yöneticiler destek vermelidir” ifadesi katılımın en çok olduğu (% 93), “Üretim için gerekli olan hammadde ve diğer malların ödeme şartları belirlenirken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır” ifadesi ise katılım düzeyinin (% 24) en az olduğu ifadedir.

Birinci gruba ait ifadelere bakıldığında genel olarak katılma eylemi gözlense de standart sapma değerlerine bakıldığında ifadelere verilen cevapların değişken olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 15: Muhasebenin Diğer Birimlerle Olan Entegrasyonu ve İşletme İçin Bilgi Üretimi Grubuna Ait Veriler

İFADELER (n=271)		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	Std Sapma
		%	%	%	%	%		
s.26	Muhasebe bilişim sistemleri ile üretilen raporlar tatmin edicidir.	-	3,0	12,9	56,8	27,3	4,08	0,71
s.33	Muhasebe bilişim sistemlerinin kurulumu için üst düzey yöneticiler destek vermelidir.	-	1,5	5,5	46,1	46,9	4,38	0,66
s.35	Muhasebe servisi çalışanları işlerini yaparken bilişim sistemlerinden yoğun şekilde yararlanmaktadırlar.	5,5	8,5	9,2	48,0	28,8	3,85	1,09
s.36	İşletmemizde veriler muhasebe servisi çalışanları tarafından düzenli olarak kaydedilir.	6,3	3,0	5,9	48,3	36,5	4,05	1,05
s.37	İşletmemizde kaydedilen veriler düzenli olarak sınıflandırılır.	4,4	8,5	7,7	51,4	28,0	3,90	1,04
s.38	Muhasebe servisi tarafından hazırlanan raporlar işletmemizde diğer servisler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.	4,4	10,3	16,2	48,1	21,0	3,70	1,05
s.39	İşletmemizde yatırım kararları alınırken muhasebe verilerinden önemli ölçüde yararlanılmaktadır.	4,8	10,0	28,7	34,7	21,8	3,5	1,08
s.40	İşletmemizde yönetim kararları alınırken muhasebe verilerinden önemli ölçüde yararlanılmaktadır.	7,7	11,1	14,0	36,6	30,6	3,71	1,22
s.41	İşletmemizde pazarlama ve satış faaliyetleri yürütülürken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.	8,5	8,9	14,8	37,3	30,5	3,72	1,22
s.42	Satılacak olan malların satış şartlarının belirlenmesinde muhasebe biriminden yardım alınmaktadır.	10,7	6,3	9,6	40,6	32,8	3,78	1,26
s.43	Üretilecek olan malların satış fiyatının ve miktarlarının belirlenmesinde muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.	8,5	10,0	12,9	42,4	26,2	3,67	1,20
s.44	Üretimde kullanılacak olan makinelerin nitelikleri ve kapasiteleri belirlenirken muhasebe biriminden yardım alınmaktadır.	10,3	15,9	16,2	33,6	24,0	3,45	1,29
s.45	Üretim için gerekli olan hammadde ve diğer malların ödeme şartları belirlenirken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.	14,0	10,0	12,2	35,4	28,4	3,54	1,36
s.46	İşletmemizde kullanılan paket programlar yönetici beklentilerini tamamiyle karşılamaktadır.	9,2	14,0	18,1	31,8	26,9	3,53	1,27

3.8.3.2. Muhasebe Bilişim Sisteminin Faydaları

Katılımcıların muhasebe bilişim sisteminin faydaları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesine yönelik kendilerine 4 adet likert ifadesi verilmiş olup katılım düzeyleri Tablo 16’de gösterilmiştir. “Muhasebe bilişim sistemleri işin kalitesini artırır” ifadesi katılımın en çok olduğu (% 91,9), “Muhasebe bilişim sistemleri verimliliği artırır” ifadesi ise katılım düzeyinin (% 7) en az olduğu ifadedir.

İkinci gruba ait ifadelere bakıldığında genel olarak katılma eylemi gözlenirse de standart sapma değerlerine bakıldığında ifadelere verilen cevapların değişken olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 16: Muhasebe Bilişim Sisteminin Faydaları Grubuna Ait Veriler

İFADELER (n=271)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Ortalama	Std Sapma
	%	%	%	%	%		
s.20 Muhasebe bilişim sistemleri işin kalitesini artırır.	-	0,7	7,4	25,8	66,1	4,57	0,66
s.21 Muhasebe bilişim sistemleri işlerin kontrollü yürümesini sağlar.	-	0,7	8,9	45,8	44,6	4,34	0,66
s.23 Muhasebe bilişim sistemleri verimliliği artırır.	1,5	5,5	9,2	39,1	44,7	4,19	0,92
s.24 Muhasebe bilişim sistemleri çalışanların performansını artırır.	1,1	3,7	11,4	53,5	30,3	4,08	0,81

3.8.3.3. Muhasebe Bilişim Sisteminde Karşılaşılan Sorunlar

Katılımcıların muhasebe bilişim sistemlerinde karşılaşılan sorunlar hakkındaki görüşlerinin belirlenmesine yönelik kendilerine 4 adet likert ifadesi verilmiş olup katılım düzeyleri Tablo 17’de gösterilmiştir. “Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken sık sık sorunlarla karşılaşılır” ifadesi katılımın en çok olduğu (% 52,8), “Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken karşılaşılan sorunların kolayca üstesinden gelinir” ifadesi ise katılım düzeyinin (% 37,3) en az olduğu ifadedir.

Üçüncü gruba ait ifadelerle bakıldığında genel olarak katılma eylemi gözlenirse de standart sapma değerlerine bakıldığında ifadelerle verilen cevapların değişken olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 17: Muhasebe Bilişim Sisteminde Karşılaşılan Sorunlar Grubuna Ait Veriler

İFADELER (n=271)		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	Std Sapma
		%	%	%	%	%		
s.25	Muhasebe bilişim sistemlerinin kullanımı kolaydır.	1,5	3,2	35,8	21,8	8,9	3,04	0,97
s.27	Muhasebe bilişim sistemlerinin kullanımı çok fazla zihinsel gayret gerektirir.	0,7	7,7	43,6	35,1	12,9	3,51	0,84
s.29	Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken sık sık sorunlarla karşılaşılır.	1,5	17,0	28,7	38,0	14,8	3,47	0,98
s.30	Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken karşılaşılan sorunların kolayca üstesinden gelinir.	12,9	24,4	20,7	23,2	18,8	3,10	1,31

3.8.3.4. Muhasebe Bilişim Sisteminin Özellikleri

Katılımcıların muhasebe bilişim sisteminin özellikleri hakkındaki görüşlerinin belirlenmesine yönelik kendilerine 4 adet likert ifadesi verilmiş olup katılım düzeyleri Tablo 18’de gösterilmiştir. “Muhasebe bilişim sistemlerini kullanabilmek için uzman personel gerekir” ifadesi katılımın en çok olduğu (% 90), “Muhasebe bilişim sistemlerini kurmak için çok uzun zaman gereklidir” ifadesi ise katılım düzeyinin (% 14,8) en az olduğu ifadedir.

Dördüncü gruba ait ifadelerle bakıldığında genel olarak katılma eylemi gözlenirse de standart sapma değerlerine bakıldığında ifadelerle verilen cevapların değişken olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 18: Muhasebe Bilişim Sisteminin Özellikleri Grubuna Ait Veriler

İFADELER (n=271)		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	Std Sapma
		%	%	%	%	%		
s.28	Muhasebe bilişim sistemlerini etkin bir şekilde kullanabilmek için yoğun eğitim gerekir.	-	4,8	12,9	59,1	23,2	4,00	0,74
s.31	Muhasebe bilişim sistemlerini kurmanın maliyeti yüksektir.	-	0,7	17,0	47,6	34,7	4,16	0,72
s.32	Muhasebe bilişim sistemlerini kurmak için çok uzun zaman gereklidir.	1,5	13,3	15,1	49,8	20,3	3,74	0,97
s.34	Muhasebe bilişim sistemlerini kullanabilmek için uzman personel gerekir.	1,5	2,2	6,3	61,6	28,4	4,13	0,74

Son olarak Faktör Analizi doğrultusunda grupların dışında tuttuğumuz “Muhasebe bilişim sistemleri işlerin hızını artırır” ifadesine % 91,9 oranla katılım olduğu Tablo 19’da görülmektedir. Bu ifadeye ait verilere bakıldığında genel olarak katılma eylemi gözlense de standart sapma değerine bakıldığında ifadeye verilen cevapların değişken olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 19: Muhasebe Bilişim Sistemleri İşlerin Hızını Artırır İfadesine Ait Veriler

İFADELER (n=271)		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	Std Sapma
		%	%	%	%	%		
s.22	Muhasebe bilişim sistemleri işlerin hızını artırır.	-	1,5	6,6	51,3	40,6	4,31	0,66

3.8.4. Muhasebe Bilişim Sistemlerini Kullanırken Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Verilerin Analizi

Anketin bu bölümünde katılımcılara muhasebe bilişim sistemleri kullanılırken en çok hangi sorunlarla karşılaştıkları sorulmuştur. Katılımcılardan gelen cevaplar yine SPSS 20. İstatistik paket programında frekans analizine tabi tutulmuştur. Buna göre Tablo 20'ye bakıldığında katılımcıların % 46,5'i nitelikli personel bulunmamasını muhasebe bilişim sistemini kullanırken başlıca sorun olarak görmekte-dirler. %15,1 i yönetici ve personelin eğitim sorunu ve uzmanlaşma sorunu nedeniyle sistemleri kullanırken zorluk yaşandığını düşünmektedir. Ayrıca % 16,2'si enformasyon eksikliği ve %10'u örgüt ve örgütlenme sorunları nedeniyle muhasebe bilişim sistemlerini etkin bir şekilde kullanamadıklarını düşünmektedir.

Tablo 20: Muhasebe Bilişim Sistemlerini Kullanırken Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Verilerin Analizi

Seçenekler	F	%
Nitelikli Personel Bulunmaması	126	46,5
Yönetici ve Personelin Eğitim Sorunu	41	15,1
Uzmanlaşma	32	15,1
Enformasyon Eksikliği	44	16,2
Örgüt ve Örgütlenme Sorunu	27	10,0

SONUÇ VE ÖNERİLER

KOBİ'ler ekonomik faaliyetlerden, ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin artırılmasına, ithalattan ihracata kadar birçok alanda büyük katkıları olan ekonomik kurumlardır. Sadece ülkemizde değil diğer ülkelerde de KOBİ'ler kalkınma sürecinde önemli rol oynamaktadırlar. Ancak ülkemizde KOBİ'ler yıllardır birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunların en başında ise KOBİ'nin ortak bir tanımının yapılamaması ve dolayısı ile KOBİ'lerle ilgili kurum ve kuruluşlar bu işletmelere sağlayacağı hizmetleri kendi KOBİ tanımları doğrultusunda gerçekleştirmektedirler.

Günümüzde KOBİ'lerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için bilişim teknolojilerini bünyelerinde barındırmak zorundadırlar. Çünkü küreselleşme ile KOBİ'lerin ihtiyacı olan bilişim teknolojileri büyük bir hızla yayılmaktadır ve dolayısı ile bir takım yenilikleri ve değişimleri beraberinde getirmektedir. Bu değişimlere uyum sağlayamayan işletmelerin ise faaliyetlerini sürdürmeleri pek de mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda yaşanan değişimlerden üretimden pazarlamaya, finansman insan kaynaklarına işletmenin bütün fonksiyonları nasibini almış, muhasebe de bunlardan ayrı kalmayıp bilişim teknolojilerini bünyesinde barındırmıştır.

Bu çalışma, Sakarya Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı KOBİ'lerin Muhasebe Bilişim Sistemi kullanımlarına yönelik yapılmış olup katılımcıların MBS'nin sağladığı kolaylıkların farkında olup olmadıklarını ölçmeye yöneliktir. Ankete 854 KOBİ arasından 271'i iştirak etmiş olup çalışmanın sonuçları aşağıda sıralanmaktadır.

Anket sonuçları faaliyet alanına göre analiz edildiğinde Ana Metal Sanayi %3.3, İçecek Ürün İmalatı %6.3, Kimyasal Ürün İmalatı %8.5, Mobilya % 8.9, Plastik ve Kauçuk %6.3, Metal Ürünleri % 9.2 olup toplamda %42.5'i üretim işletmesinden oluşmaktadır. Diğer bir taraftan işletme büyüklüğüne göre % 8.5'inin 1-5, % 37,6'sının 6-25 % 31,7'sinin 26-100, %22,1'inin 101 ve üzeri çalışan sayısına sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre % 53.8'inin 26 kişiden fazla çalışanı bulunan işletmeler olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan işletmelerin büyük çoğunluğu bilişimin sadece bilgisayarlar ve internet aracılığı ile olduğunu düşünmektedir. Yapılan istatistikler sonucunda işletmelerin % 91,9'u muhasebe bilişim sistemlerinin işlerin kalitesini artıracaklarını,

%90,4'ü işlerin daha hızlı ve kontrollü şekilde yürütüleceğini, %83,7'si verimliliğin artacağını ve %83,7'si çalışanların performansını olumlu yönde etkileyeceğini düşünmektedir. Bu oranlar göz önüne alındığında katılımcıların Muhasebe Bilişim Sistemlerinin işletmelere sağlayacağı faydaların farkında oldukları görülmektedir. Ancak yine sonuçlar göstermektedir ki bütün bu faydalarının bilinmesine rağmen muhasebe bilişim sistemleri ankete katılan işletmelerin sadece küçük bir kısmında kullanılmaktadır. Ayrıca işletmeler için son derece önemli olan kurumsal kaynak planlama sistemleri ankete katılan işletmelerin sadece % 8,8'inde kullanılmakta olup bu işletmeler 100'ün üzerinde çalışanı olan üretim işletmeleridir. Üretim işletmelerinin ise KKP sistemi olmadan stok, üretim-planlama-kontrol, maliyetleme, insan kaynakları ve müşteri ilişkileri gibi konulara ilişkin yeterli seviyede bilgiyi elde etmeleri mümkün değildir. Bununla birlikte ankete katılan işletmelerin % 72,3'ünde muhasebe paket programları kullanılmaktadır. Buradan katılımcıların bilişim sistemlerini kullanmaya meyilli oldukları ancak gerek üst yöneticilerin destek vermemesi gerek nitelikli personelin bulunmaması gerekse kaynak yetersizliğinden dolayı muhasebe bilişim sistemleri işletmelerde etkin bir şekilde kullanılmamaktadır. Katılımcıların bu sistemlerin sağladığı kolaylıkları bilerek hala kullanmamalarının diğer bir nedeni ise muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken sık sık sorunlarla karşılaşılacağına düşünülmesi ve bu sorunların kolayca üstesinden gelinemeyeceği kaygısıdır. Ayrıca katılımcıların % 47,6'sı muhasebe bilişim sistemlerini kurmanın maliyetinin yüksek olduğunu düşünmektedir. % 49,8'i ise muhasebe bilişim sistemlerini kurmak için uzun zaman gerektiğini savunmaktadır.

Genellikle az sayıda çalışan ile varlığını sürdüren ve basit düzeyde bir işleyişe sahip olan işletmelerin önemli bir kısmı alım satım işleri yapan ve stok bazlı çalışan işletmelerdir. Dolayısı ile bu tür işletmeler karmaşık sistemlerden ziyade, basit yapılı ve kullanımı kolay sistemleri tercih etmektedirler. Hatta birçoğu çalışan sayısı ve iş yükü az olması dolayısıyla kâğıda dayalı sistemleri kullanmaktadırlar. Ancak işletme büyüdükçe ve faaliyetler arttıkça muhasebe biriminde paket programlara ve kurumsal kaynak planlama sistemlerine olan ihtiyaç artacaktır. Aksi takdirde işletmeler hiçbir zaman tam zamanlı ve doğru bilgiye ulaşmakta büyük zorluklarla karşılaşmaları kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca gerekli olan bu bilgilere ulaşmak için daha çok çaba, zaman ve para harcamak zorunda kalacaklardır. Bu bağlamda günümüz rekabet

ortamında işlerin planlı, kontrollü ve daha az maliyetle gerçekleşmesi için işletmelerin sadece muhasebe biriminde değil işletmenin bütün departmanlarında bilişim sistemlerini kullanmaları bir zorunluluk olarak değerlendirilmektedir.

Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

Literatürde MBS ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmaların büyük bir kısmının sanayisi az gelişmiş olan şehirlerde faaliyet gösteren KOBİ'lere dönük olarak yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar sonucunda varılan ortak sonuç ise KOBİ'lerin MBS'yi etkin bir şekilde kullanmadıklarıdır. Bu bağlamda KOBİ'lerin muhasebe bilişim sistemlerinden etkin şekilde yararlanıp yararlanmadığının tespitine yönelik olarak sanayisi gelişmiş olan şehirlerde de benzer sonuçlara ulaşıp ulaşılamayacağını tespiti bir ihtiyaç olarak değerlendirilmiştir. Nitekim Sakarya İlinde yapılan bu çalışmanın sonuçları göstermiştir ki sanayisi gelişmiş olan Sakarya İlinde de MBS'den etkin bir şekilde yararlanılmamaktadır. Bu sonuç sanayisi az gelişmiş olan şehirlerde faaliyet gösteren KOBİ'ler ile sanayisi gelişmiş olan şehirlerde faaliyet gösteren KOBİ'lerde MBS'nin etkin kullanımını açısından anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. MBS'nin kullanım düzeyine ilişkin olarak sanayisi gelişmiş illerdeki KOBİ'ler ile sanayisi gelişmemiş illerdeki KOBİ'ler arasında bir farklılık olup olmadığının tespitine ilişkin olarak Sanayisi gelişmiş olan diğer illerde de MBS'nin kullanım düzeyine ilişkin araştırma yapılmasına ihtiyaç olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- AKDOĞAN, N. (2004), *Maliyet Muhasebesi Uygulamaları*, Gazi Kitapevi, Ankara
- ALPUGAN, O., M.H. DEMİR, M. OKTAV, N.ÜNAR (1997), *İşletme Ekonomisi ve Yönetimi*, 5.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul
- ANTONY, W.P. ve Diğerleri (2010), *Human Resource Management A Strategic Approach*, Cengage Learning, Mason
- ARGUN, D. (1998), *Seyahat Acenteleri ve Tur Operatörlerinde Muhasebe Organizasyonu*, Alfa Yayınları, İstanbul
- ATABEY, A.N. ve R. PARLAKKAYA (2004), *Muhasebede Belge Düzeni*, Nobel Yayınları No.656 Ankara
- AYPEK, N. (2001), *KOBİ Finanslama Sürecinde Yeni Finansman Teknikleri*, I. Avusturya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Kongresi, Tika Yayınları, Ankara
- BANAR, K. (2001), *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Esk
- BEHAN, K. ve D. HOLMES (1990), *Understanding Information Tecnology: Text, Reading and Cases*, Prentice Hall, New York
- BODNAR, G.H. ve W.S. HOPWOOD (1998), *Accounting Information Systems*, A Simon&Schuster Co., 7thed., New Jersey
- BOOCKHOLDT, J.L. (1996), *Accounting Information Systems*, A Simon&Schuster
- BÜYÜKMİRZA, K. (1998), *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*, Barış Yayınevi, Ankara
- BÜYÜKMİRZA, K. (2000), *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*, 8.Baskı, Barış Yayınevi, Ankara
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2009), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara
- CEMALCILAR, Ö. ve Diğerleri (2002), *Genel Muhasebe*, AÖF Yayınları, No.718 Co., 7thed., New Jersey
- CURRAN, T.A. ve A. LEDD, *SAP R/3 Business Blueprint: Understanding Enterprise Supply Chain Management*, Prentice Hall
- CURRAN, T.A. ve Diğerleri (1998), *SAP R/3 Business Blueprint: Understanding the Business Process Referance Model*, Prentice Hall
- ÇELİK, A., T. AKGEMCİ (2010), *Yönetim Bilişim Sistemleri*, Gazi Kitapevi, Ankara
- ERDEN, S.A. (2004), *Stratejik Maliyet Yönetimi*, Türkmen Kitapevi, İstanbul

- ESEN, H. Ö. (1998), *İşletme Yönetiminde Sistem Yaklaşımı*, 3. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul
- GİL, D.N. (2009), *Management Information Systems and Strategic Performances: The Role of Top Team Composition*, *International Journal of Information Management*, Volume.29
- GÖKÇEN, H. (2007), *Yönetim Bilgi Sistemleri*, Palme Yayıncılık, Ankara
- HACIRÜSTEMOĞLU, R. (2000), *Maliyet Muhasebesi*, 3. Baskı, Türkmen Kitapevi, İstanbul, 2000
- HICKS, James O. (1993), *Management Information Systems*, West Publishing Company, Minneapolis
- HOŞÇAN, Y. Ve Diğerleri (2003), *Yönetim Bilgi Sistemleri*, 2. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ankara
- İRAZ, R. (2007), *Organizasyonlarda Karar Verme ve İletişim Sürecinin Etkinliği Bakımından Bilgi Teknolojilerinin Rolü*
- JONES, M.C. ve R.L.PRIZE (2004), *Organizational Knowledge Sharing in ERP Implementation: Lessons From Industry*, *Journal of Organizational and User Computing*, Volume.16, Iss.1
- KARAHOCA, D. ve A. KARAHOCA (1998), *Yönetim Bilişim Sistemleri*, 1.Baskı, Beta Yayım Dağıtım, İstanbul
- KARAKAYA, M. (2007), *Maliyet Muhasebesi*, Gazi Kitapevi, 3. Basım
- KARCIOĞLU, R. (2000), *Stratejik Maliyet Yönetimi, Maliyet ve Yönetim Muhasebesinde Yeni Yaklaşımlar*, Aktif Yayınevi, Erzurum
- KOZA, M., (2008), *Bilgi Yönetimi*, Kum Saati Yayınları, İstanbul
- KÜÇÜKSAVAŞ, N. (2001), *Genel Muhasebe*, Beta Yayınları, İstanbul
- KWIN, C. ve T.W. MALONE (1994), *Information Technology and Work Organizations*, Oxford University Pres, New York
- LAUDON, K. C. ve J. P. LAUDON (2002), *Management Information Systems: Managing the Digital Firm*, 7th ed., Prentice Hall, New Jersey
- LAUDON, K. C. ve J. P. LAUDON (2005), *Essentials of Management Information Systems: Managing the Digital Firm*, 6th ed., U.S.A., Pearson Prentice Hall
- LAUDON, K.C. ve J.P. LAUDON (2003), *Management Information Systems: Managing the Digital Firm*, New Jersey

- LAUDON, K.C. ve J.P. LAUDON (2011), *Essentials of Management Information Systems Organization & Technology in the Networked Enterprise*, 4th ed., Prentice Hall Inc., New Jersey
- LEVY, M. ve P. POWELL, *Strategies for Growth in SMEs: The Role of Information and Information Systems*, 1. ed., Elsevier
- LEZKİ, Ş., S. AYDIN, Ö. OKTAL, N. TİMUR, S. ÖNCE (2012), *İşletme Bilgi Sistemleri*, Anadolu Üniversitesi Yayını No.2690, Açıköğretim Fakültesi Yayını No.1656
- MUCUK, İ., (2010), *Modern İşletmecilik*, 17. Basım, Türkmen Kitapevi, İstanbul
- OLUÇ, M. (1969), *İşletme Organizasyonu ve Yönetimi*, 3. Basım, Duran Ofset Basımevi, İstanbul
- ÖZSEVEN, T. (2012), *Veri Tabanı Yönetim Sistemleri*, 3. Baskı, Murathan Yayınları
- PASS, S. (1997), *Discovering Value in a Mountain of Data*, OR/MS Today
- REID, G. ve J. SMITH (2007), *Reporting in Small Firm's Financial Management*
- ROOMNEY, M.B. ve P.J. STAINBART (2003), *Accounting Information Systems*, 9th ed., Prentice Hall, U.S.A.
- SEVİLENGÜL, O. (1994), *Genel Muhasebe*, 3. Baskı, Ankara
- SEVİLENGÜL, O. (1995), *Genel Muhasebe*, 4. Baskı, Lazer Ofset, Ankara
- SEVİLENGÜL, Ö. (1994), *Genel Muhasebe*, 3. Baskı, Ankara
- SEVİM, A. ve Diğerleri (2003), *Yönetim Bilgi Sistemi*, Anadolu Üniversitesi Yayını, No.1471, Eskişehir
- SEVİM, Ş. (2005), *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Dumlupınar Üniversitesi Yayınları Kütahya
- STAIR, Ralph ve G. REYNOLDS (2010), *Principles of Information Systems*, Cengage Learning, Boston
- SÜRMEİLİ, F. (1978), *Sistem Yaklaşımı Açısından Finansal Bilgi Sistemi ve Maliyet Muhasebesi Alt Sistemi Uygulamaları*, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, No.198/128, Eskişehir
- SÜRMEİLİ, F. (1996), *Muhasebe Bilgi Sistemi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Yayınları, No.115, Eskişehir

- SÜRMELİ, F. (2005), *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Yayın No.1644
- ŞAHİN, M. (2008), *Yönetim Bilgi Sistemleri*, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir
- ŞAN, Ö. (1996), Genel İşletme, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.931
- ŞAN, Ö. (2000), *Genel İşletme*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- ŞİMŞEK, M.Ş. (2006), *İşletme Bilimlerine Giriş*, Adım Matbaacılık, Konya
- TAVŞANCIL, E. (2006), Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- TEKİN, M. ve Diğerleri (2000), *Değişen Dünya Teknolojileri Yönetimi*, Damla Ofset, Konya
- TİMİSİ, N., *Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi*, Dost Kitapevi, Ankara
- TOKAÇ, A. (2006), *İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu ve Denetimi*, Tunca Kitapevi, İstanbul
- ÜLGEN, H. (1980), *İşletme Yönetiminde Bilgisayarlar*, Fatih Yayınevi, İstanbul
- ÜLGEN, H. ve S.K. MİRZE (2004), *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, Literatür Yayınları, İstanbul
- VEEKEN, V.D., J.M. HENK ve M.C.F. WOUTERS (2002), *Using Accounting Information Systems By Operations Managers in a Project Company, Management Accounting Research*, Volume.13
- WELLING, L., L. THOMSON (2005), *PHP ve MySQL*, Çeviren: Belgin Elçioğlu, 3.Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım
- WILKINSON, J.W., M.J. CERULLO, N. RAVAL ve B.WONG-ON-WING (2000), *Accounting Information Systems*, 4thed., John Wiley&Sons Inc., U.S.A.
- WOODWARD, J. (1980), *Industrial Organization: Theory and Practice*, 2nd ed., Oxford University Pres, New York
- YÜCEL, G. (1986), *İşletmelerde İç Raporlama Sistemi*, İ.Ü. İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü, Yayın No.48, İstanbul

Sürekli Yayınlar

- ACAR, D. ve V.ÖMÜRBEK (2003), Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Bilgi Sistemi Kullanımı Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama: Gıda Sektörü, *Muhasebe Finansman Dergisi*, Sayı.20

- ANAMERİÇ, H., (2005), *Bilgi Merkezlerinin Yönetiminde Bilgi Sistemlerinin Rolü*, Bilgi Dünyası, Sayı.6, No.1, s.15-35
- ARAT, M.E. (2004), *Muhasebe Örgütlenmesi*, Marmara Üniversitesi, Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, No.528/762, İstanbul
- AYBOĞA, H. (2001), İşletmelerde Muhasebe Hukuku Belge ve Organizasyonu, *Mali Çözüm Dergisi*, Yıl.11, Sayı.56, Eylül
- AYDOĞAN, E. (2008), Kurumsal Kaynak Planlaması, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl.12, Sayı.2, s.107-118
- BAYRAKTAR, E. ve M. EFE (2006), Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) ve Yazılım Seçim Süreci, Selçuk Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı.15, s.689-709
- BREEN, J., N. SCIULI ve C. CALVERT (2003), The Role of The External Accountant in Small Firms, *A Paper For The Small Enterprise Association of Australia*, New Zeland, 16th Annual Conferance, Ballarat
- BURGESS, S. (1997), *A Catagorized Study of The Use of IT in Small Business Victoria*, Melbourne, Australia
- DEMİR, B. (2001), İşletmelerde Muhasebe İletişimi, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt.3, Sayı.4, s.13-28
- DİNÇ, E. ve H. ABDİOĞLU (2009), İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-10 Şirketleri Üzerine Amprik Bir Araştırma, *Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt.12, Sayı.21, s.157-184
- DOĞAN, A., A.TANÇ ve Ş.G. TANÇ (2004), Felaketten Kurtulma Planı ve Muhasebe Bilgi Sistemi: Kayseri'deki Büyük Ölçekli Sanayi İşletmeler Üzerine Bir Uygulama, Osmangazi Üniversitesi, *İ.İ.B.F. 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Kitabı*, Eskişehir
- EMİN, F. T. (2007), Yüksek Öğretim Kurumlarında Stratejik Bilgi Sistemi Kurulumuna Yönelik Bütüncül Bir Yaklaşım, Selçuk Üniversitesi, *İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Yıl.7, Emin Kayar Özel Sayısı, s.157-170
- FARLAN Mc. ve F. WARREN (1990), The 1990's: Information Decade, *Bussiness Quarterly*, Cilt.55, Sayı.1, s.73-75

- FİDAN, H. (2009), Pazarlama Bilgi Sistemi (PBS) ve Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS)'nin Pazarlamada Kullanımı, *Journal of Yaşar Unniversity*, Sayı.4
- GÖKDENİZ, Ü. (2005), İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı.27
- GÜRDAL, K. (2004), Yeni Ekonomi Kavramı ve Muhasebe Anlayışı, *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, Sayı.4, 87-110
- GÜZEL, T. ve Z. MERSİN (2007), Bilgi Teknolojilerinin İşletmelerin Muhasebe Uygulamalarında Yarattığı Değişim, *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, Sayı.35, s.172-177
- KARACAER, S. ve N. İBRAHİMOĞLU (2003), İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sistemi, İç Kontrol, Verimlilik İlişkisi ve Önemi, *H.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt.21, Sayı.1, 211-228
- KARAGÜL, A.A., Bilgi Yönetimi, Kurumsal Kaynak Planlaması ve Muhasebe Bilgi Sistemi Çerçevesinde Muhasebe Eğitimi, *Türkiye 24. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, Fethiye
- KEÇEK, G. ve E. YILDIRIM (2009), Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) ve İşletme Açısından Önemi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, IISN:1304-0278
- McMAHAN, R. ve S. HOLMES (1991), *Small Business Financial Management Practices in North America: A Literature Review*, Journal of Small Business Management, Volume.29
- MİZRAHİ, R. (2011), Kobi'lerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkin Kullanımı Üzerine Bir Araştırma, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2
- NARALAN, A. (2007), Bilgi Sistemlerinde Olumsuz Senaryolar ve ÇAykur Uygulaması, Atatürk Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, *Ege Akademik Bakış/ Ege Academic Review*, İzmir, s.595-611
- ÖZEN, Ü. ve M. BİNGÖL (2006), İşletmelerde Bilişim Teknolojileri ve Yenilikçilik: Erzurum, Erzincan ve Bayburt'taki KOBİ'lerde Bir Araştırma, Cilt 10, Sayı 2
- PEKDEMİR R. Ve M.M. ÖNAL (1999), Bilgi Teknolojisindeki Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine Etkileri, *İ.İ.E. Yönetim Dergisi*, Yıl.10, Sayı.34
- ŞAN, M. (2005), Kalkınma Planlamasında Bilgi Yönetimi ve Devlet Planlama Teşkilatı İçin Kurumsal Bilgi Politikası Modeli, Yayın No. Dpt2687, Yönetim Bilgi Merkezi Dairesi Başkanlığı, Ankara

- ŞAKLAK, Ö. ve Y. BURAN (2010), Küçük ve Orta Boy İşletmelerde (KOBİ) Muhasebe Bilgi Sisteminin Önemi, Ulusal Meslek Yüksek Okulları Öğrenci Sempozyumu
- ŞENGEL, S. (1998), Almanya’da Muhasebe Eğitimi ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi*, ss. 241-260
- TALU, Ş. (2004), *Kurumsal Kaynak Planma*, İstanbul Ticaret Odası
- TMMOB Makine Mühendisleri Odası Endüstri İşletme Mühendisliği Meslek Dalı Ana Komisyonu, *İzmir Şubesi Klavuzu*
- USLU, S. ve DEMİREL, Y. (2002), Kobilerde Çalışanların Sorunları Üzerine Bir Araştırma, *Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı.12, s.173-184
- YAZICI, N., Bir Bilgi Sistemi Olarak Muhasebenin Kobi’lerin Yönetim Kararlarına Etkisi: Erzurum Araştırması, Artvin Çoruh Üniversitesi MYO
- YELDAN, D. (1991), Yönetim Bilişim Sistemleri ve Uygulamaları, *Manisa İİBF Dergisi*, No.1, s.336
- YILDIZ, F. (2002), *Tek Düzen Hesap Çerçevesi ve Hesap Planının Uygulama Sonuçları*, De Yayınları, İstanbul
- YILDIZ, Ö. R. , Bilişim Sistemleri Denetimi ve Sayıştay, *Sayıştay Dergisi*, Sayı.65 (Özel)
- YILMAZ, B. (2004), Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Toplumda Üstlendikleri Roller Bakımından Analizi, *Dış Ticaret Dergisi*

Tezler

- AKPINAR, Y. (2007), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi Araştırması: Gaziantep ve Kahramanmaraş Örneği, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, *Yüksek Lisans Tezi*, Kahramanmaraş
- CERAN, Y. (1993), İşletme Fonksiyonlarından Muhasebe ve Muhasebe Fonksiyonunun İşletme Organizasyonu İçindeki Yeri ve Önemi İle Muhasebenin Organizasyonu, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.Ü., İşletme İktisadi Enstitüsü, İstanbul
- DAŞTAN, A. (2005), Bilgi ve Eğitim Teknolojilerinde Yaşanan Gelişmelerin Muhasebe Eğitimine Etkisi: Türkiye Değerlendirmesi, *Doktora Tezi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon

- DOĞAN, D.U. (1999), Yönetmel Karar Almada Muhasebe Bilgilerinin Önemi ve İşlevi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir
- DÜLGERLER, M. (2007), Kurumsal Kaynak Planlaması ve Web Servisleri ile Bir ERP Uygulaması, Beykent Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar Mühendisliği, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul
- KANDIRALI, Ş. (1984), İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu ve Bir İnceleme, İ.Ü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul
- KARA, A. (2007), Bilgi Teknolojilerinin Çalışanlar Tarafından Benimsenmesi: Kdz. Ereğli'deki KOBİ Çalışanları Uygulaması, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak
- KAYNAR, Y. (2010), Muhasebe Bilgi Sisteminde Üretilen Temel Performans Göstergelerinin (Key Performance Indicators) Karar Verme Süreçlerinde Kullanımı, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı, *Yüksek Lisans Tezi*
- ONURSOY, A. (1999), Yönetim Bilgi Sistemleri ve Yönetim Kararlarında Karar Destek Bilgi Sisteminin Araştırılması, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir
- ÖNDER, E. (2005), Yönetim Bilişim Sistemleri Kapsamında Web Tabanlı İlişkiyel Veritabanı Yönetim Sistemleri ve Bir Uygulama", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, *Yüksek Lisans Tezi*
- ÖZCAM, Y. (2010), Bilişim Teknolojilerinin İşletmelerde İletişim ve Karar Alma Faaiyetlerine Etkileri: Kocaeli İlinde Faaliyet Gösteren Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİ) ve Bir Kamu Kurumunda Uygulama, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yüksek Lisans Tezi*
- ÖZCAN, B. (2006), Yönetim Bilişim Sistemleriyle İşletmelerde Değer Yaratılması, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul
- SAVSAR, C. (2005), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde (KOBİLER) Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi: Çorum İlindeki Kobilerde Tamamlayıcı Bir

Araştırma, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul

ŞAHİN, A. (2006), Yönetim Bilgi Sistemleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, *Yüksek Lisans Tezi*, Isparta

VARICI, İ. (2007), Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi: Orta ve Doğu Karadeniz'deki KOBİ'ler Üzerinde Bir Uygulama, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, *Yüksek Lisans Tezi*, Trabzon

Diğer Kaynaklar

ACAR, D. ve H. DAĞLAR (2006), Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Muhasebe Bilgi Sistemleri Katkısı

AKMAN, N. (2010), Yönetim Bilişim Sistemleri Dersi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Enformatik Anabilim Dalı, İstanbul

ALIRAVCI, C. (1995), Virüs Haftalık Bilişim Gazetesi, http://www.opal.com.tr/makaleler/yonetim_bilgi_sistemleri.asp, (03.04.2013)

CANSEN, E., (2007), KOBİ'lerde Muhasebe ve Finansman, <http://www.kobimeydan.com.tr/bilgimerkezi/0202/739/2> (17.03.2013)

EVCİMEN, T. (2010), Stratejik Bilişim Sistemleri, <http://www.evcimen.com/wht002.htm>, (29.09.2012)

MARDAN, R. Orçun (2007), Bilgi ve İletişim Teknolojileri, <http://www.baskent.edu.tr/omadran/eskiweb/donem0405/ilf301/dersnotu/hafta5.pdf>

TTK. Md. 56

VUK. Md. 182, 193, 197

EKLER

EK 1: Anket

Bir Bilişim Sistemi Olarak Muhasebe'nin Küçük ve Orta Boy İşletmeler Üzerindeki Etkisi; Sakarya İli Örneği

Değerli Katılımcı,
Bu çalışmayı yapma amacımız Küçük ve Orta Boy işletmelerin (KOBİ) Muhasebe Bilişim Sistemlerinden ne ölçüde faydalandığını göstermek, mevcut sistemlerin yönetici beklentilerini karşılayıp karşılamadığını incelemek ve Sakarya ilindeki KOBİ'lerin bu sistemleri ne ölçüde kullandığını göstermektir. Katılımcıların isimlerini belirtmelerine gerek yoktur. Anket sorularının her birine vereceğiniz cevaplar araştırma sonuçlarının doğru analizi için son derece önemli ve değerlidir.
Katılımınız için teşekkür ederiz...
Yrd.Doç.Dr. Nevran KARACA & Arş.Gör. Merve KIYMAZ

1.Cinsiyetiniz Erkek Kadın

2.Yaşınız (.....)

3.İşletmedeki Pozisyonunuz İşletme Sahibi Genel Müdür Muhasebeci Diğer

4.Anketi Cevaplayanın Eğitim Durumu Lise Önlisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

5.İşletmenin Faaliyet Alanı Gıda Tekstil Mobilya Motorlu Kara Taşıtları Kauçuk ve Plastik Ürünler Metal Ürünleri Giyim Eşyası İmalatı Ana Metal Sanayii İçecek İmalatı Kimyasal Ürün İmalatı

6.İşletmenin Hukuki Adi Şirket Kollektif Şirket Komandit Şirket Anonim Şirket Limited Şirket

7.İşletmenin Yaşı 1 2-5 5-10 10 yıl ve üzeri

8. İşletmenizde istihdam edilen çalışan sayısı?
 1-5 6-20 26-100 101 ve üzeri

9.İşletmenizde muhasebe birimi var mı?
 Evet Hayır

10.İşletmenizde çalışan muhasebe personeli sayısı?
 1 2 3 4 5 ve üzeri

11.İşletmenizde bulunan bilgisayar sayısı?
 0-3 4-10 11-20 20 ve üzeri

12.Muhasebe biriminde bulunan bilgisayar sayısı?
 1 2 3 4 5 ve üzeri

13. İşletmenizde internet bağlantısı var mı?

Evet Hayır

14. İşletmenize ait web adresi var mı?

Evet Hayır

15. İşletmenizde muhasebe paket programı kullanıyor musunuz?

Evet Hayır Cevabınız Evet ise.....

16. İşletmenizde Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) yazılımını kullanıyor musunuz?

Evet Hayır

17. 16. soruya cevabınız “evet” ise; hangi ERP yazılımını kullanıyorsunuz?

SAP Netsis Tiger-Plus Canias

Diğer

18. Soruya cevabınız “evet” ise; kullandığınız ERP yazılımındaki hangi modülleri kullanıyorsunuz?

Üretim Planlama Malzeme Yönetimi Muhasebe Satış
 İnsan Kaynakları Maliyetleme Kalite Yönetimi Satınalma Lojistik
 Bütçe Müşteri İlişkileri Yönetimi(CRM) Gayrimenkullerin Takibi
 İş Süreçleri Yönetimi

19. Muhasebe Bilişim Sistemi deyince aklınıza gelen ilk şey nedir?

Bilgisayar Ekipmanları Muhasebe Paket Programları Kurumsal Kaynak Planlama
 Veri Depolama ve İşleme Verilerin kaydedilmesi, sınıflandırılması Entegrasyon ve raporlar halinde sunulması

Aşağıdaki tablodaki ifadelere katılım derecenizi ilgili kutucukları işaretleyerek belirtiniz.

Seçenekler:

(**1:** Kesinlikle Katılmıyorum. **2:** Katılmıyorum. **3:** Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum. **4:** Katılıyorum. **5:** Kesinlikle Katılıyorum.)

İFADELER		<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>
20.	Muhasebe bilişim sistemleri için kalitesini artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
21.	Muhasebe bilişim sistemleri işlerin kontrollü yürümesini sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
22.	Muhasebe bilişim sistemleri işlerin hızını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
23.	Muhasebe bilişim sistemleri verimliliği artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
24.	Muhasebe bilişim sistemleri çalışanların performansını artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
25.	Muhasebe bilişim sistemlerinin kullanımı kolaydır.	☐	☐	☐	☐	☐
26.	Muhasebe bilişim sistemleri ile üretilen raporlar tatmin edicidir.	☐	☐	☐	☐	☐
27.	Muhasebe bilişim sistemlerinin kullanımı çok fazla zihinsel gayret gerektirir.	☐	☐	☐	☐	☐

28.	Muhasebe bilişim sistemlerini etkin bir şekilde kullanabilmek için yoğun eğitim gerekir.	☐	☐	☐	☐	☐
29.	Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken sık sık sorunlarla karşılaşılır.	☐	☐	☐	☐	☐
30.	Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken karşılaşılan sorunların kolayca üstesinden gelinebilir.	☐	☐	☐	☐	☐
31.	Muhasebe bilişim sistemlerini kurmanın maliyeti yüksektir.	☐	☐	☐	☐	☐
32.	Muhasebe bilişim sistemlerini kurmak için çok uzun zaman gereklidir.	☐	☐	☐	☐	☐
33.	Muhasebe bilişim sistemlerinin kurulumu için üst düzey yöneticiler destek vermelidir.	☐	☐	☐	☐	☐
34.	Muhasebe bilişim sistemlerini kullanabilmek için uzman personel gerekir.	☐	☐	☐	☐	☐
35.	Muhasebe servisi çalışanları işlerini yaparken bilişim sistemlerinden yoğun şekilde yararlanmaktadırlar.	☐	☐	☐	☐	☐
36.	İşletmemizde veriler muhasebe servisi çalışanları tarafından düzenli olarak kaydedilir.	☐	☐	☐	☐	☐
37.	İşletmemizde kaydedilen veriler düzenli olarak sınıflandırılır.	☐	☐	☐	☐	☐
38.	Muhasebe servisi tarafından hazırlanan raporlar işletmemizde diğer servisler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
39.	İşletmemizde yatırım kararları alınırken muhasebe verilerinden önemli ölçüde yararlanılmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
40.	İşletmemizde yönetim kararları alınırken muhasebe verilerinden önemli ölçüde yararlanılmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
41.	İşletmemizde pazarlama ve satış faaliyetleri yürütülürken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
42.	Satılacak olan malların satış şartlarının belirlenmesinde muhasebe biriminden yardım alınmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
43.	Üretilecek olan malların satış fiyatının ve miktarlarının belirlenmesinde muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
44.	Üretimde kullanılacak olan makinelerin nitelikleri ve kapasiteleri belirlenirken muhasebe biriminden yardım alınmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
45.	Üretim için gerekli olan hammadde ve diğer malların ödeme şartları belirlenirken muhasebe verilerinden yararlanılmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐
46.	İşletmemizde kullanılan paket programlar yönetici beklentilerini tamamiyle karşılamaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐

47. Muhasebe bilişim sistemlerini kullanırken karşılaştığınız problemleri önem sırasına göre sıralayınız. (1: En önemli 5: En önemsiz)

- Nitelikli personel bulunmaması
- Yönetici ve personelin eğitim sorunu
- Uzmanlaşma
- Enformasyon eksikliği
- Örgüt ve örgütlenme sorununun getirdiği problemler

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında Çankırı'da dünyaya gelen Merve KIYMAZ, ilk ve orta eğitimlerini Çankırı'nın Eldivan ilçesinde, liseyi ise Çankırı Anadolu Lisesinde tamamladı. 2006 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi İngilizce İşletme bölümünde eğitimine başladı. 2011 yılında Sakarya Üniversitesi İşletme Bilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Ana Bilim Dalında yüksek lisansına başladı. Şu an 2012 yılında Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme bölümünde Araştırma görevlisi olarak başladığı görevine halen devam etmekte.